

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μετάφραση και Διερμηνεία

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΩΝ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Επόπτες: Ιωάννης Ε. Σαριδάκης, Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ
Αγγελική Φωτοπούλου, Δρ, Ερευνήτρια Α' ΙΕΛ / ΕΚ Αθηνά
Παρασκευή Γιούλη, Δρ, Επ. Συνεργάτης ΙΕΛ
Ελένη Σελλά, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Ονοματεπώνυμο: Στυλιανή Γιαννοπούλου

Αθήνα, 2019

Όνοματεπώνυμο: Στυλιανή Γιαννοπούλου
Αριθμός μητρώου: 201520104
Γνωστικό αντικείμενο: Μετάφραση και Διερμηνεία: Σημασιολογική ανάλυση και Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων
Επόπτες: Ιωάννης Ε. Σαριδάκης, Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ, Αγγελική Φωτοπούλου, Δρ, Ερευνήτρια Α' ΙΕΛ / ΕΚ Αθηνά, Παρασκευή Γιούλη, Δρ, Επ. Συνεργάτης ΙΕΛ, Ελένη Σελλά, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ
Τίτλος: Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση: Σημασιολογικός σχολιασμός του θεματικού πεδίου μέσω των μεθοδολογιών της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων
Αριθμός λέξεων: 32.678
Ημερομηνία κατάθεσης: 04/06/2019

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία
04/06/2019

Υπογραφή
Στυλιανή Γιαννοπούλου

Πίνακας περιεχομένων

1 Εισαγωγή.....	3
2 Θεωρητικό Πλαίσιο.....	4
2.1 Σώματα Κειμένων και Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων.....	4
2.1.1 Γενικές αρχές και μεθοδολογίες της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων.....	4
2.1.2 Σώματα Κειμένων.....	7
2.2 Σημασιολογική προσέγγιση της λέξης.....	8
2.3 Σώματα κειμένων και σημασιολογική ανάλυση.....	12
2.3.1 Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων και Κριτική Ανάλυση Λόγου.....	17
2.3.1.2.1 Μειονοτικές ομάδες και κατασκευή της ταυτότητας του <i>άλλου</i>	19
2.4 Συγκριτική μελέτη ερευνών.....	20
2.4.1 Gabrielatos και Baker: η έννοια των τόπων.....	20
2.4.2 Saridakis και Mouka: Η παρουσίαση της προσφυγικής κρίσης στις ελληνικές εφημερίδες.....	21
3 Πρακτικό Μέρος.....	21
3.1 Μεθοδολογία.....	21
3.2 Ανάλυση Δεδομένων.....	24
3.2.1 Δημοσιογραφικά κείμενα.....	24
3.2.1.1 Εφημερίδα των Συντακτών.....	24
3.2.1.2 Καθημερινή.....	35
3.2.2 Κείμενα μη κυβερνητικών οργανώσεων και ανεξάρτητων αρχών.....	45
3.2.3 Νομικά κείμενα.....	55
3.2.4 Ευρωπαϊκά Κείμενα.....	65
3.3 Ευρήματα.....	77
3.3.1 Σύγκριση ευρημάτων με αντίστοιχα ευρήματα προγενέστερων ερευνών.....	83
3.3.1.1. Gabrielatos και Baker: Η έννοια των τόπων.....	83
3.3.1.2. Saridakis και Mouka: Η παρουσίαση της προσφυγικής κρίσης στις ελληνικές εφημερίδες.....	85
4. Συμπεράσματα.....	86

1 Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η σημασιολογική ανάλυση του θεματικού πεδίου της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης μέσω της χρήσης μεθοδολογιών της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται, αρχικά, η έννοια της ΓΣΚ και παρουσιάζονται οι βασικότερες αρχές και μεθοδολογίες της. Στη συνέχεια, αναλύεται η έννοια των Σωμάτων Κειμένων και παρουσιάζονται τα είδη ΣΚ, τα κριτήρια σχεδιασμού ενός ΣΚ, καθώς και τα βήματα για την ολοκλήρωση μίας έρευνας που βασίζεται στην συλλογή και ανάλυση ΣΚ. Επιπλέον, παρουσιάζονται αναλυτικά οι σημασιολογικές έννοιες των παραθέσεων, των λεξικών συμπλεγμάτων, όπως και η έννοια της σημασιολογικής προσωδίας, και εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους η ΓΣΚ μπορεί να συνδράμει στην ανάλυση της γλώσσας από σημασιολογική σκοπιά. Επιπρόσθετα, παρατίθεται μια συνοπτική αναφορά στους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αξιοποιηθούν τα ΣΚ στην μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου.

Ακολουθεί η ενότητα της εφαρμογής, στην οποία παρουσιάζεται αναλυτικά η μεθοδολογία συλλογής πέντε υποσωμάτων κειμένων από διαφορετικά κειμενικά είδη σχετικά με το θεματικό πεδίο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης. Στην συνέχεια, παρουσιάζονται τα δεδομένα που εξήχθησαν μέσω της αξιοποίησης των μεθοδολογιών της ΓΣΚ, καθώς και τα ευρήματα που προέκυψαν από την ανάλυση του κειμενικού υλικού αναφορικά με τις λεξιλογικές επιλογές που προτιμώνται σε κάθε ένα από τα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν. Ακόμη, εξετάζονται οι διαφορές και οι ομοιότητες στην «κατασκευή της ταυτότητας» των μεταναστών και των προσφύγων σε διαφορετικά κειμενικά είδη και πραγματοποιείται σύγκριση ανάμεσα στα ευρήματα της παρούσας έρευνας και σε αυτά αντίστοιχων ερευνών σχετικά με την παρουσίαση των ομάδων αυτών σε δημοσιογραφικά – ως επί το πλείστον – κείμενα. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα της ανά χείρας εργασίας και διατυπώνονται πιθανοί μελλοντικοί ερευνητικοί στόχοι.

2 Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Σώματα Κειμένων και Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων

Τα Σώματα Κειμένων (ΣΚ) αποτελούν ένα σχετικώς σύγχρονο εργαλείο ανάλυσης κειμένων σε μία ή περισσότερες φυσικές γλώσσες. Ένα ΣΚ αποτελεί μία συλλογή μεγάλου όγκου γλωσσικών δεδομένων τα οποία αποθηκεύονται σε ηλεκτρονική μορφή και αναλύονται με σκοπό να δώσουν απαντήσεις σε ποικίλα γλωσσικά ερωτήματα (Γούτσος 2015: 13). Βασικά συστατικά στοιχεία των εν λόγω συλλογών αποτελούν τα κριτήρια σχεδιασμού τους, η αυθεντικότητα των κειμένων που περιλαμβάνουν και η δυνατότητα που προσφέρουν για εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων για την γλωσσική ποικιλία ή την γλώσσα στην οποία ανήκουν (Γούτσος 2015: 16).

Η ΓΣΚ αποτελεί εμπειρική μεθοδολογία, βάσει της οποίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια γλωσσολογική προσέγγιση ΣΚ για την ανάλυση και εξέταση διαφόρων γλωσσικών στοιχείων και ποικίλων αντικειμένων της γλωσσικής έρευνας (Γούτσος 2015: 22). Η ΓΣΚ αποτελεί διεπιστημονικό πεδίο, στο οποίο χρησιμοποιούνται διαφορετικές προσεγγίσεις που στοχεύουν στην ανάλυση της χρήσης της γλώσσας μέσω της μελέτης και ανάλυσης σωμάτων κειμένων. Οι κλάδοι στην ανάπτυξη των οποίων έχει συμβάλει η ΓΣΚ είναι ποικίλοι, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τις ψηφιακές ανθρωπιστικές σπουδές και τις ιατροανθρωπιστικές σπουδές (Γούτσος 2015: 24). Σύμφωνα με τους McEnery & Hardie, η ΓΣΚ μπορεί να επαναπροσδιορίσει την προσέγγισή μας στη μελέτη της γλώσσας, καθώς μπορεί να ορίσει εξαρχής ποικίλες θεωρίες για την γλώσσα, όπως επίσης και να μας παρέχει την δυνατότητα να αξιοποιήσουμε γλωσσικές θεωρίες που ήταν δύσκολο να διερευνηθούν πριν την ανάπτυξη των ΣΚ και των ειδικών εφαρμογών λογισμικού για την ανάλυσή τους (2012: 1). Σημαντικότερη, ωστόσο, κρίνεται η συμβολή της ΓΣΚ στην διερεύνηση νέων θεωριών για την γλώσσα οι οποίες βασίζονται στην χρήση της σε φυσικά περιβάλλοντα επικοινωνίας (McEnery & Hardie 2012: 1).

2.1.1 Γενικές αρχές και μεθοδολογίες της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων

Τα εργαλεία της ΓΣΚ μέσω των οποίων αναλύονται τα ΣΚ μάς οδηγούν στη διατύπωση ορισμένων γενικών αρχών για την γλώσσα και την χρήση της οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την ανάλυση και περαιτέρω κατανόηση της γλώσσας.

Ξεκινώντας, βασική αρχή της ΓΣΚ συνιστά η έμφαση που δίνεται στο κεντρικό φαινόμενο της συχνότητας με την οποία απαντά ένα στοιχείο σε ένα ΣΚ ως βασικό κριτήριο για την περιγραφή του (Γούτσος 2015: 211). Όσο πιο συχνά εμφανίζεται ένα γλωσσικό στοιχείο στο υπό ανάλυση ΣΚ (ή, ορθότερα, όσο μεγαλύτερη είναι η στατιστική σημαντικότητα της εμφάνισής αυτής), τόσο σημαντικότερο θεωρείται είτε ως ορολογία, είτε ως στοιχείο που φέρει σημαντικό πραγματολογικό υπόβαθρο ή μια εξίσου σημαντική σημασιολογική φόρτιση. Ωστόσο, θα μπορούσε να ισχύει και το αντίθετο, δηλαδή το γεγονός ότι ένα λεξικό στοιχείο απαντάται σπάνια στο ΣΚ μπορεί να επιδέχεται ανάλυση και ίσως να εκφράζει μία συγκεκριμένη ιδεολογική προτίμηση. Το εργαλείο μέσω του οποίου επιτυγχάνεται ο εντοπισμός της συχνότητας κάθε λέξης σε ένα ΣΚ είναι οι *κατάλογοι συχνότητας*. Οι εν λόγω κατάλογοι δείχνουν πόσες φορές απαντά στο εκάστοτε ΣΚ κάθε λέξη που περιλαμβάνεται στα κείμενα του εν λόγω σώματος. Συνήθως, στις πρώτες θέσεις του καταλόγου εντοπίζονται γραμματικά ή λοιπά λειτουργικά στοιχεία, τύποι δηλαδή που στερούνται αυτοτελούς σημασίας και είναι απλώς φορείς λειτουργιών ή γραμματικών σημασιών και σχέσεων

(Γούτσος 2015: 62). Ακολουθούν τα λεξικά στοιχεία στα οποία ανήκει το βασικό λεξιλόγιο μίας γλώσσας και τα οποία φέρουν πλήρη σημασία. Τέλος, ακολουθούν τα *άπαξ λεγόμενα*, λέξεις δηλαδή που εμφανίζονται μόνο μία φορά στο ΣΚ. Πρόκειται για παραθέσεις που δεν απαντώνται συχνά στη γλώσσα, ειδικούς όρους, παλαιότερους τύπους ή κύρια ονόματα, η ανάλυση των οποίων έχει μικρή αξία όταν η μελέτη της γλώσσας στηρίζεται στην συχνότητα εμφάνισης των λέξεων (Γούτσος 2015: 63-64).

Συνεχίζοντας, βασική αρχή της ΓΣΚ αποτελεί ότι το κειμενικό είδος συσχετίζεται με την χρήση διαφορετικών λεξιλογικών και γραμματικών επιλογών για κάθε ξεχωριστή γλωσσική ποικιλία (Γούτσος 2015: 211). Η ανάλυση των *λέξεων-κλειδιών* μάς επιτρέπει να συσχετίσουμε την παγιωμένη χρήση ορισμένων γλωσσικών τύπων με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες (Σαριδάκης 2010: 112) και, συνεπώς, με συγκεκριμένα κειμενικά είδη και, επομένως, να αποκτήσουμε σαφή εικόνα των χαρακτηριστικών υφολογικών και λεξιλογικών επιλογών που κυριαρχούν στο εκάστοτε κειμενικό είδος που εξετάζουμε. Οι λέξεις-κλειδιά αποτελούν ένα μεθοδολογικό εργαλείο που εκμεταλλεύεται την σύγκριση καταλόγων συχνότητας με στατιστικό τρόπο, ώστε να εντοπίζει λέξεις η συχνότητα των οποίων συγκρίνεται με την συχνότητα των ίδιων λέξεων σε ένα ΣΚ αναφοράς προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσο είναι ή όχι σημαντικές, σύμφωνα με την αξία και τις διαδικασίες ελέγχου που έχει ορίσει ο χρήστης (Γούτσος 2015: 73). Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι οι λέξεις-κλειδιά μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά σημαντικές, εμφανίζοντας, αντίστοιχα, υψηλή ή χαμηλή συχνότητα εμφάνισης στο ΣΚ (Γούτσος 2015: 74).

Αξίζει να αναλυθεί συνοπτικά στο σημείο αυτό η έννοια του κειμενικού είδους, η οποία είναι καίριας σημασίας, ειδικά όταν πραγματοποιείται σύγκριση ανάμεσα σε ΣΚ που περιλαμβάνουν διαφορετικά κειμενικά είδη, το οποίο είναι άλλωστε και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Η έννοια του είδους κειμένου αναφέρεται σε ένα *πολιτισμικώς παραδεκτό κατασκευάσμα* (Lee 2001 στο Σαριδάκης 2010: 82-83) με το οποίο επιτυγχάνεται κάποια ομαδοποίηση των κειμένων, βάσει ορισμένων συμβατικών αναγνωριζόμενων κριτηρίων. Οι κατηγορίες αυτές υπόκεινται φυσικά σε αλλαγές υπό το βάρος της διαλεκτικής εξέλιξής τους με την πάροδο του χρόνου (Lee 2001 στο Σαριδάκης 2010: 82-83). Σύμφωνα με τον Γούτσο, «τα κειμενικά είδη αποτελούν τις συστηματικές συσχετίσεις εκφραστικών και οργανωτικών στοιχείων με λειτουργίες και στοιχεία του περιεχομένου, με βάση το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν στο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον τους» (2015: 134). Η χρήση ΣΚ επέτρεψε την ταξινόμηση συνόλων κειμένων σε σύγκριση με άλλα σύνολα, με βάση γλωσσικά κριτήρια που προκύπτουν από τα ίδια τα κείμενα. Πιο συγκεκριμένα, τα εργαλεία μέσω των οποίων εντοπίζονται οι διαφορές και οι ομοιότητες ανάμεσα σε διαφορετικά κειμενικά είδη είναι οι κατάλογοι συχνότητας και οι λέξεις-κλειδιά. Αναλυτικότερα, οι κατάλογοι συχνότητας μπορούν να δείξουν τις διαφορές στην συχνότητα εμφάνισης συγκεκριμένων λέξεων στον προφορικό και γραπτό λόγο, για παράδειγμα, ενώ οι λέξεις-κλειδιά μάς επιτρέπουν να εντοπίζουμε το ειδικό λεξιλόγιο και την ορολογία συγκεκριμένων κειμενικών ειδών. Βλέπουμε, εν ολίγοις, την σημασία των ΣΚ για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των χαρακτηριστικών στοιχείων των διαφόρων κειμενικών ειδών και, συνεπώς, την αξία τους στην μελέτη της λειτουργίας της γλώσσας.

Αξιοσημείωτη είναι η διαφορά ανάμεσα στο κειμενικό είδος και το *καταστασιακό ιδίωμα* (register), όπως αναφέρουν οι McEneaney & Hardie: τα κειμενικά είδη ορίζονται ως ένα σύνολο κειμένων που χωρίζονται σε κατηγορίες βάσει της γλωσσολογικής τους ομοιότητας, χωρίς απαραίτητως να έχουν την ίδια επικοινωνιακή χρήση ή το ίδιο περιεχόμενο, ενώ το καταστασιακό ιδίωμα ορίζεται ως το

σύνολο κειμένων που χωρίζονται σε κατηγορίες βάσει εξωγλωσσικών χαρακτηριστικών, όπως είναι το περιεχόμενο, το μέσο και ο σκοπός (2012: 109). Ομοίως, ο Σαριδάκης αναφέρεται στην εν λόγω διάκριση τονίζοντας ότι η έννοια του καταστασιακού ιδιώματος χρησιμοποιείται όταν αναφερόμαστε σε λεξικο-γραμματικά και συντακτικο-σημασιολογικά σχήματα τα οποία αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες καταστάσεις επικοινωνίας, εν αντιθέσει με την έννοια του κειμενικού είδους που αναφέρεται στην κατηγοριοποίηση των κειμένων σε γενικές κατηγορίες, οι οποίες φέρουν το συντακτικο-σημασιολογικό και λεξικο-γραμματικό φορτίο των ιδιωμάτων με τα οποία συσχετίζονται (2010: 83-84).

Συνεχίζοντας στο πλαίσιο των βασικών αρχών της ΓΣΚ, γενική παραδοχή αποτελεί και η εκτίμηση ότι η σημασία έχει περικειμενική διάσταση, καθώς οι λέξεις χαρακτηρίζονται από λεξικές και γραμματικές συνάψεις ή έχουν συγκεκριμένη σημασιολογική προσωδία (Γούτσος 2015: 211). Η σημασία των λεξικών στοιχείων εξαρτάται λοιπόν από το άμεσο περιεχόμενο. Το εργαλείο με το οποίο επιτυγχάνεται η ανάλυση του περικειμένου είναι οι *συμφραστικοί πίνακες*ⁱ, οι οποίοι περιλαμβάνουν την λεγόμενη *κομβική λέξη* στο κέντρο, και αριστερά ή δεξιά της τις λέξεις με τις οποίες αυτή συνεμφανίζεται, τα στενά δηλαδή συμφραζόμενα της λέξης. Η στοίχιση των γραμμών με βάση την κομβική λέξη ονομάζεται KWIC (*keyword in context*) (Γούτσος 2015: 67-68). Οι συμφραστικοί πίνακες μάς δείχνουν την σημασία και την αξία του περικειμένου μίας λέξης, καθώς παρουσιάζουν τις λέξεις με τις οποίες συνεμφανίζεται η κομβική λέξη της αναζήτησής μας, τις λεγόμενες παραθέσεις. Η ανάλυση των συγκεκριμένων πινάκων, δίνει επίσης στον ερευνητή την δυνατότητα να εντοπίσει τις άμεσες συνταγματικές σχέσεις της λέξης, δηλαδή τα δομικά σύνολα στα οποία συνήθως απαντάται η λέξη αυτή, καθώς επίσης και ποικίλα στοιχεία για την υφολογική διάσταση των επιμέρους πραγματώσεων λόγου, μέσω της αντιδιαστολής λεξικών και γραμματικών λέξεων ή βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίουⁱⁱ (Σαριδάκης 2010: 109-110).

Επιπροσθέτως, βασική αρχή της ΓΣΚ αποτελεί η έννοια ότι οι λεξιλογικές και οι συντακτικές επιλογές είναι αλληλένδετες (Σαριδάκης 2010: 116). Πρόκειται για μια αρχή η οποία θέτει νέα κριτήρια για την μεθοδολογική ανάλυση των σχέσεων μεταξύ λεξιλογίου και γραμματικής, παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο νέα στοιχεία για τη δομή των γλωσσών, που είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για τους μεταφραστές. Η ανάλυση της σύνδεσης που υπάρχει ανάμεσά τους μπορεί να μας οδηγήσει σε πληρέστερη κατανόηση των γλωσσικών δομών και των ψυχογλωσσικών διεργασιών (Σαριδάκης 2010: 118). Τέλος, γενική αρχή της ΓΣΚ αποτελεί ο πιθανολογικός χαρακτήρας των γλωσσικών φαινομένων (Γούτσος 2015: 211). Τα συμπεράσματα που εξάγονται μέσω της παρατήρησης της γλώσσας με την χρήση των εργαλείων της ΓΣΚ, δεν μπορούν να θεωρηθούν απόλυτα η καθολικά, αλλά συνιστούν στην πραγματικότητα τάσεις και προτιμήσεις μίας συγκεκριμένης γλωσσικής κοινότητας οι οποίες μπορεί και να μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου.

2.1.2 Σώματα Κειμένων

Τα ΣΚ διακρίνονται σε συγκρίσιμα, παράλληλα και πολυγλωσσικά (Baker 1995 στο Σαριδάκης 2010: 222). Ένα παράλληλο ΣΚ μπορεί να είναι διγλωσσικό ή πολυγλωσσικό. Ένα διγλωσσικό παράλληλο ΣΚ περιέχει ένα ή περισσότερα κείμενα σε μία γλώσσα και τις αντίστοιχες μεταφράσεις του σε μία διαφορετική γλώσσα, ενώ ένα πολυγλωσσικό παράλληλο ΣΚ περιέχει ένα ή περισσότερα κείμενα σε μία ή περισσότερες διαφορετικές γλώσσες και τις αντίστοιχες μεταφράσεις του (τους) σε μία ή περισσότερες διαφορετικές γλώσσες (Σαριδάκης 2010: 230-231). Ένα

συγκρίσιμο ΣΚ, από την άλλη μεριά, μπορεί να είναι μονογλωσσικό, διγλωσσικό ή πολυγλωσσικό. Το μονογλωσσικό συγκρίσιμο ΣΚ αποτελείται από δύο μονογλωσσικά ΣΚ, ένα μεταφραστικό και ένα μη μεταφραστικό, τα οποία διαρθρώνονται με βάση όμοια κριτήρια σχεδιασμού. Το διγλωσσικό συγκρίσιμο ΣΚ αποτελείται από δύο συλλογές πρωτοτύπων κειμένων σε δύο διαφορετικές γλώσσες, οι οποίες είναι παρεμφερείς αναφορικά με το κειμενικό τους είδος, την χρονική τους έκταση και την επικοινωνιακή τους λειτουργία. Τέλος κατ' αναλογία των όσων παρατέθηκαν για τα διγλωσσικά ΣΚ, ένα πολυγλωσσικό ΣΚ μπορεί να περιλαμβάνει και συγκρίσιμα ΣΚ (Σαριδάκης 2010: 228, 230-231).

Υπάρχουν δύο διαφορετικές προσεγγίσεις ανάλυσης της γλώσσας με ΣΚ, η βασιζόμενη στα κειμενικά δεδομένα (*corpus-based*) και η καθοδηγούμενη από αυτά (*corpus-driven*). Στην πρώτη προσέγγιση, χρησιμοποιούνται τα δεδομένα των ΣΚ για να διερευνηθεί και, εν τέλει, να επιβεβαιωθεί ή να απορριφθεί μία θεωρία ή υπόθεση, ενώ στην δεύτερη το ΣΚ αποτελεί την μοναδική πηγή διατύπωσης θεωριών και υποθέσεων για την γλώσσα και, συνεπώς, το ίδιο το ΣΚ αποτελεί από μόνο του μία θεωρία για την γλώσσα (McEnery & Hardie 2012: 6). Η δεύτερη προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει στην διατύπωση νέων θεωριών για την γλώσσα βάσει ερωτημάτων τα οποία θα ήταν αδύνατο να διερευνηθούν χωρίς την χρήση ΣΚ, λογισμικών επεξεργασίας τους και επισημειώσεων.

Από τα βασικότερα στοιχεία για την πραγματοποίηση έρευνας που στηρίζεται σε ή χρησιμοποιεί ΣΚ είναι η συλλογή του κατάλληλου ΣΚ για το γλωσσολογικό ερώτημα που μας απασχολεί. Πιο συγκεκριμένα, συμπεράσματα για την φύση μιας ορισμένης γλώσσας δεν μπορούν να εξαχθούν βάσει δεδομένων από ένα μόνο κειμενικό είδος ή από κείμενα ενός συγκεκριμένου καταστασιακού ιδιώματος. Επιπροσθέτως, είναι αρκετά δύσκολο να επιτευχθεί ομοιογένεια μεταξύ των κειμένων ενός ΣΚ, καθώς ακόμα και κείμενα που ανήκουν στο ίδιο κειμενικό είδος μπορεί να έχουν σημαντικές διαφορές ως προς τις λεξιλογικές ή γραμματικές επιλογές, για παράδειγμα το λεξιλόγιο της αθλητικής στήλης ενός δημοσιογραφικού κειμένου διαφέρει σημαντικά από το λεξιλόγιο ενός δημοσιογραφικού κειμένου που αναφέρεται στην διεθνή επικαιρότητα (McEnery & Hardie 2012: 2).

Εκτός από την επιλογή των κατάλληλων κειμένων για το εκάστοτε ερευνητικό ερώτημα που μας απασχολεί, σημαντικό κρίνεται και το μέγεθος ενός ΣΚ προς ανάλυση. Σύμφωνα με τον Γούτσο, καθορίζεται αρχικά ένας στόχος για το μέγεθος ενός ΣΚ ο οποίος στην συνέχεια αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με το διαθέσιμο υλικό και την λειτουργία του ερευνητικού προγράμματος (2015: 39). Το μέγεθος ενός ΣΚ σχετίζεται με την αντιπροσωπευτικότητά του σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, αντιπροσωπευτικό θεωρείται ένα ΣΚ με ιδιαίτερα μεγάλο εύρος πηγών που θα απεικονίζουν την πραγματική χρήση της γλώσσας από τον υπό εξέταση πληθυσμό (Σαριδάκης 2010: 46-47). Όπως αναφέρει ο Γούτσος (2015: 41), η αντιπροσωπευτικότητα αναφέρεται σε τρεις διαστάσεις των ΣΚ, το μέγεθος, την αυθεντικότητα και την ισορροπία των κειμενικών ειδών από τα οποία αποτελούνται. Το μέγεθος αποτελεί μια σχετική και όχι απόλυτη παράμετρο στην προκειμένη περίπτωση. Η έννοια της αυθεντικότητας αναφέρεται στην συλλογή κειμένων από φυσικά περιβάλλοντα επικοινωνίας, που έχουν κεντρική σημασία για την συγκεκριμένη γλωσσική ποικιλία. Ζητούμενο στην προκειμένη περίπτωση είναι η μελέτη της γλωσσικής συμπεριφοράς εν χρήσει. Μέσω της αυθεντικότητας και της διαφάνειας των κειμένων που συλλέγονται για να συγκροτηθεί ένα ΣΚ, η έρευνα καθοδηγείται από τα κειμενικά δεδομένα

και δεν βασίζεται εξ αρχής σε αυτά, είναι δηλαδή corpus-driven και όχι corpus-based (Σαριδάκης 2016: 227).

Τέλος, η έννοια της ισορροπίας αναφέρεται στην συνάρτηση των κειμενικών ειδών που περιλαμβάνονται σε ένα ΣΚ με το πλήθος των ερευνητικών στόχων που υπηρετούνται (Σαριδάκης 2016: 227). Ένα εξίσου βασικό κριτήριο για το σχεδιασμό ενός ΣΚ είναι το περιεχόμενό του, το οποίο θα πρέπει να καθορίζεται από τις επικοινωνιακές λειτουργίες των κειμένων στην εξεταζόμενη γλωσσική κοινότητα, ενώ η επιλογή των κειμενικών ειδών που θα συμπεριληφθούν θα πρέπει να καθορίζεται βάσει δεδομένων προερχόμενων, παραδείγματος χάριν, από μελέτες γλωσσικής πρόσληψης ή αναγνωσιμότητας (Γούτσος 2015: 39). Η δειγματοληψία αποτελεί ένα εξίσου σημαντικό κριτήριο για την συλλογή ενός ΣΚ, με πολλούς ερευνητές να επιλέγουν δείγματα από το σύνολο ενός κειμένου, ενώ με άλλους να υποστηρίζουν ότι το κείμενο αποτελεί μία ενιαία ολότητα και ως τέτοιο θα πρέπει να μελετάται συνολικά. Τέλος, η συγκρότηση ενός ΣΚ προϋποθέτει και την τήρηση μεταδεδομένων τα οποία θα τεκμηριώνουν το περιεχόμενο και τα στοιχεία στα οποία βασίζονται οι ληφθείσες αποφάσεις (Γούτσος 2015: 42).

Αφότου συλλεχθεί το ΣΚ, ακολουθεί η στοχευμένη στατιστική επεξεργασία του και, τέλος, η ερμηνεία των κειμενικών δεδομένων ή αλλιώς η κριτική ανάλυση των ευρημάτων. Μέσω των μεθοδολογιών της ΓΣΚ συνδυάζεται η ποσοτική με την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων παρέχοντας στους ερευνητές την δυνατότητα να εξετάσουν ενδείξεις των κειμένων τις οποίες δεν θα ήταν σε θέση να εντοπίσουν και να διερευνήσουν διαφορετικά.

2.2 Σημασιολογική προσέγγιση της λέξης

Αποτελεί κοινό τόπο ότι η γλώσσα μεταφέρει και εκφράζει σημασίες. Η εν λόγω λειτουργία της γλώσσας είναι ιδιαίτερα πολύπλευρη και σύνθετη, καθώς η τελική σημασία μίας λέξης, πρότασης ή οποιουδήποτε εκφωνήματος καθορίζεται κατά πρώτον από την σημασία που θέλει να εκφράσει ο ομιλητής, κατά δεύτερον από την προσωδία με την οποία συνοδεύεται η πρόταση και, κατά τρίτον, από την πραγματολογική σημασία που αποτελεί την λειτουργική ερμηνεία της εκάστοτε πρότασης (Μπακάκου-Ορφανού 2005: 72). Η τελική σημασία της πρότασης ή του εκφωνήματος προκύπτει από την ανάλυση των τριών αυτών συστατικών, ωστόσο, το κάθε ένα από αυτά παρουσιάζει ανάλογη συνθετότητα. Πιο συγκεκριμένα, η σημασία της πρότασης προκύπτει από την σημασία των εκφράσεων, καθώς και από την σύνθετη σημασία των λέξεων (Μπακάκου-Ορφανού 2005: 72). Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η σημασία μίας πρότασης, ή ακόμα και μίας μεμονωμένης λέξης προκύπτει από τις συνδυαστικές της δυνατότητες, τις λεγόμενες παραθέσεις και τα λεξικά συμπλέγματα, καθώς επίσης και από την σημασιολογική προσωδία που φέρει ο κάθε συνδυασμός. Οι έννοιες αυτές θα παρουσιαστούν αναλυτικά στην συνέχεια της παρούσας εργασίας.

Οι συνταγματικές σχέσεις σχετίζονται με την συνδυαστικότητα των λέξεων, όπως αυτή φαίνεται από το συντακτικό τους ρόλο σε μία ορισμένη δομή σε γραμματικό επίπεδο ή από τις λεξικές παραθέσεις και φράσεις που υπάρχουν και χρησιμοποιούνται σε μία γλώσσα (Μπακάκου-Ορφανού 2005: 95). Ως παράθεση ορίζεται η αυθαίρετη σύζευξη λέξεων στο συνταγματικό επίπεδο την οποία πραγματοποιούν με άνεση κυρίως οι φυσικοί ομιλητές της γλώσσας, ενώ οι ομιλητές της δεύτερης γλώσσας δεν διαθέτουν την ίδια ευχέρεια και μέσω της συστηματικής διδασκαλίας μπορούν να επιτύχουν ανάλογα αποτελέσματα (Γούτσος 2015: 82). Σύμφωνα με τον Stubbs, ως παράθεση νοείται «μία σχέση συνήθους συνεμφάνισης μεταξύ λέξεων. Μία κομβική λέξη μπορεί

να παρατηρηθεί ότι συνεμφανίζεται με διάφορα παραθέματα εντός ενός συγκεκριμένου λεξικού εύρους, π.χ. 4:4, δηλαδή τεσσάρων λέξεων πριν και τεσσάρων λέξεων μετά» (1995 στο Σαριδάκης 2010: 117). Ο λόγος για τον οποίο επιλέγονται οι συγκεκριμένοι συνδυασμοί των λέξεων και όχι άλλοι είναι η συνήθεια, η οποία προέρχεται από το ότι οι εν λόγω συνδυασμοί απαντώνται συχνά στην γλώσσα του ομιλητή. Το σύνολο των λέξεων με τις οποίες μπορούν να συνάπτονται ορισμένες λέξεις ονομάζεται *συμφραστικό εύρος* (collocational range) (Γούτσος 2015: 82). Αξιοσημείωτη κρίνεται, επίσης, η αναφορά στα λεγόμενα *παραθετικά ασυμβίβαστα* (collocational clashes), τα οποία αποτελούν παραθέσεις που αποκλίνουν από την λογιζόμενη ως φυσική και ορθή εκφορά λόγου στο εκάστοτε πολιτισμικό σύστημα (Σαριδάκης 2010: 126). Τέλος, αξίζει να γίνει και μία σύντομη αναφορά στην έννοια των *γραμματικών συνάψεων*, οι οποίες ορίζονται ως η συνήθης συνεμφάνιση λέξεων με γραμματικούς τύπους ή γραμματικές κατηγορίες καθώς επίσης και, σε μερικές περιπτώσεις, με συγκεκριμένες συντακτικές δομές (McEnery & Hardie 2012: 130).

Υπάρχουν τρία διαφορετικά κριτήρια για τον εντοπισμό των παραθέσεων: η *απόσταση*, η *συχνότητα* και η *αποκλειστικότητα*. Η έννοια της απόστασης αναφέρεται στο λεξικό εύρος που υπάρχει πριν και μετά από την κομβική λέξη, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει μία μόνο λέξη σε περίπτωση που εξετάζουμε τα επίθετα με τα οποία συνδυάζεται η κομβική λέξη ή και περισσότερες σε περίπτωση που ενδιαφερόμαστε για γενικότερους λεξικούς συνδυασμούς. Η έννοια της συχνότητας σχετίζεται με το κατά πόσον ένας λεξικός συνδυασμός είναι ή όχι τυπικός και συνήθης σε μία γλώσσα ή γλωσσική ποικιλία, ενώ η έννοια της αποκλειστικότητας αναφέρεται στο κατά πόσο ένας λεκτικός συνδυασμός είναι ή όχι μοναδικός (Brezina et al. 2015: 140). Στα παραπάνω κριτήρια προστίθενται τρία ακόμη από τον Gries, η *κατευθυντικότητα* (directionality), η *διασπορά* (dispersion) και η *κατανομή τύπων-δειγμάτων μεταξύ των παραθετικών λέξεων* (type-token distribution among collocates) (2013 στο Brezina et al. 2015: 140-141). Η έννοια της κατευθυντικότητας αφορά στην ισχύ της «έλξης» ανάμεσα σε δύο λέξεις, η οποία σπανίως είναι συμμετρική. Η διασπορά αναφέρεται στην κατανομή της κομβικής λέξης και των παραθέσεων της σε ένα ΣΚ, ενώ η κατανομή τύπων-δειγμάτων αναφέρεται όχι μόνο στο κατά πόσο ένας λεξικός συνδυασμός είναι ή όχι ισχυρός, αλλά και στο επίπεδο της σύγκρισης ανάμεσα στις λέξεις που μπορούν να σχηματίσουν μία παράθεση με την κομβική λέξη. Τέλος, στα εν λόγω κριτήρια πρέπει να προστεθεί η *σύνδεση* (connectivity) ανάμεσα σε μεμονωμένες παραθέσεις, καθώς οι παραθέσεις των λέξεων δεν υφίστανται μεμονωμένα αλλά αποτελούν μέρος ενός πολύπλοκου δικτύου σημασιολογικών σχέσεων, το οποίο φανερώνει, εν τέλει, την σημασία τους καθώς και την ευρύτερη σημασιολογική δομή ενός κειμένου ή ΣΚ (Brezina et al. 2015: 141).

Προχωρώντας στην έννοια των *λεξικών συμπλεγμάτων* (clusters), αξίζει να σημειωθεί ότι αυτά διαφοροποιούνται από τις παραθέσεις, καθώς πρόκειται για «μη διακοπτόμενες ακολουθίες περισσότερων των δύο λέξεων με στατιστικά σημαντική συνεμφάνιση σε ένα ΣΚ» (Γούτσος 2015: 86). Παραδείγματα στα Ελληνικά αποτελούν οι φράσεις *κατά τη γνώμη μου*, *θα πρέπει να*, *ο ένας στον άλλο*, *κατά τη διάρκεια* κ.ά. Αποτελούν, με άλλα λόγια δείγματα, προκατασκευασμένου λόγου (prefabs), που χρησιμοποιούνται ως έτοιμα σύνολα, χωρίς να υπόκεινται σε παραγωγή ή ανάλυση με βάση τους κανόνες της γλώσσας (Wray 2002 στο Γούτσος 2015: 86). Σύμφωνα με τον Φέρλα υπάρχουν πέντε διαφορετικές κατηγορίες λεξικών συμπλεγμάτων, τα *λεξικά συμπλέγματα στάσης* μέσω των οποίων δηλώνεται η τοποθέτηση του ομιλητή ή συγγραφέα απέναντι σε αυτά που λέει ή γράφει, τα *λεξικά συμπλέγματα κειμενικής οργάνωσης* μέσω των οποίων δηλώνονται ποικίλες λειτουργίες της δομής του κειμένου, όπως για παράδειγμα η έκφραση αντίθεσης, τα *αναφορικά*

λεξικά συμπλέγματα που προσδιορίζουν μία οντότητα ή τονίζουν μία ιδιότητά της και τα *γραμματικά λεξικά συμπλέγματα* που αποτελούνται αποκλειστικά ή κυρίως από γραμματικές λέξεις και δεν έχουν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στο κείμενο (2011 στο Γούτσος 2015: 86-87).

Αυτή η συνήθης συνεμφάνιση των λέξεων με συγκεκριμένους συνδυασμούς αντί για άλλους αποτελεί πολιτισμικό χαρακτηριστικό της εκάστοτε γλώσσας. Όπως επισημαίνει ο Stubbs, οι παγιωμένες και σχεδόν παγιωμένες εκφράσεις κωδικοποιούν πολιτισμική πληροφορία (1996 στο Σαριδάκης 2010: 120). Η μελέτη, συνεπώς, των συνδυαστικών δυνατοτήτων των λέξεων είναι καίριας σημασίας για την μελέτη της γλώσσας και της ιδεολογικής φόρτισης που φέρει οποιαδήποτε εκφορά λόγου και αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέταση των πολιτισμικών διαφορών ανάμεσα σε διαφορετικές γλώσσες και, συνεπώς, διαφορετικές κουλτούρες.

Άρρηκτα συνδεδεμένα με τις έννοιες των παραθέσεων και των λεξικών συμπλεγμάτων είναι και τα φαινόμενα της *σημασιολογικής προτίμησης* και της *σημασιολογικής προσωδίας*. Αρχικά, η έννοια της σημασιολογικής προτίμησης αναφέρεται στην τάση ορισμένων λέξεων να συνεμφανίζονται με λέξεις από ένα συγκεκριμένο σημασιολογικό πεδίο (Γούτσος 2015: 88). Η έννοια της σημασιολογικής προσωδίας αφορά στην εξάπλωση μίας συνδήλωσης πέραν από τα όρια μίας και μόνο λέξης και καλύπτει την μη περιγραφική ή εκφραστική σημασία των λέξεων (Γούτσος 2015: 89). Η εν λόγω έννοια συνδέεται στενά με την έννοια της *συνυποδήλωσης*, η οποία αφορά στα ποικίλα δευτερεύοντα υπονοήματα που μπορεί να έχει μία λέξη και η οποία μπορεί να είναι τριών ειδών: κοινωνική ή καταστασιακή, πολιτισμική και εκφραστική, η τελευταία εκ των οποίων μας ενδιαφέρει περισσότερο στην παρούσα εργασία καθώς εκφράζει την θετική ή αρνητική αξιολόγηση αυτού που περιγράφεται από τον ομιλητή ή συγγραφέα (Γούτσος 2015: 89). Πιο συγκεκριμένα, το φαινόμενο της σημασιολογικής προσωδίας προκύπτει από τον θετικό ή αρνητικό χρωματισμό που προσδίδουν σε μία λέξη οι συνήθεις παραθέσεις της, ο οποίος διατηρείται ακόμα και εάν η λέξη εμφανίζεται με διαφορετικές παραθέσεις καθώς φέρει το είδος της συγκεκριμένης σημασίας. Σαφώς, στο πέρασμα του χρόνου η σημασιολογική προσωδία που φέρει μία λέξη μπορεί να αλλάξει μέσω της συνεμφάνισής της με κακόσημες ή εύσημες λέξεις ή σε επικοινωνιακά περιβάλλοντα με αρνητική ή θετική σημασιολογική φόρτιση. Επιπλέον, πρόκειται για ένα φαινόμενο που εντοπίζεται στο συνταγματικό επίπεδο του λόγου, καθώς αφορά σε συνδυασμούς λέξεων και όχι σε μεμονωμένες λέξεις. Όπως επισημαίνουν, άλλωστε, και οι McEnery & Hardie, η έννοια της παράθεσης υποδηλώνει ότι σημαντικές πτυχές της σημασίας μίας λέξης δεν εμπεριέχονται εντός της ίδιας της λέξης, η οποία εξετάζεται μεμονωμένα, αλλά προκύπτουν από τις χαρακτηριστικές συνδυαστικές δυνατότητες μίας λέξης με άλλες λέξεις ή λεξικές δομές (2012: 122-123). Για το λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκε ο όρος *προσωδία*, ο οποίος δηλώνει ένα φαινόμενο υπερτεμαχιακό, που διαχέεται σε όλο το εκφώνημα και προσδίδει χρωματισμό και εκφραστικότητα στο σύνολο αυτού (Γούτσος 2015: 90). Επιπροσθέτως, αποτελεί γνώση που δεν μπορεί να προκύψει διαισθητικά, ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις ταυτίζεται με την διαίσθηση των φυσικών ομιλητών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις που ούτε οι ίδιοι οι φυσικοί ομιλητές μιας γλώσσας μπορούν να εντοπίσουν επιτυχώς την αξιολόγηση του ομιλητή ή συγγραφέα απέναντι σε αυτό που γράφεται ή λέγεται. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η παρατήρηση του Louw ότι η σημασιολογική προσωδία αποτελεί μέσο έκφρασης ενός συγκεκριμένου ύφους, αυτού της ειρωνείας, το οποίο προκύπτει από την ασυμφωνία ανάμεσα στην συνήθη σημασιολογική

προσωδία μίας παράθεσης και στην έκφραση μίας διαφορετικής από την αναμενόμενη αξιολόγησης από μέρους του ομιλητή ή συγγραφέα (McEnery & Hardie 2012: 137).

Σε ό,τι αφορά στην διάκριση μεταξύ σημασιολογικής προτίμησης και σημασιολογικής προσωδίας (για την οποία η διεθνής βιβλιογραφία είναι εκτενής), αναφέρουμε συνοπτικώς ότι, σύμφωνα με τον Stubbs, «η σημασιολογική προτίμηση ομαδοποιεί στοιχεία ενός κειμένου γύρω από μία κομβική λέξη βάσει της σημασιολογικής τους ομοιότητας [...] εν αντιθέσει με τη σημασιολογική προσωδία, έννοια η οποία πάντοτε συνεπάγεται κάποια θετική ή αρνητική αξιολόγηση» (2001 στο McEnery & Hardie 2012: 137). Μία ακόμα σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο έννοιες είναι, σύμφωνα με τον Sinclair, ότι η σημασιολογική προσωδία βρίσκεται πιο κοντά στο άκρο της πραγματολογίας στο συνεχές των επιστημών της σημασιολογίας και της πραγματολογίας, αντίθετα με την σημασιολογική προτίμηση η οποία βρίσκεται εγγύτερα στο σημασιολογικό άκρο του συνεχούς (1991 στο McEnery & Hardie 2012: 138). Η σύνδεση, λοιπόν, που πραγματοποιείται όταν εκδηλώνεται το φαινόμενο της σημασιολογικής προτίμησης είναι ανάμεσα στην κομβική λέξη και σε μία άλλη λέξη του περικειμένου της προερχόμενη από ένα ορισμένο σημασιολογικό πεδίο, ενώ στην περίπτωση της σημασιολογικής προσωδίας η κομβική λέξη συνδέεται με την έκφραση μίας ορισμένης αξιολόγησης ή στάσης που μπορεί να διαφαιίνεται στο ευρύτερο περικείμενο της και να μην διατυπώνεται απλά με μία λέξη ή φράση. Πρέπει να σημειωθεί ότι, παρόλο που η έννοια της σημασιολογικής προσωδίας είναι ιδιαίτερα σημαντική ως πλαίσιο βάσει του οποίου μπορεί να πραγματοποιηθεί αξιολογητή ανάλυση των γλωσσικών φαινομένων, είναι υπό ορισμένες απόψεις περιορισμένη, καθώς ο εντοπισμός και η ερμηνεία της έγκεινται στην γλωσσική διαίσθηση του αναλυτή (McEnery & Hardie 2012: 142).

Το φαινόμενο των παραθέσεων πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω καθώς, αν και έχουν πραγματοποιηθεί ποικίλες αναλύσεις της έννοιας αυτής (Kilgarriff, A. & Grefenstette, G. 2003, Gabrielatos, C. & Baker, P. 2008, Baker, P. 2010, Baker, P. 2014), προκύπτουν διαρκώς νέα ερωτήματα, όπως κατά πόσον οι παραθέσεις ενδέχεται να υφίστανται και στο επίπεδο της πρότασης, ή κατά πόσον πρέπει να εξετάζονται και να μελετώνται εντός ενός ή περισσοτέρων κειμενικών ειδών (McEnery & Hardie 2012: 129-130). Τέλος, ιδιαίτερος σημαντική κρίνεται η συμβολή του Hoey στην μελέτη του φαινομένου των παραθέσεων, καθώς, όπως υποστηρίζει, οι παραθέσεις αποτελούν τόσο την αιτία όσο και το αποτέλεσμα ενός φαινομένου που λαμβάνει χώρα στο μυαλό του χρήστη της γλώσσας (McEnery & Hardie 2012: 132). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Hoey, οι λέξεις είναι κατά κάποιον τρόπο προκαθορισμένες να συνυπάρχουν με άλλες λέξεις, με αποτέλεσμα οι χρήστες της γλώσσας να αναμένουν μία ορισμένη σύνδεση ανάμεσα σε ορισμένες λέξεις. Το εν λόγω φαινόμενο προσδιορίζεται από τον Hoey στα Αγγλικά ως *lexical priming* και σηματοδοτεί την συσχέτιση της έννοιας της παράθεσης με εσωτερικές λειτουργίες της ανθρώπινης σκέψης. Πρόκειται σαφώς για μία ψυχογλωσσική έννοια, σύμφωνα με την οποία το φαινόμενο των παραθέσεων είναι καθαρά ψυχολογικό (McEnery & Hardie 2012: 132: 217). Η συνδρομή του Hoey στην λεγόμενη νεο-φιρθιανή προσέγγιση στην μελέτη της γλώσσας είναι αξιοσημείωτη. Η εν λόγω προσέγγιση έχει τις ρίζες της στον J.R. Firth, ο οποίος αντιμετωπίζει το νόημα ως κομβικό στοιχείο στην επιστήμη της Γλωσσολογίας. Βασική αρχή της εν λόγω θεωρίας είναι ότι το νόημα είναι δυνατόν να μελετηθεί μόνο συστημικά, δηλαδή εντός πλαισίου (context) (Σαριδάκης 2016: 233), από όπου και προκύπτει σαφώς η αξία της παράθεσης ως στοιχείου νοηματοδότησης των γλωσσικών σημείων. Βασική είναι επίσης για την νεο-φιρθιανή προσέγγιση η

μελέτη των αιτιωδών σχέσεων των εννοιών της σημασιολογικής προτίμησης και της σημασιολογικής προσωδίας που αναλύθηκαν προηγουμένως (Σαριδάκης 2016: 234).

2.3 Σώματα κειμένων και σημασιολογική ανάλυση

Λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό του Μπαμπινιώτη περί σημασιολογίας, ότι δηλαδή «σημασία είναι το σύνολο των παραδειγματικών και συνταγματικών σημασιολογικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν κάθε λέξη» (1985 στο Σαριδάκης 2016: 237), συνεπάγεται ότι οι σχέσεις αυτές πρέπει να εξεταστούν και να μελετηθούν μέσω της συστηματικής παρακολούθησης και καταγραφής του κειμενικού πλαισίου των σημημάτων καθώς και της κειμενικής και αναφορικής πορείας τους στο πέρασμα του χρόνου, των μέσων και της τροπικότητας της γλωσσικής εκφοράς (Σαριδάκης 2016: 237). Με άλλα λόγια, η πλήρης και ολοκληρωμένη ανάλυση των σημασιολογικών μονάδων συνεπάγεται την λεπτομερή καταγραφή της εμφάνισής τους στα κειμενικά περιβάλλοντα στα οποία απαντώνται καθώς και της συνεμφάνισής τους με άλλες γλωσσικές μονάδες στα ίδια ή σε παρεμφερή γλωσσικά περιβάλλοντα, με στόχο να αναλυθεί, όσο το δυνατόν πληρέστερα, η διαχρονική οργάνωση μίας γλώσσας και, συνεπώς, μίας ολόκληρης κουλτούρας. Αυτός ακριβώς είναι και ο στόχος της ΓΣΚ αναφορικά με την περιγραφή της γλώσσας. Απώτερος σκοπός είναι δηλαδή η συστηματική και λεπτομερής εξέταση των λεξικογραμματικών επιλογών που πραγματοποιούν οι φυσικοί ομιλητές μίας γλώσσας σε ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις (Σαριδάκης 2016: 238).

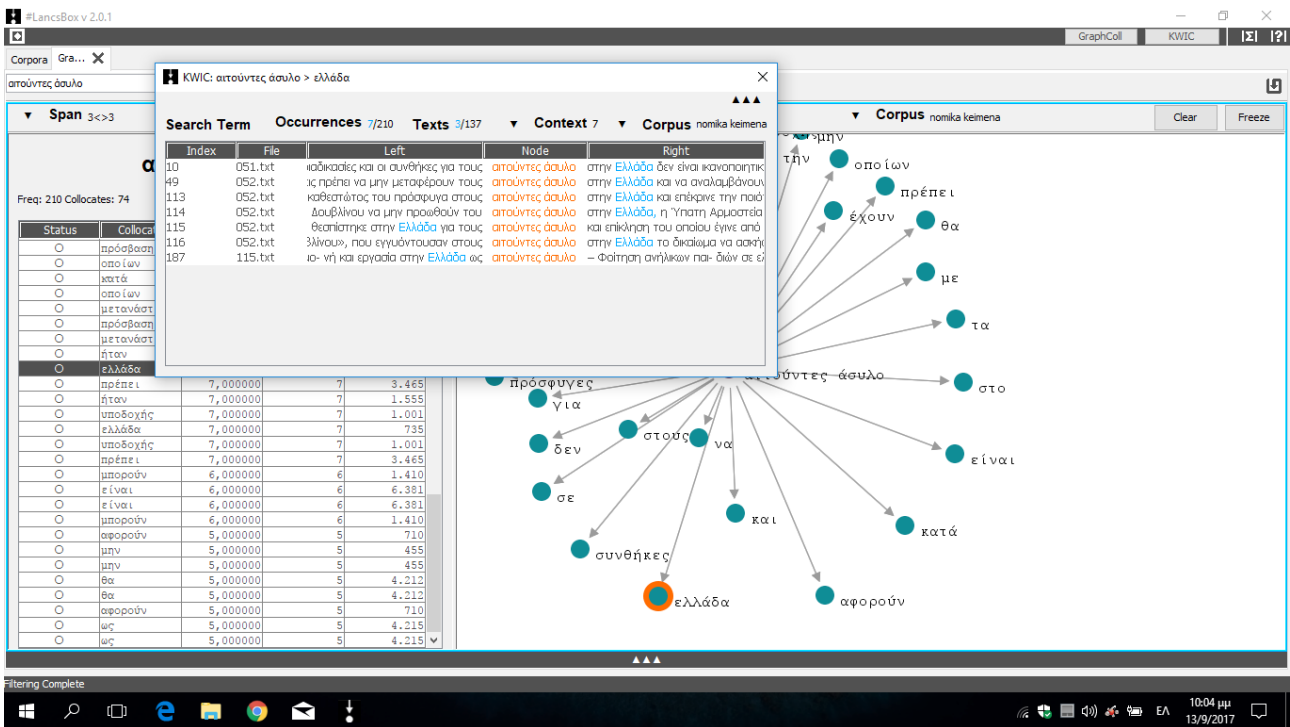
Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την συνδρομή της ΓΣΚ και των μεθοδολογικών της εργαλείων στην σημασιολογική ανάλυση της γλώσσας, αξίζει να τονιστεί ότι οι σημαντικότεροι τρόποι μέσω των οποίων πραγματοποιείται η ανάλυση και εξέταση της σημασίας είναι, κατά πρώτον, η μελέτη των συμφραστικών πινάκων και, κατά δεύτερον, η ανάλυση των παραθεμάτων της κομβικής λέξης (Σαριδάκης 2016: 258-259). Η ανάλυση των συμφραστικών πινάκων επιτρέπει στον αναλυτή να αναγνωρίσει γρήγορα τον τρόπο με τον οποίο αρθρώνονται και προσδιορίζονται οι σημασίες της κομβικής λέξης από ποιοτική και ποσοτική άποψη, ενώ η σημασιολογική ανάλυση συμπληρώνεται από την καταγραφή και μελέτη των παραθεμάτων του κόμβου. Παράλληλα, αξιοσημείωτη είναι και η χρήση συμφραστικών πινάκων με στόχο την εξαγωγή ορισμών, καθώς πολλά κείμενα χαρακτηρίζονται από πληθώρα δηλωτικών και επεξηγηματικών προσδιορισμών (Σαριδάκης 2016: 258-259). Εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή των μεθοδολογιών της ΓΣΚ στην ανάλυση της προσωδίας που φέρει μία κομβική λέξη ξεκινώντας από μία ποσοτική προσέγγιση και συνεχίζοντας με την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων, μία ανάλυση που στηρίζεται στην θεωρία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου προκειμένου να επιτευχθεί μία εις βάθος εξέταση των θεμάτων τα οποία αναλύονται σε ένα ΣΚ (Saridakis & Mouka 2017: 16).

Ένα παράδειγμα λογισμικού που χρησιμοποιείται για την ανάλυση ΣΚ αξιοποιώντας τις μεθοδολογίες της ΓΣΚ είναι το GraphColl το οποίο αξιοποιήθηκε και στην παρούσα εργασία για την ανάλυση των ΣΚ που συλλέχθηκαν. Πρόκειται για ένα λογισμικό που χρησιμοποιείται για την διερεύνηση και ανάλυση των δικτύων των παραθεμάτων σε ένα ή περισσότερα ΣΚ. Μέσω της δυνατότητας προσαρμογής των στατιστικών από τον ίδιο τον χρήστη, καθώς επίσης και μέσω των ποικίλων ρυθμίσεων για την ανάλυση των παραθεμάτων ενός ΣΚ, το GraphColl αποδεικνύεται ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για τον γλωσσολόγο και τον μεταφραστή, καθώς καθιστά δυνατό τον εντοπισμό και, συνεπώς, την ανάλυση σημασιολογικών σχέσεων στο κείμενο και στον λόγο που διαφορετικά θα περνούσαν απαρατήρητες.

Πιο συγκεκριμένα, ο γλωσσολόγος μπορεί μέσω του GraphColl να μελετήσει σε συστηματική βάση τις λεξικές σχέσεις που εκφράζουν οι παραθέσεις μέσω των πολλαπλών συγκρίσεων του βαθμού αμοιβαίας έλξης που υπάρχει ανάμεσα σε διαφορετικά λεξικά ζεύγη σε μεγάλες βάσεις κειμενικών δεδομένων (Brezina et al. 2015: 142). Η ανάλυση που βασίζεται στην συγκεκριμένη μεθοδολογία καθιστά δυνατή την μελέτη και εις βάθος εξέταση των ψυχολογικών διεργασιών ενός κειμένου και την ανάλυση της σύνδεσης αυτών των ψυχολογικών διεργασιών με την γλώσσα και τον τρόπο έκφρασης που επιλέγει ο ομιλητής (Philips 1989 στο Brezina et al. 2015: 142). Βλέπουμε λοιπόν, όπως άλλωστε αναφέρθηκε και προηγουμένως, την σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στην ψυχολογία και τις γλωσσικές διεργασίες.

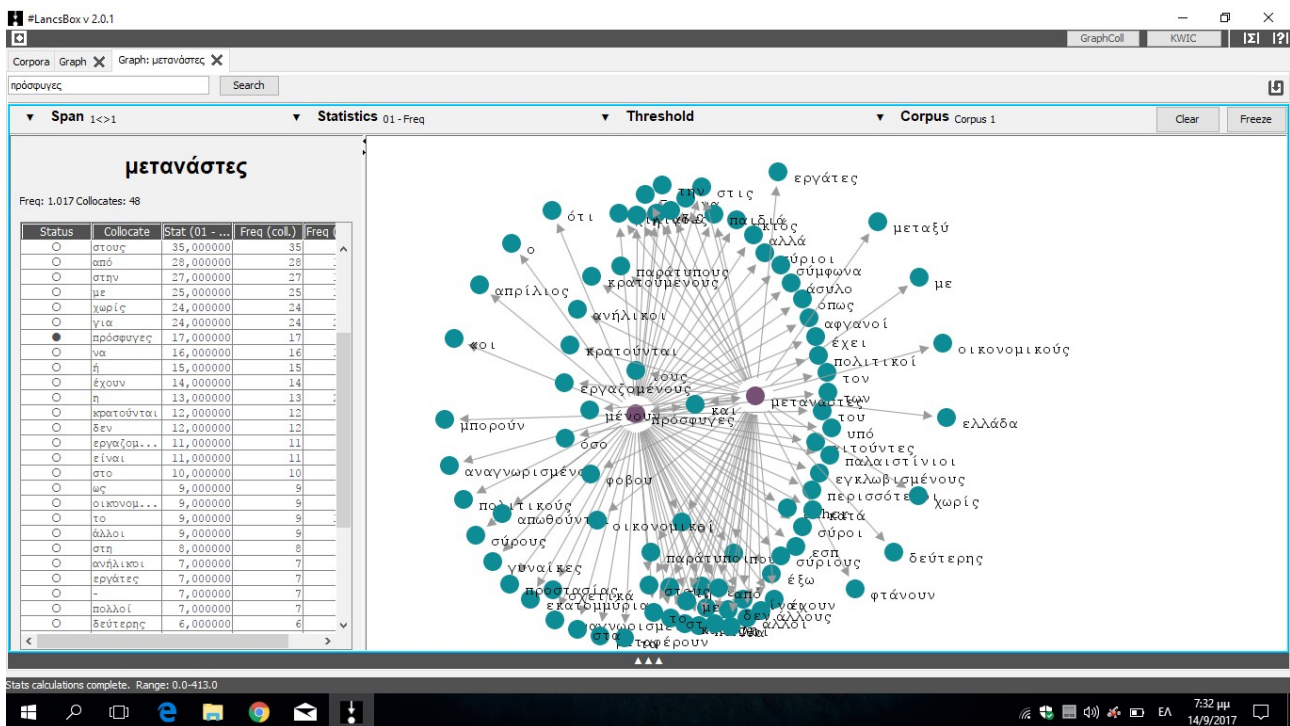
Αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το GraphColl, αξίζει να πραγματοποιηθεί μία συνοπτική παρουσίαση. Αρχικά, η στατιστική διαδικασία για τον εντοπισμό των παραθέσεων περιλαμβάνει κατά πρώτον τον ορισμό μίας τυχαίας συχνότητας συνεμφάνισης ανάμεσα σε λήμματα του ΣΚ και, κατά δεύτερον, την σύγκριση ανάμεσα στην παρατηρούμενη συχνότητα συνεμφάνισης και στην συχνότητα που έχει τυχαία επιλεγεί. Η διαφορά ανάμεσα στην αναμενόμενη και την παρατηρούμενη συχνότητα συνεμφάνισης δύο ή περισσότερων λέξεων είναι αυτή ακριβώς που δείχνει στον ερευνητή ότι ένας λεξικός συνδυασμός δεν είναι απλώς τυχαίος, αλλά συνιστά μία παράθεση, η οποία μπορεί να επιδέχεται περαιτέρω ανάλυση. Για κάθε κομβική λέξη που επιλέγει ο ερευνητής, το λογισμικό συλλέγει όλους τους λεξικούς συνδυασμούς του κόμβου και, στην συνέχεια, πραγματοποιεί μία στατιστική σύγκριση από την οποία προκύπτει ένα γράφημα υπό την μορφή κυκλικού διαγράμματος το οποίο απεικονίζει όλους τους συνδυασμούς της κομβικής λέξης που έχουν εντοπιστεί στο ΣΚ. Η εν λόγω στατιστική σύγκριση πραγματοποιείται βάσει των στατιστικών που έχει ορίσει ο ερευνητής και τα αποτελέσματα μπορούν να διαφέρουν. Πιο συγκεκριμένα, ο ερευνητής μπορεί να ορίσει το εύρος των λέξεων που εμφανίζονται αριστερά και δεξιά της κομβικής λέξης, την ελάχιστη συχνότητα εμφάνισης των λεξικών συνδυασμών, καθώς και το στατιστικό μέτρο βάσει του οποίου πραγματοποιείται η ανάλυση των παραθέσεων. Ο γλωσσολόγος μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε ποικίλα στατιστικά μέτρα επεξεργασίας του ΣΚ, όπως τα MI, MI2, MI3, log-likelihood, T-score, Delta P ή Cohen's d. Ενώ το MI είναι ένα στατιστικό που δίνει έμφαση στους μη συνήθεις λεξικούς συνδυασμούς που απαντώνται σπάνια στο ΣΚ, το MI3 εστιάζει στις παραθέσεις που εμφανίζονται στο ΣΚ με υψηλή συχνότητα (Evert 2008 στο Brezina et al. 2015: 157-158). Εν αντιθέσει, το στατιστικό μέτρο Delta P υπολογίζει δύο διαφορετικές πιθανότητες που εξηγούν την συχνή συνύπαρξη δύο λημμάτων. Καθώς οι συνδυαστικές δυνατότητες των λέξεων δεν είναι πάντοτε συμμετρικές, το εν λόγω στατιστικό μέτρο μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα την πολύπλοκη φύση του λόγου (discourse). Το στατιστικό μέτρο Cohen's d μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο διαμοιράζονται οι παραθέσεις σε διαφορετικά κείμενα ή υποσώματα κειμένων (Brezina et al. 2015: 162-164). Ανάλογα με το αντικείμενο και τους στόχους της έρευνας, διαφορετικά στατιστικά – ή ένας συνδυασμός αυτών – μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να δώσουν τα καλύτερα αποτελέσματα. Παραδείγματος χάριν, σε μία έρευνα όπως η συγκεκριμένη, όπου η συχνότητα εμφάνισης των λεξικών συνδυασμών αποτελεί το επίκεντρο της ανάλυσης, το MI3 μπορεί να δώσει αξιόλογα αποτελέσματα. Οι γραμμές με τις οποίες ενώνεται ο κόμβος με τις υπόλοιπες λέξεις ή τους λεξικούς συνδυασμούς φανερώνουν την ισχύ μίας παράθεσης (collocational strength), καθώς οι μικρότερες γραμμές φανερώνουν την ύπαρξη ισχυρότερων συνδυαστικών δυνατοτήτων και, συνεπώς, ισχυρότερων δεσμών ανάμεσα στις δύο λέξεις. Ο ερευνητής μπορεί να δει τις παραθέσεις

της κάθε κομβικής λέξης, τόσο στο κυκλικό γράφημα όσο και στον πίνακα που υπάρχει αριστερά του γραφήματος. Οι πληροφορίες τις οποίες εξάγει το λογισμικό για κάθε κόμβο που επιλέγει ο ερευνητής είναι, πρώτον, οι παραθέσεις του, δεύτερον, η συχνότητα εμφάνισης των εν λόγω παραθέσεων και, τρίτον, οι τιμές του βαθμού συσχέτισης (association measure scores) όπως φαίνονται στον πίνακα. Επιλέγοντας μία κομβική λέξη στον πίνακα, αυτή επιλέγεται αυτόματα και στο γράφημα. Τέλος, μπορεί να γίνει εξαγωγή του παραρτήματος για κάθε κομβική λέξη σε μορφή CSV ή και ολόκληρου του γραφήματος σε μορφή GraphViz dot ή ως εικόνα. Στις εικόνες που ακολουθούν φαίνεται η διαδικασία εξαγωγής των παραθέσεων ενός κόμβου καθώς και ορισμένες σημαντικές λειτουργίες του GraphColl.

Εικόνα 1. Ανάλυση του λήμματος αιτούντες άσυλο εντός περικειμένου.

Εικόνα 2. Κοινές παραθέσεις των όρων πρόσφυγες και μετανάστες.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι η απουσία ενός λεκτικού συνδυασμού δεν συνεπάγεται απουσία του εν λόγω συνδυασμού από την γλώσσα εν γένει, καθώς το συγκεκριμένο λογισμικό εντοπίζει παραθέσεις βάσει ενός συνδυασμού παραμέτρων και δεν περιλαμβάνει παραθέσεις που αποκλίνουν από τα συγκεκριμένα κριτήρια (Brezina et al. 2015: 154). Υπό την έννοια αυτή, τα γραφήματα που παράγονται από το συγκεκριμένο λογισμικό είναι διερευνητικού χαρακτήρα, όπως άλλωστε ισχύει και στην περίπτωση των παραθέσεων γενικότερα (Brezina et al. 2015: 153-154). Ακόμη, αξίζει να τονιστεί ότι ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε μία λέξη ή έννοια εντός του δικτύου των συνδυαστικών της δυνατοτήτων επηρεάζει και, εν τέλει, διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και άλλες έννοιες εντός του ίδιου δικτύου (Brezina et al. 2015: 153). Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η έννοια της διασύνδεσης ανάμεσα σε διαφορετικές παραθέσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική για την μελέτη των συνδυαστικών δυνατοτήτων της γλώσσας και των πληροφοριών που αυτές μπορούν να μας παρέχουν. Η διασύνδεση αποτελεί τον έβδομο παράγοντα βάσει του οποίου μπορεί να πραγματοποιηθεί μία μελέτη των παραθεματικών σχέσεων μίας κομβικής λέξης, καθώς φανερώνει το πώς οι λεξικές σημασίες διαμορφώνονται μέσα από επαναλαμβανόμενες σημασιολογικές συσχετίσεις που μπορούν να καταγραφούν μόνο σε ΣΚ. Συνεπώς, οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί έως σήμερα για την ανάλυση των παραθεμάτων πρέπει να επεκταθούν ώστε να συμπεριλάβουν όχι μόνο τους άμεσους λεξικούς συνδυασμούς ενός κόμβου αλλά και παραθέσεις που εντοπίζονται στο επίπεδο του κειμένου ή του λόγου γενικότερα, μέσα από την ανάλυση των σχέσεων μεταξύ των ίδιων των παραθεμάτων.

Ανάλογη έρευνα έχει διεξαχθεί από τον Baker ο οποίος επισημαίνει ότι το δίκτυο των παραθεμάτων ενός λήμματος και, συγκεκριμένα, οι διαφορετικοί τύποι γραφημάτων που υποδεικνύουν την ύπαρξη συγκεκριμένων σχέσεων μεταξύ ποικίλων λεξημάτων, αποτελούν την εξέλιξη της έρευνας που βασίζεται σε ΣΚ (2016: 160). Αναλυτικότερα, ο Baker επέλεξε το BE06 ως ΣΚ για την ανάλυσή του, έκτασης εκατομμυρίων λέξεων προερχόμενων από βρετανικά κείμενα από το 2006 και έπειτα, το οποίο περιελάμβανε 15 διαφορετικά κειμενικά είδη. Χρησιμοποιώντας το Graph Coll

καθώς και το Antconc σε δεύτερο χρόνο, κατέγραψε και ανέλυσε το ευρύτερο δίκτυο των παραθεμάτων 40 κομβικών λέξεων τις οποίες επέλεξε βάσει της συχνότητας εμφάνισής τους. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το ευρύτερο δίκτυο των παραθεμάτων μίας κομβικής λέξης μπορεί να φανερώσει την ύπαρξη σχέσεων συνωνυμίας ή ισοδυναμίας ανάμεσα σε ποικίλα λήμματα, καθώς και αναδιατυπώσεις της ίδιας έννοιας ή συναφείς όρους. Τα ευρήματα αυτά μπορεί να έχουν ιδιαίτερη σημασία σε περιπτώσεις που η ανάλυση ενός ΣΚ ή ενός μεμονωμένου λήμματος βασίζεται στην μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Επιπροσθέτως, η εν λόγω ανάλυση μπορεί να οδηγήσει στην εξαγωγή δεδομένων και όρων που δεν θα είχαν εντοπιστεί μέσω της βασικής στατιστικής επεξεργασίας των κειμένων στα πλαίσια της ΓΣΚ. Επισημαίνει, ακόμη, ότι κατά την παραδοσιακή ανάλυση των συνδυαστικών δυνατοτήτων μιας λέξης λαμβάνονται υπόψη οι σχέσεις που υφίστανται ανάμεσα στα λήμματα μίας παράθεσης, οι οποίες οδηγούν σε χρήσιμα συμπεράσματα, ωστόσο, η εν λόγω μεθοδολογία αποτελεί μία απλουστευμένη ανάλυση του πώς χρησιμοποιείται στην πραγματικότητα η γλώσσα. Τέλος, επισημαίνει ότι οι αναλυτές ΣΚ πρέπει να εξοικειωθούν με την θεωρία των γραφημάτων, προκειμένου η ανάλυση ΣΚ να οδηγηθεί στο επόμενο στάδιο και να καταγραφούν δεδομένα που προηγουμένως δεν είχαν ληφθεί υπόψη από τους ερευνητές.

Όπως προκύπτει από την προηγηθείσα ανάλυση, η μελέτη των παραθεμάτων κρίνεται απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας της γλώσσας και του τρόπου με τον οποίο αυτή χρησιμοποιείται από τους ομιλητές. Η μελέτη της γλώσσας βάσει των μεθοδολογιών της ΓΣΚ μπορεί να αναιρέσει ήδη υπάρχουσες θεωρίες για την γλώσσα και να φωτίσει σημεία της γλωσσικής χρήσης που ακόμα έχουν μείνει ανεξερεύνητα. Η αξιοποίηση της έρευνας βάσει των παραθέσεων κρίνεται απαραίτητη σε επιστήμες όπως η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Ψυχολinguιστική, η ιστορική Γλωσσολογία, η Διδασκαλία μιας γλώσσας ως ξένης, η Σημσιολογία, η Πραγματολογία, η Λεξικογραφία και η Λεξικολογία. Στόχος είναι να κατανοήσουμε καλύτερα τις κοινωνικές, γνωστικές και γλωσσολογικές διαδικασίες που διαμορφώνουν την καθημερινή χρήση της γλώσσας (Brezina et al. 2015: 165-166).

Συμπερασματικά, το σημείο στο οποίο πρέπει να εστιάσουμε είναι πώς οι μεθοδολογίες των ΣΚ μπορούν να συνδυαστούν με άλλες μεθοδολογίες καθώς και πώς οι μεθοδολογίες της ΓΣΚ μπορούν να αξιοποιηθούν σε επιστημονικούς κλάδους όπως είναι η ψυχολinguιστική ή η ανάλυση της γλώσσας βάσει της λειτουργικής προσέγγισης και γραμματικής. Καθίσταται, λοιπόν, απαραίτητη η ενσωμάτωση των μεθοδολογιών που αναλύθηκαν ανωτέρω και σε επιστήμες εκτός της Γλωσσολογίας, ευρύτερα από πεδία των ανθρωπιστικών και των κοινωνικών επιστημών. Ο μορφολογικός πλουραλισμός είναι το επόμενο βήμα που θα ενισχύσει τόσο τις μεθοδολογίες της ΓΣΚ όσο και τις λοιπές επιστήμες που μελετούν την γλώσσα όπως ακριβώς αυτή χρησιμοποιείται (McEnery & Hardie 2012: 227).

2.3.1 Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων και Κριτική Ανάλυση Λόγου

Καθώς η βασική αρχή που προάγεται στην παρούσα εργασία είναι αυτή του μεθοδολογικού πλουραλισμού και της ενσωμάτωσης των μεθοδολογιών της ΓΣΚ και της ανάλυσης της γλώσσας μέσω ΣΚ στις λοιπές επιστήμες, κεντρικό αντικείμενο των οποίων είναι η μελέτη της γλώσσας, αξίζει να αναφερθούν συνοπτικά οι δυνατότητες που προσφέρει η ανάλυση μέσω ΣΚ σε αντικείμενα όπως η Κριτική Ανάλυση Λόγου. Στοιχεία από τη μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου έχουν αξιοποιηθεί στην μελέτη των γλωσσικών δεδομένων που εξήχθησαν στην παρούσα

εργασία, καθώς πρόκειται για μία μεθοδολογία που, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, συνδέεται άρρηκτα με την ανάλυση γλωσσικών δεδομένων βάσει της ΓΣΚ.

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) είναι η ανάλυση πραγματικών καταστάσεων επικοινωνίας η οποία έχει γλωσσολογική ή εν μέρει γλωσσολογική μορφή (van Dijk 1997: 258). Η εν λόγω προσέγγιση αντιμετωπίζει την έννοια του λόγου, την χρήση δηλαδή της γλώσσας σε προφορικό και γραπτό επίπεδο, ως μία μορφή κοινωνικής πρακτικής, γεγονός που συνεπάγεται την ύπαρξη διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στο λόγο και στις συνθήκες, τους θεσμούς και τις κοινωνικές δομές που τον διαμορφώνουν. Πρόκειται για μια αμφίδρομη σχέση, με την έννοια ότι ο λόγος σαφώς διαμορφώνεται από τις συνθήκες, τους θεσμούς και τις κοινωνικές πρακτικές αλλά, την ίδια στιγμή, οι εν λόγω πρακτικές, οι θεσμοί και οι συνθήκες διαμορφώνονται βάσει του λόγου (van Dijk 1997: 258). Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η ανάλυση του Fairclough για τον λόγο ως μία μορφή κοινωνικής πρακτικής. Με άλλα λόγια, στην προσέγγιση αυτή, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως τμήμα της κοινωνίας και αποτελεί μία διαδικασία που προσαρμόζεται όχι μόνο σε γλωσσολογικές αλλά και σε κοινωνικές συμβάσεις (1989: 22). Συνεπάγεται, λοιπόν, ότι από μία μελέτη κεντρικό θέμα της οποίας είναι η ανάλυση από σημασιολογική σκοπιά του τρόπου με τον οποίο παρουσιάζονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες σε ποικίλα κειμενικά είδη, δεν θα μπορούσε να λείπει και η αναφορά σε όρους της ΚΑΛ, καθώς ο μεταναστευτικός ρόος και η προσφυγική κρίση που βιώνει η σύγχρονη ελληνική κοινωνία τα τελευταία έτη είναι ένα φαινόμενο που συνδέεται άμεσα με κοινωνικές πρακτικές.

Ιδιαίτερως σημαντική κρίνεται η περαιτέρω αναφορά στην έννοια του λόγου, καθώς αποτελεί το βασικό αντικείμενο ανάλυσης της θεωρίας αυτής. Ο λόγος κατά τον Foucault είναι τα συστήματα γνώσης των ανθρώπινων επιστημών βάσει των οποίων διαμορφώνονται οι σύγχρονες τεχνολογίες που αποτελούν την σύγχρονη μορφή εξουσίας (van Dijk 1997: 261). Κατά τον Volosinov, ο λόγος, με την έννοια των γλωσσικών μορφών, όπως είναι οι λέξεις και οι φράσεις, είναι αποτέλεσμα της ιδεολογίας και, συνεπώς, οποιαδήποτε χρήση της γλώσσας σχετίζεται με συγκεκριμένες ιδεολογίες (van Dijk 1997: 262). Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο λόγος είναι στενά συνδεδεμένος με την έννοια της ιδεολογίας, γεγονός που επισημαίνεται και από τον Fairclough, ο οποίος τονίζει ότι ο λόγος είναι το αγαπημένο μέσο της ιδεολογίας και κατ' επέκταση του ελέγχου μέσω της συγκατάθεσης (1989: 37). Τονίζει, ακόμη, ότι βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης μορφής και χρήσης του λόγου είναι η τάση που επιδεικνύει προς την προσομοιούμενη ισότητα και την αποφυγή χρήσης των επιφανειακών στοιχείων της εξουσίας, γεγονός που καθιστά τον κοινωνικό έλεγχο περισσότερο αποτελεσματικό (Fairclough 1989: 37). Σκοπός της ΚΑΛ είναι να καταδείξει πώς η ιδεολογία επηρεάζει και διαμορφώνει την χρήση του λόγου και, πιο συγκεκριμένα, η ιδεολογία που σχετίζεται με την εξουσία, τον πολιτικό έλεγχο, την κυριαρχία και την διάκριση (Rash 2012: 1-2). Ομοίως, κατά τον Woods, στόχος της ΚΑΛ είναι να μελετήσει την σχέση ανάμεσα στον λόγο και την εξουσία και, συγκεκριμένα, τον τρόπο με τον οποίο η κυριαρχία και η κοινωνική ανισότητα κατασκευάζονται και διατηρούνται μέσω του λόγου, τόσο σε προφορικό όσο και σε γραπτό επίπεδο (2006: 50).

Όσον αφορά στην χρησιμότητα και την δυνατότητα αξιοποίησης των ΣΚ σε έρευνες που βασίζονται στην θεωρία της ΚΑΛ, όπως αναφέρει η Φραγκάκη, η αξιοποίηση της μεθοδολογίας των ΣΚ μπορεί να προσφέρει στην ΚΑΛ την δυνατότητα εξέτασης μεγάλου αριθμού αυθεντικών δεδομένων και, συνεπώς, την δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων με μεγαλύτερη αξιοπιστία όπως και την δυνατότητα στατιστικής επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων (2010: 354). Η

συγκεκριμένη μεθοδολογία επιτρέπει την ανάδειξη χαρακτηριστικών των μελετώμενων όρων που διαφορετικά δεν θα γίνονταν εύκολα αντιληπτά (Φραγκάκη 2010: 354).

Ιδιαίτερα σημαντική για την παρούσα έρευνα κρίνεται η έννοια των *τόπων* (topoi), η οποία, κατά τους Reisiği και Wodak, συνδέει τα επιχειρήματα που παραθέτει ένας ομιλητής ή συγγραφέας με τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει (2001 στο Taylor 2009: 16). Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της ΚΑΛ, πρόκειται για τα τμήματα εκείνα της επιχειρηματολογίας που συνιστούν σαφείς ή εξαγόμενες από τα λεγόμενα υποθέσεις οι οποίες συνδέουν τα επιχειρήματα με τα τελικά συμπεράσματα. Σύμφωνα με τους Gabrielatos και Baker (2008 στο Taylor 2009: 16), οι οποίοι ανέλυσαν ένα ΣΚ αποτελούμενο από άρθρα βρετανικών εφημερίδων σχετικά με τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες, συνολικής έκτασης 140 εκατομμυρίων λέξεων, με στόχο να εντοπίσουν τους τρόπους με τους οποίους παρουσιάζονται οι ομάδες αυτές στα εν λόγω κείμενα, οι παραθέσεις των εξεταζόμενων όρων που χρησιμοποιούνταν για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα (c-collocates), χωρίς να διαφοροποιούνται από μεμονωμένα γεγονότα, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στους εξής τόπους:

- i. Προέλευση / προορισμός / διαμετακόμιση
- ii. Αριθμός
- iii. Είσοδος
- iv. Οικονομικό πρόβλημα
- v. Διαμονή
- vi. Επιστροφή / επαναπατρισμός
- vii. Νομιμότητα
- viii. Περιγραφή δεινών.

Σε ανάλογες ενότητες έχουν κατηγοριοποιηθεί και οι παραθέσεις των λημμάτων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* που εξετάζονται στην παρούσα έρευνα. Σημαντικά συμπεράσματα προέκυψαν από την ανάλυση των παραθεμάτων των όρων αυτών σχετικά με τις κατηγορίες της *νομιμότητας*, της *περιγραφής των δεινών* που βίωσαν οι συγκεκριμένες ομάδες, των *αριθμών αφίξεων* και της κίνησής τους από και προς τις *χώρες προέλευσης και προορισμού*, τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στο πρακτικό μέρος της εργασίας αυτής.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, αναφορικά με την παρουσίαση ορισμένων ομάδων και δη μειονοτικών, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η συμβολή της ΓΣΚ και της μεθοδολογίας των ΣΚ στην ΚΑΛ είναι καίριας σημασίας και μπορεί να οδηγήσει στην πληρέστερη έρευνα και κατανόηση των στρατηγικών που χρησιμοποιούνται κατά την παρουσίαση και διαμόρφωση της ταυτότητας των εν λόγω ομάδων. Η ΚΑΛ, ως μεθοδολογία, εστιάζει στο δίκτυο στρατηγικών ανάπτυξης του κειμένου αναλύοντας παράλληλα μεταφορικά σχήματα, υπερβολές και υπαινιγμούς που εντοπίζονται στο ευρύτερο περικείμενο (Baker et al 2008: 295). Με λίγα λόγια, οι μεθοδολογίες της ΓΣΚ δίνουν στον ερευνητή τα στατιστικά αποτελέσματα που είναι απαραίτητα για την έρευνά του, ενώ η ΚΑΛ προσθέτει σε αυτά τις πιθανές αιτίες που οδήγησαν στις συγκεκριμένες λεξικογραμματικές επιλογές που αποτελούν τα δεδομένα της έρευνας.

2.3.1.2.1 Μειονοτικές ομάδες και κατασκευή της ταυτότητας του άλλου

Στο πλαίσιο της ΚΑΛ, η έννοια της φυλής δεν σχετίζεται με τα βιολογικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τους ανθρώπους μεταξύ τους, αλλά αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή. Ιδέες και

προκαταλήψεις σχετικά με την έννοια της φυλής χρησιμοποιούνται προκειμένου να νομιμοποιήσουν ιδεολογικές τοποθετήσεις, όπως επίσης και την εκμετάλλευση και καταπίεση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων (Rash 2012: 50). Ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως *άλλου*, συνιστά μια λεκτική πράξη η οποία έχει νόημα μόνο σε σχέση με συγκεκριμένα ατομικά, συλλογικά ή πολιτισμικά παραδείγματα όπως αυτά γίνονται αντιληπτά από την κοινότητα (Rash 2012: 26). Ωστόσο, η σχέση της αντίληψης με την δεδομένη πραγματικότητα είναι ιδιαίτερος περίπλοκη, καθώς αυτό που ένα άτομο ή μια κοινότητα θεωρεί δεδομένο αξιολογείται αυτομάτως και ως πραγματικό. Η πρόσληψη, λοιπόν, του άλλου ως απειλής συνιστά μία πραγματικότητα για αυτόν που την ενστερνίζεται και, συνεπώς, μπορεί να διαμορφώσει τις μελλοντικές αντιλήψεις μίας κοινότητας ανθρώπων ή να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το παρελθόν και η ιστορία ενός λαού.

Με βάση τα παραπάνω, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ταυτότητα των προσώπων δεν αποτελεί μία προϋπάρχουσα κατηγορία, αλλά μία κατασκευή μέσω του λόγου (Γούτσος 2012: 126). Μία από τις βασικότερες πτυχές της ταυτότητας, η οποία είναι ιδιαίτερος σημαντική όταν μελετάται ο τρόπος κατασκευής της ταυτότητας μίας ομάδας, είναι η *συσχετιστική*, δηλαδή το σύνολο των στρατηγικών που χρησιμοποιούμε προκειμένου να δηλώσουμε ότι ανήκουμε σε μία ομάδα, την *έσω* ομάδα, και όχι σε μία άλλη, την *έξω* ομάδα (Γούτσος 2012: 126). Η βασικότερη στρατηγική που χρησιμοποιείται σε κείμενα που διαχωρίζουν την έννοια του *άλλου* από αυτήν της *έσω* ομάδας, αποτελείται, σύμφωνα με τον van Dijk, από τέσσερα βήματα: πρώτον, την έμφαση που δίνεται στα θετικά χαρακτηριστικά και τις πράξεις της *έσω* ομάδας, δεύτερον, την έμφαση που δίνεται στα αρνητικά χαρακτηριστικά και τις πράξεις της *έξω* ομάδας, τρίτον, τον μετριασμό των αρνητικών χαρακτηριστικών και πράξεων της *έσω* ομάδας και, τέταρτον, τον μετριασμό των θετικών χαρακτηριστικών και πράξεων της *έξω* ομάδας (1985 στο Γούτσος 2012: 126). Τα εν λόγω βήματα συνθέτουν ένα ιδεολογικό τετράγωνο.

Όπως αναφέρει η Wodak, υπάρχουν ποικίλες στρατηγικές που χρησιμοποιούνται στον γραπτό και τον προφορικό λόγο, με στόχο την θετική παρουσίαση της *έσω* ομάδας και την αρνητική παρουσίαση του *άλλου* (2001 στο Baker et al. 2008: 282). Αναφέρεται, αρχικά, στην *κατονομασία* (nomination) ως στρατηγική που στόχο έχει να καταστήσει σαφή τον διαχωρισμό ανάμεσα στην *έσω* και την *έξω* ομάδα, μέσω της χρήσης μεταφορών ή μετωνυμιών που εξαλείφουν την έννοια της ατομικότητας. Συνεχίζει αναφερόμενη στην *χρήση υποθετικών προτάσεων* (predication) με στόχο τον αρνητικό ή θετικό χαρακτηρισμό ενός κοινωνικού φορέα, μέσω της απόδοσης σε αυτούς στερεοτυπικών γνωρισμάτων ή αξιολογικών χαρακτηρισμών. Προσθέτει την στρατηγική της *παράθεσης επιχειρημάτων* (argumentation) με στόχο την αιτιολόγηση της απόδοσης αρνητικών ή θετικών χαρακτηριστικών σε ορισμένες ομάδες, μέσω της χρήσης τόπων που αιτιολογούν την διάκριση και την προτιμησιακή μεταχείριση. Αναφέρεται, στη συνέχεια, στην στρατηγική της *παρουσίασης ορισμένων ομάδων ή γεγονότων μέσω του λόγου* – όπως η έννοια αυτή χρησιμοποιείται στην ΚΑΛ - (perspectivation, discourse representation) με στόχο την παρουσίαση της θέσης του ομιλητή, μέσω της περιγραφής και αφήγησης γεγονότων από μία προσωπική σκοπιά. Τέλος, αναφέρεται στις στρατηγικές της *εντατικοποίησης ή του μετριασμού* (intensification, mitigation) που στόχο έχουν να μεταποιήσουν το κύρος μίας υπόθεσης, μέσω της εντατικοποίησης ή του μετριασμού της δυναμικής των προτάσεων που προάγουν την διάκριση.

2.4 Συγκριτική μελέτη ερευνών

2.4.1 Gabrielatos και Baker: η έννοια των τόπων

Στα πλαίσια της ανάλυσης μέσω της αξιοποίησης μεθοδολογιών της ΚΑΛ, αξίζει να πραγματοποιηθεί μία συνοπτική σύγκριση ανάμεσα στα ευρήματα της παρούσας έρευνας και τα αντίστοιχα της έρευνας των Gabrielatos και Baker που πραγματοποιήθηκε το 2008, με την συλλογή άρθρων από βρετανικές εφημερίδες και την δημιουργία ενός υποσώματος κειμένων συνολικής έκτασης 140.000.000 λέξεων. Συγκρίνονται οι τόποι στους οποίους κατηγοριοποίησαν οι προαναφερθέντες ερευνητές τις παραθέσεις των όρων *μετανάστες*, *πρόσφυγες* και *αιτούντες άσυλο* με τις κατηγορίες στις οποίες εντάχθηκαν οι παραθέσεις των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* της παρούσας έρευνας, με στόχο να διαπιστωθεί κατά πόσον τα *c-collocates* (και τα αντίστοιχα σημασιολογικά πεδία στα οποία αυτά ανήκουν) που εντόπισαν οι εν λόγω ερευνητές συνάδουν με τις παραθέσεις των εξεταζόμενων όρων που συλλέχθηκαν από τα υποσώματα της έρευνας αυτής. Τα αποτελέσματα της σύγκρισης των δύο ερευνών παρατίθενται στο τέλος της παρούσας εργασίας.

2.4.2 Saridakis και Mouka: Η παρουσίαση της προσφυγικής κρίσης στις ελληνικές εφημερίδες

Στην εργασία τους *Representations of refugees, asylum seekers and immigrants in the Greek press (2010-2016): a critical corpus-driven study*, οι Saridakis και Mouka συνέλεξαν 2.110 άρθρα γνώμης από τρεις ελληνικές εφημερίδες – *Καθημερινή*, *Το Βήμα* και *Εφημερίδα των Συντακτών* – για το διάστημα από το 2010 έως και το 2016, με στόχο να εντοπίσουν αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο απεικονίζονται διαχρονικά οι πρόσφυγες, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο στον ελληνικό Τύπο, πριν και κατά την διάρκεια της ελληνικής οικονομικής κρίσης (2017: 3). Πιο συγκεκριμένα, εξετάζουν τα θέματα που βρίσκονταν στο επίκεντρο της ελληνικής αρθρογραφίας σε σχέση με τις ομάδες αυτές, καθώς και την στάση που ακολουθούσε η κάθε εφημερίδα απέναντί τους, κατά την διάρκεια της κρίσης.

Η εν λόγω έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι κάθε μία από τις τρεις εφημερίδες παρουσιάζει μία διαφορετική πραγματικότητα, ενώ η στάση που τηρείται συνάδει με την πολιτική τοποθέτηση της κάθε εφημερίδας, από μία, παρόλα αυτά, αποστασιοποιημένη σκοπιά (Saridakis & Mouka 2017: 22). Επισημαίνεται ότι η παρουσίαση των ομάδων αυτών προσαρμόζεται και διαμορφώνεται ανάλογα με τις προκλήσεις που προκύπτουν για την ελληνική κοινωνία από τις άνευ προηγουμένου αφίξεις. Πιο συγκεκριμένα, στην *Καθημερινή* και *Το Βήμα* παρατηρείται μία αλλαγή στάσης απέναντι στο ζήτημα κατά το διάστημα 2010-2016, μέσω της χρήσης προσδιορισμών και αξιολογικών χαρακτηρισμών που είναι “πολιτικώς ορθότεροι” από το 2015 και εξής. Σημαντική είναι, επίσης, και η διαφοροποίηση στην συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούνται οι όροι *πρόσφυγες* και *μετανάστες* στις δύο εφημερίδες από το 2015 και μετά, με τους πρόσφυγες να βρίσκονται στο επίκεντρο. Αντίθετα, στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, όπου τα άρθρα χρονολογούνται από το δεύτερο εξάμηνο του 2014 και μετά, τηρείται μία σταθερή στάση απέναντι στην παρουσίαση των εν λόγω ομάδων, με την έμφαση να βρίσκεται στους πρόσφυγες. Όροι όπως *παράνομοι μετανάστες* και *λαθρομετανάστες* απαντώνται σε λεγόμενα τρίτων και η χρήση τους είναι κατακριτέα. Κατά την κορύφωση της κρίσης καταγράφεται σαφής διάκριση ανάμεσα στους πρόσφυγες και τους μετανάστες, δηλαδή ανάμεσα σε αυτούς που δικαιούνται διεθνή προστασία και σε όλους τους υπόλοιπους.

Αναφορικά με την έμφαση που δίνεται σε διαφορετικούς τόπους, αξίζει να αναφερθεί ότι και στις τρεις εφημερίδες απαντώνται αριθμητικές παραθέσεις, καθώς και παραθέσεις που σχετίζονται με τον τόπο καταγωγής των προσφύγων. Αξιοσημείωτο είναι ότι και στις τρεις εφημερίδες το φαινόμενο της προσφυγικής κρίσης παρουσιάζεται από μία επικεντρωμένη στην ελληνική πραγματικότητα σκοπιά, ενώ χρησιμοποιούνται και μεταφορές που συνδέουν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές αφίξεις με «κύματα». Η σύγκριση των ευρημάτων των δύο ερευνών παρατίθεται στο τέλος της εργασίας αυτής.

3 Πρακτικό Μέρος

3.1 Μεθοδολογία

Για την πληρέστερη κατανόηση και πειραματική διερεύνηση των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, συγκροτήθηκαν, χειροκίνητα, πέντε υποσώματα κειμένων με θεματικό πεδίο την προσφυγική και μεταναστευτική κρίση. Τα πρώτα δύο υποσώματα αποτελούνται από δημοσιογραφικά κείμενα τα οποία συλλέχθηκαν από την *Εφημερίδα των Συντακτών (efsyntakt_corpus)* και από την *Καθημερινή (kath_corpus)*. Έχουν έκταση 239.816 λέξεις και 149.997 λέξεις αντιστοίχως. Το τρίτο υποσώμα κειμένων αποτελείται από κείμενα προερχόμενα από μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και ανεξάρτητες αρχές (*ngos_corpus*) και έχει έκταση 1.399.087 λέξεων. Το τέταρτο υποσώμα αποτελείται από νομικά κείμενα (*legal_corpus*) προερχόμενα από επίσημες Ευρωπαϊκές πηγές και έχει έκταση 1.552.539 λέξεις, ενώ το πέμπτο και τελευταίο υποσώμα κειμένων αποτελείται από επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα (*europ_corpus*) και έχει έκταση 1.612.251 λέξεις. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται τα πέντε υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν με την έκταση και την χρονικότητά τους.

Υποσώματα κειμένων	Έκταση	Χρονικότητα
efsyntakt_corpus	239.816	2015-2017
kath_corpus	149.997	2014-2017
ngos_corpus	1.399.087	2000-2017
legal_corpus	1.552.539	1968-2017
europ_corpus	1.612.251	2001-2017

Πίνακας 1. Έκταση και χρονικότητα των υποσωμάτων κειμένων.

Επιλέχθηκε η χρήση κειμένων τόσο επίσημων όσο και δημοσιογραφικών ή κειμένων από ΜΚΟ, έτσι ώστε να εξετασθεί κατά πόσον υπάρχουν διαφορές στην παρουσίαση του θέματος μέσω της χρήσης διαφορετικών λεξιλογικών επιλογών, αλλά και με στόχο να εντοπιστούν ομοιότητες ή διαφοροποιήσεις στις υφολογικές επιλογές που προτιμώνται σε διαφορετικά κειμενικά είδη. Στόχος της παρούσας ανάλυσης ήταν να εξαχθούν στοιχεία επί της σημασιολογικής ανάλυσης των κυριότερων λέξεων κλειδιών που εντοπίζονται στα εν λόγω υποσώματα, καθώς και συμπεράσματα σχετικά με την κατασκευή της ταυτότητας των συγκεκριμένων ομάδων. Το υποσώμα δημοσιογραφικών κειμένων που συλλέχθηκε είναι σχετικά μικρό, καθώς τα κείμενα του

συγκεκριμένου κειμενικού είδους δεν έχουν την έκταση αντίστοιχων νομικών ή ευρωπαϊκών κειμένων, χωρίς, ωστόσο, κάτι τέτοιο να τα καθιστά λιγότερο σημαντικά για την παρούσα ανάλυση.

Για την συλλογή των κειμένων πραγματοποιήθηκε αναζήτηση λέξεων-κλειδιών για το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο στην μηχανή αναζήτησης Google. Πιο συγκεκριμένα, οι λέξεις που επιλέχθηκαν αρχικά για αναζήτηση ήταν οι ακόλουθες: *μετανάστες, πρόσφυγες, προσφυγική κρίση και μεταναστευτική κρίση*. Ξεκινώντας από τα δημοσιογραφικά κείμενα που συλλέχθηκαν, οι πηγές που επιλέχθηκαν ήταν, όπως προαναφέρθηκε, η *Εφημερίδα των Συντακτών* (<http://www.efsyn.gr/>) και η *Καθημερινή* (<http://www.kathimerini.gr/>). Οι συγκεκριμένες εφημερίδες επιλέχθηκαν διότι έχουν διαφορετικό κοινωνικοπολιτικό προσανατολισμό και θεωρήθηκε ότι μία σύγκριση του κειμενικού τους υλικού θα κατέληγε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Προχωρώντας στα κείμενα από ΜΚΟ και ανεξάρτητες αρχές, οι πηγές που επιλέχθηκαν για αναζήτηση ήταν η ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (<http://www.unhcr.org/gr/>), η επίσημη ιστοσελίδα της Διεθνούς Αμνηστίας (<https://www.amnesty.gr/>), η ιστοσελίδα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα (<https://msf.gr/>), η ιστοσελίδα του Παρατηρητηρίου της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα (<https://www.hrw.org/>), ο ιστότοπος της UNICEF (<https://www.unicef.gr/>), η ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (<http://nchr.gr/>), η ιστοσελίδα του Συνηγού του Πολίτη (<https://www.synigoros.gr/>) και ο ιστότοπος της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης PRAKSIS (<https://www.praksis.gr/>).

Συνεχίζοντας με το υποσώμα νομικών κειμένων, οι πηγές που επιλέχθηκαν για αναζήτηση ήταν η επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.europa.eu), η επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (<http://www.echr.coe.int>), η ιστοσελίδα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<https://curia.europa.eu>), η επίσημη ιστοσελίδα πρόσβασης στο δίκαιο της ΕΕ (www.eur-lex.europa.eu), η ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (www.ministryofjustice.gr), καθώς επίσης και η ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR - www.unhcr.gr). Τέλος, αναφορικά με το υποσώμα ευρωπαϊκών κειμένων που συλλέχθηκε, οι πηγές που επιλέχθηκαν για αναζήτηση ήταν η επίσημη ιστοσελίδα εκδόσεων της ΕΕ (<https://publications.europa.eu>), η ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (<http://www.europarl.europa.eu>), η επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (<https://ec.europa.eu>), η ιστοσελίδα πρόσβασης στο δίκαιο της ΕΕ (<http://eur-lex.europa.eu>) και ο επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<https://europa.eu>).

Πρωταρχικός στόχος ήταν τα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν να είναι αντιπροσωπευτικά, να προέρχονται, δηλαδή, από μεγάλο εύρος πηγών που θα απεικονίζουν την πραγματική χρήση της γλώσσας από τον υπό εξέταση πληθυσμό (Σαριδάκης 2010: 46-47). Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η αντιπροσωπευτικότητα αφορά σε τρεις διαστάσεις των ΣΚ, το μέγεθος, την αυθεντικότητα και την ισορροπία των κειμενικών ειδών από τα οποία αποτελούνται. Τα υποσώματα κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν προς ανάλυση μπορούν να χαρακτηριστούν αντιπροσωπευτικά δείγματα του υπό εξέταση πληθυσμού, απεικονίζοντας τις λεξιλογικές και πραγματολογικές επιλογές που χρησιμοποιούνται τόσο σε επίσημα όσο και σε ανεπίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα, καθώς αντιστοιχούν σε διαφορετικά κειμενικά είδη. Όλα τα κείμενα προέρχονται από φυσικά περιβάλλοντα επικοινωνίας που έχουν κεντρική σημασία για την συγκεκριμένη γλωσσική ποικιλία και δεν έχουν δημιουργηθεί υπό συνθήκες πειραματικές, θεωρούνται, συνεπώς, αυθεντικά κείμενα. Τέλος, τα ΣΚ που συλλέχθηκαν μπορούν να χαρακτηριστούν ισορροπημένα, καθώς στόχος της

ανάλυσής αυτής ήταν να μελετηθεί το πώς χρησιμοποιείται η γλώσσα για να κατασκευάσει και να περιγράψει την πραγματικότητα με την οποία ήρθε «αντιμέτωπη» τόσο η Ελλάδα όσο και η Ευρώπη, έπειτα από τις τεράστιες αφίξεις μεταναστών και προσφύγων. Συλλέχθηκαν, συνεπώς, κείμενα αντιπροσωπευτικά τόσο της ελληνικής όσο και της ευρωπαϊκής οπτικής, αλλά και κείμενα από διαφορετικά κειμενικά είδη. Τα υποσώματα που συλλέχθηκαν μπορούν να λειτουργήσουν ως υπό παρακολούθηση (monitor) Σώματα Κειμένων, μπορούν δηλαδή να επεκταθούν σε μελλοντικό χρόνο έτσι ώστε να συμπεριληφθεί στο ήδη συλλεχθέν υλικό επιπρόσθετο κειμενικό υλικό από άλλα κειμενικά είδη καθώς και από άλλες ελληνικές εφημερίδες, με διαφορετικό ιδεολογικό προσανατολισμό.

Η εξαγωγή των παραθέσεων των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος GraphColl σε πρώτο χρόνο, ενώ χρησιμοποιήθηκε και το πρόγραμμα Antconc σε δεύτερο χρόνο. Στους πίνακες που ακολουθούν αναγράφονται αναλυτικά οι παραθέσεις των υπό εξέταση όρων, οι οποίες έχουν κατηγοριοποιηθεί στις εξής θεματικές κατηγορίες: Προσδιορισμοί, Τόποι προέλευσης και προορισμού, Αριθμοί (αφίξεων) και Κρατικές διαδικασίες. Παρατίθενται, επίσης, οι σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις των υπό εξέταση όρων, καθώς και ορισμένες φράσεις που θεωρήθηκαν σημαντικές προς ανάλυση, προερχόμενες κυρίως από το ευρύτερο δίκτυο συνδυαστικών δυνατοτήτων των εξεταζόμενων λημμάτων. Για καθένα από τα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν έχει δημιουργηθεί ένα διάγραμμα στο οποίο απεικονίζεται η συχνότητα με την οποία απαντώνται οι όροι *πρόσφυγες*, *μετανάστες*, *αλλοδαποί*, *αιτούντες άσυλο*, *λαθρομετανάστες*, όπως και η παράθεση *πρόσφυγες και μετανάστες*, ένας αναλυτικός πίνακας με τις παραθέσεις που εμπίπτουν στις κατηγορίες που παρατέθηκαν, καθώς και πίνακες όπου καταγράφεται η συχνότητα συνεμφάνισης των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* με συγκεκριμένα λήμματα και παρέχονται πληροφορίες για το περιεχόμενο στο οποίο εντοπίζονται οι εν λόγω λεξικοί συνδυασμοί. Τα σχόλια και τα συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί βάσει των συγκεκριμένων πινάκων, ακολουθούνται από τα αντίστοιχα παραδείγματα (συμφράσεις). Για καθεμία από τις παραθέσεις που παρατίθενται στους ακόλουθους πίνακες πραγματοποιήθηκε αναζήτηση του περιεχομένου τους μέσω των συμφραστικών πινάκων που δημιουργήθηκαν.

3.2 Ανάλυση Δεδομένων

Στην παρούσα ενότητα πραγματοποιείται η ανάλυση του τρόπου με τον οποίον παρουσιάζονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν. Παρουσιάζονται, αρχικά, οι τρόποι κατονομασίας των εν λόγω ομάδων και στην συνέχεια αναλύονται οι κυριότεροι λεξικοί συνδυασμοί στους οποίους εντοπίζονται, ανάλογα με την θεματική κατηγορία στην οποία ανήκουν. Παραθέσεις, καθώς και φράσεις, που επιδέχονται περαιτέρω ανάλυση συμπεριλαμβάνονται και εξετάζονται στην παρούσα ενότητα.

3.2.1 Δημοσιογραφικά κείμενα

3.2.1.1 Εφημερίδα των Συντακτών

Ξεκινώντας, στο ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζεται η συχνότητα με την οποία απαντώνται τα λήμματα *μετανάστες*, *πρόσφυγες*, *αλλοδαποί*, *αιτούντες άσυλο*, *λαθρομετανάστες* καθώς και η παράθεση *πρόσφυγες και μετανάστες* στο υποσώμα δημοσιογραφικών κειμένων *efsyntakt_corpus*. Οι συγκεκριμένοι τρόποι κατονομασίας επιλέχθηκαν προς περαιτέρω ανάλυση, ως οι πλέον χαρακτηριστικοί για την περιγραφή των εν λόγω ομάδων.

Εικόνα 3. Τρόποι κατονομασίας μεταναστών και προσφύγων στο *efsyntakt_corpus*.

Οι αναφορές στους *πρόσφυγες* είναι, όπως προκύπτει από το παραπάνω διάγραμμα, περισσότερες από τις αντίστοιχες αναφορές στους *μετανάστες*, γεγονός που οφείλεται στο ότι η πλειονότητα των κειμένων που έχουν συλλεχθεί έχουν γραφεί το διάστημα από το 2015 έως και το 2017, κατά το οποίο κορυφώθηκε η προσφυγική κρίση και αυξήθηκαν οι ροές πληθυσμών προς την Ελλάδα. Αξιοσημείωτη, σαφώς, είναι και η διάκριση ανάμεσα στους *πρόσφυγες* και τους *μετανάστες* που πραγματοποιείται μέσω της παρατακτικής σύνδεσης των δύο όρων. Στόχος είναι να καταστεί σαφής η διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο ομάδες και ειδικότερα στην σύγχρονη ελληνική κοινωνία, όπου, όπως ήταν φανερό από το 2015 και έπειτα, η μεταναστευτική κρίση θα παρέμενε ένα μείζον θέμα για την ελληνική επικαιρότητα. Ακολουθούν οι αναφορές στους *αιτούντες άσυλο*, ενδεχομένως ως μία προσπάθεια της εφημερίδας να υιοθετήσει μια περισσότερο ουδέτερη στάση επί του προσφυγικού ζητήματος, καθώς οι εν λόγω αναφορές σχετίζονται με διαδικαστικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν, ούτως ώστε να μπορούν οι *πρόσφυγες* και οι *μετανάστες* να κάνουν αίτηση για χορήγηση ασύλου. Συνεχίζοντας, οι αναφορές στους *αλλοδαπούς* είναι ελάχιστες στο σύνολο του εν λόγω υποσώματος κειμένων και αποτελούν στην πραγματικότητα είτε αναφορές στα λεγόμενα πολιτικών αρχηγών σχετικά με τους *πρόσφυγες*, είτε σχόλια των συντακτών επί των πολιτικών αποφάσεων ορισμένων χωρών τα οποία φέρουν ειρωνική χροιά όπως φαίνεται και στο ακόλουθο παράδειγμα:

- 1) «Η κυβέρνηση Ορμπάν έχει καταφύγει άλλωστε σε ωμή ισλαμοφοβική και τρομοκρατική ρητορεία, ισχυριζόμενη πως οι μουσουλμάνοι μετανάστες απειλούν τους χριστιανούς της Ευρώπης. Ενδεικτικό ερωτηματολόγιο που στάλθηκε [...] σε 8 εκατομμύρια πολίτες της Ουγγαρίας και διερευνά μεταξύ άλλων αν οι αλλοδαποί απειλούν τα μέσα βιοπορισμού τους ή αν προωθούν την τρομοκρατία!» (*efsyntakt_corpus*, 110, 20/06/2015).

Ανάλογη είναι και η περίπτωση των αναφορών στους *λαθρομετανάστες* με έντονη επικριτική στάση απέναντι στους χρήστες του εν λόγω προσδιορισμού. Οι ακόλουθες φράσεις αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα που εξήχθησαν μέσω του προγράμματος Antconc.

- 2) «Ειδικά για τους αναγνώστες της “Εφημερίδας των Συντακτών” δεν χρειάζεται να εξηγήσω πόσο βάνουσο και απαξιωτικό είναι να αποκαλούμε τους μετανάστες και τους πρόσφυγες “λαθρομετανάστες”, τους μαύρους “αράπηδες”, τις γυναίκες “κυρα-Κατίνες” κ.ο.κ.» (*efsyntakt_corpus*, 69, 15/09/2015).

- 3) «Επιπλέον, ο όρος “λαθρομετανάστες” είναι ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από ακροδεξιά κόμματα και τη ναζιστική Χρυσή Αυγή, προκειμένου να συσκοτίσουν τα πραγματικά αίτια της οικονομικής κρίσης, μέσω της δημιουργίας αποδιοπομπαίων τράγωνⁱⁱⁱ» (efsyntakt_corpus , 69, 15/09/2015).

Προχωρώντας στην ανάλυση των παραθεμάτων των λημμάτων πρόσφυγες και μετανάστες στο υποσώμα κειμένων *efsyntakt_corpus*, παρακάτω αναγράφονται αναλυτικά οι παραθέσεις και τα λεξικά συμπλέγματα των συγκεκριμένων λημμάτων ανά θεματική κατηγορία. Τα εν λόγω δεδομένα εξήχθησαν μέσω του προγράμματος GraphColl σε πρώτο χρόνο, ενώ χρησιμοποιήθηκε και το Antconc σε δεύτερο χρόνο.

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Προσδιορισμοί	πρόσφυγες, διασωθέντες, οικονομικοί, χωρίς χαρτιά, παράτυποι, παράνομοι, αιτούντες άσυλο, συλληφθέντες, εγκλωβισμένοι, απελπισμένοι, κρατούμενοι	μετανάστες, αιτούντες άσυλο, συλληφθέντες, εγκλωβισμένοι, απελπισμένοι, διασωθέντες, ευάλωτοι, ανεπιθύμητοι, νεοαφιχθέντες	αιτούντες άσυλο, συλληφθέντες, διασωθέντες, εγκλωβισμένοι, απελπισμένοι
Τόποι προέλευσης και τόποι προορισμού	Ελλάδα, Μιανμάρ, Λιβύη, Μεσόγειος, Ειδομένη, Ευρώπη, Ιταλία, ΠΓΔΜ, νησιά, Πειραιάς, Τουρκία, Μόρια	Συρία, Ελλάδα, Ειδομένη, Σύροι, Πειραιά, Ευρώπη, νησιά, Τουρκία	Ελλάδα, Ειδομένη, Ευρώπη, νησιά, Πειραιάς, Τουρκία
Αριθμοί	περισσότεροι, εκατοντάδες, χιλιάδες	χιλιάδες, εκατοντάδες, περισσότεροι, εκατομμύρια, 160000	εκατοντάδες, χιλιάδες
Κρατικές διαδικασίες	άσυλο, διάσωση, διακίνηση, μεταφορά, κράτηση, υποδοχή	άσυλο, υποδοχή, μετεγκατάσταση, φιλοξενία, κατανομή, επανεγκατάσταση, μεταφορά, καταγραφή, ταυτοποίηση	άσυλο, μεταφορά, υποδοχή
Σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις	επιστρέφονται, φτάνουν, κοιμούνται, ζουν, βρίσκονται, περιμένουν, αναγκάζονται	βρίσκονται, περιμένουν, φτάνουν, υποδέχονται, αντιμετωπίζουν, αναγκάζονται, παραμένουν, συγκρούστηκαν	φτάνουν, βρίσκονται, περιμένουν, αναγκάζονται

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις	νανάγιο, δικαιώματα, απειλή, παιδιά, «Η Πολιτεία [...] έχει αφήσει εδώ και μήνες πρόσφυγες και μετανάστες σε συνθήκες άθλιες και ταυτόχρονα δοκιμάζει τις αντοχές των κατοίκων του νησιού», «πρόσφυγες και μετανάστες βρίσκονται εγκλωβισμένοι», «η στράτευση γειτονικών χωρών εκθέτει πρόσφυγες και μετανάστες σε κακομεταχείριση και τους εξωθεί σε επικίνδυνα για τη ζωή τους θαλάσσια ταξίδια», «όπου σε χιλιάδες hotspots, στρατόπεδα θα στοιβάζονται χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες»	αλληλεγγύη, οικογένειες, «Στο μέσον αυτής της αντιπαράθεσης βρίσκονται οι πρόσφυγες που μεταφέρονται από κλειστά σύνορα σε κλειστά σύνορα.», «αναζητείται αλληλεγγύη για τους πρόσφυγες», «να αποστομώσουν [...] με την ανθρωπιά και την αλληλεγγύη τους, τους κρυφούς και φανερούς χρυσαυγίτες που βγαίνουν από τα “λαγούμια” τους με αφαλτήριο την προσφυγική τραγωδία.»	

Πίνακας 2. Παραθέσεις ανά θεματική ενότητα στο *efsyntakt_corpus*.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων στους μεγάλους αριθμούς εισερχόμενων μεταναστών και προσφύγων, καθώς και στις χώρες προέλευσης και προορισμού τους. Οι αναφορές στην Ελλάδα, γενικότερα, αλλά και, ειδικότερα, στα ελληνικά νησιά και στις τοποθεσίες όπου βρίσκονται τα hot spots για την φιλοξενία προσφύγων είναι αναμενόμενες στο παρόν υποσώμα, καθώς ο κυριότερος σκοπός των άρθρων που έχουν συλλεχθεί, είναι να παρουσιάσουν και να σχολιάσουν την ελληνική πραγματικότητα. Δεν παραλείπονται, συνεπώς, αναφορές στο λιμάνι του Πειραιά, που αποτέλεσε βασικό σημείο άφιξης των προσφύγων κατά το 2015, καθώς και αναφορές στην Ειδομένη, από όπου οι πρόσφυγες επιθυμούσαν να εισέλθουν στην Ευρώπη.

Συνεχίζοντας με την ανάλυση των παραθεμάτων του λήμματος *πρόσφυγες*, στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται οι σημαντικότερες παραθέσεις του εν λόγω λήμματος ανά συχνότητα εμφάνισης, καθώς και η σημασιολογική φόρτιση που φέρουν οι συγκεκριμένες παραθέσεις εντός περικειμένου.

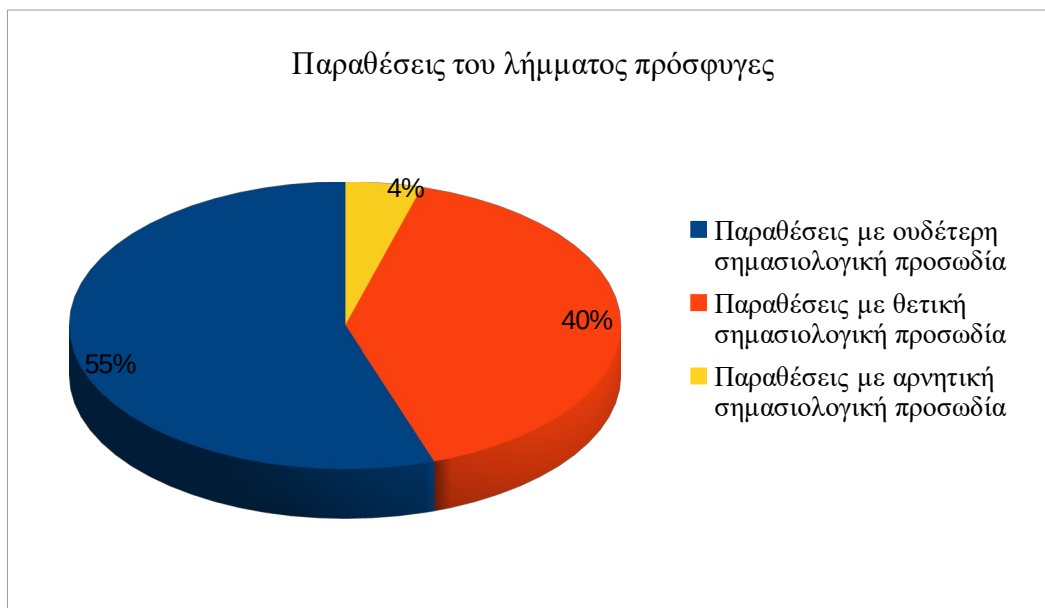
Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική Προσωδία	Περικείμενο
338	μετανάστες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
53	αριθμός	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
52	χιλιάδες	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
50	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
50	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
42	Ελλάδα	ουδέτερη	

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημαιολογική Προσωδία	Περιεχόμενο
40	δικαιώματα	θετική	ανάγκη να γίνουν σεβαστά τα δικαιώμα των προσφύγων
36	μετεγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
36	Σύροι	ουδέτερη	καταγωγή
27	Ειδομένη	θετική	άθλιες συνθήκες κράτησης των προσφύγων
29	παιδιά	θετική	αναφορά στις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουν
24	αλληλεγγύη	θετική	έκκληση για ανάλογες ενέργειες
22	εκατομμύρια	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
27	εκατοντάδες	θετική	αναφορά στις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουν
20	Συρία	ουδέτερη	προέλευση
20	άσυλο	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
18	Ευρώπη	ουδέτερη	
16	επαναπροώθηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
14	είσοδος	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
13	βρίσκονται	θετική	άθλιες συνθήκες κράτησης των προσφύγων
13	κύμα	αρνητική	αναφορά στη δυσκολία διαχείρισης των αφίξεων
13	επανεγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
12	ροή	ουδέτερη	δυσκολία διαχείρισης των αφίξεων (ωστόσο, σε όλες τις περιπτώσεις που απαντάται δίνεται έμφαση στις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουν)
12	σύνορα	θετική	επικριτική στάση απέναντι στα κλειστά σύνορα της Ευρώπης
12	Λέσβος	ουδέτερη	
11	Τουρκία	ουδέτερη	
11	κατανομή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
11	διέλευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
10	Πειραιάς	ουδέτερη	
10	αντιμετωπίζουν	θετική	άθλιες συνθήκες κράτησης των προσφύγων
10	ζωή	θετική	αναφορά στους θανάτους προσφύγων
9	κοινωνία	θετική	επικριτική στάση απέναντι στις αποφάσεις της ελληνικής κοινωνίας σχετικά με το προσφυγικό
9	οικογένειες	θετική	τονίζονται οι άθλιες συνθήκες κράτησής τους
9	Αθήνα	ουδέτερη	

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική Προσωδία	Περιεχόμενο
8	μεταφορά	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
8	βοήθεια	θετική	τονίζεται η ανάγκη παροχής βοήθειας στους πρόσφυγες
8	ευάλωτοι	θετική	
7	αφίξεις	ουδέτερη	
7	βία	θετική	αναφορά κυρίως στην αστυνομική βία κατά των προσφύγων
7	νεοεισερχόμενοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
6	προστασία	θετική	ανάγκη παροχής προστασίας στους πρόσφυγες
6	εγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	προέλευση	ουδέτερη	
5	απελπισμένοι	θετική	
5	κράτηση	θετική	“αυθαίρετη”, “παρατεταμένη”, “επ’ αόριστον” κράτηση
5	μεταχείριση	θετική	“απάνθρωπη”, “σκληρή”, “εξευτελιστική” μεταχείριση
5	καταγραφή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	υποστήριξη	θετική	έκκληση για παροχή υποστήριξης στους πρόσφυγες
5	ταυτοποίηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
4	παραμονή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
4	διασωθέντες	θετική	
4	ένταξη	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
4	περίθαλψη	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
4	αφγανός	ουδέτερη	καταγωγή
4	συνθήκες	θετική	άθλιες συνθήκες κράτησης
3	μαρτυρίες	θετική	μαρτυρίες προσφύγων που σχετίζονται με αστυνομική βία σε βάρος τους
3	ανήλικοι	θετική	εντάσσονται στις ευάλωτες ομάδες
3	αντιμετώπιση	αρνητική	αναφορά στην ανάγκη αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης
2	πρόβλημα	θετική	αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες
2	πείνα	θετική	
2	θάνατοι	θετική	αναφορά σε θανάτους προσφύγων

Πίνακας 3. Σημαιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες και συχνότητα εμφάνισης στο *efsyntakt_corpus*.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση του πίνακα, οι παραθέσεις που χρησιμοποιούνται με το εν λόγω λήμμα φέρουν ως επί το πλείστον ουδέτερη ή θετική σημαιολογική προσωδία, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 1. Σημαιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες στο υποσώμα *efsyntakt_corpus*.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα παραθέσεων που φέρουν ουδέτερη σημαιολογική προσωδία αποτελούν τα ακόλουθα: *υποδοχή προσφύγων, φιλοξενία προσφύγων, μετεγκατάσταση προσφύγων* και ποικίλες άλλες αναφορές σε κρατικές διαδικασίες σχετικά με την διαχείριση των αφιχθέντων προσώπων. Απαντώνται επίσης και αρκετές παραθέσεις οι οποίες, εξεταζόμενες εντός περικειμένου, εκφράζουν την θετική στάση των συντακτών απέναντι στους πρόσφυγες, τονίζοντας τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των ομάδων αυτών ή δίνοντας έμφαση στο τραγικό τέλος με το οποίο ήρθαν αντιμέτωποι. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

- 4) «Τουλάχιστον 10.000 παιδιά πρόσφυγες σε κίνδυνο.» (*efsyntakt_corpus*, 185, 31/01/2016),
- 5) «Την αντίστροφη διαδρομή ακολουθούν σήμερα κατά ομάδες εκατοντάδες πρόσφυγες, που απεγνωσμένοι επιχείρησαν χθες τη μεγάλη έξοδο προς την ΠΓΑΜ [...].» (*efsyntakt_corpus*, 189, 15/03/2016).

Δεν παραλείπονται, ωστόσο, και παραθέσεις που φέρουν αρνητική σημαιολογική φόρτιση όπως *ανεπιθύμητοι πρόσφυγες και συλληφθέντες πρόσφυγες*, ωστόσο και στις δύο αυτές περιπτώσεις η αρνητική σημαιολογική φόρτιση που φέρουν οι προσδιορισμοί *ανεπιθύμητοι και συλληφθέντες* μετριάζεται, όπως φαίνεται στα παραδείγματα που ακολουθούν:

- 6) «Το ΚΚΕ καταγγέλλει ότι «ο υπουργός της δήθεν Μεταναστευτικής Πολιτικής ανέλαβε και το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης υλοποίησε την απειλή που περιέφερε για μία εβδομάδα στα κανάλια της ντροπής και της διαπλοκής: Να καθαρίσει την Ειδομένη απ' τους ανεπιθύμητους πρόσφυγες και τους απελπισμένους μετανάστες, αν χρειαστεί, μάλιστα, μ' ένα καλό ξυλοφόρτωμα.» (*efsyntakt_corpus*, 145, 10/12/2015) και

- 7) «Ακόμα και για εκδορές σε αστυνομικά κράνη, χάραγμα αστυνομικής αρβύλας, φθορά επιγονατίδας και ράγισμα ασπίδας κατηγορούνται και οι 35 συλληφθέντες πρόσφυγες και μετανάστες στη Μόρια. Αίσθηση προκαλεί το κατηγορητήριο, που είναι κοινό για όλους, χωρίς να προσωποποιεί τις κατηγορίες.» (efsyntakt_corpus, 14, 25/07/2017).

Στην πρώτη περίπτωση, ο χαρακτηρισμός των προσφύγων ως ανεπιθύμητων προσώπων δεν εκφράζει την στάση των ίδιων των συντακτών, αλλά την στάση του Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής, την οποία, μάλιστα, οι συντάκτες καταγγέλλουν, ενώ στην δεύτερη περίπτωση, παρατίθενται οι κατηγορίες που αντιμετωπίζουν οι συλληφθέντες, ωστόσο αμφισβητείται το κατά πόσον είναι αληθείς, καθώς δεν προσωποποιούνται. Τέλος, απαντάται και η χρήση παραθέσεων με αρνητική φόρτιση η οποία δεν μετριάζεται. Πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χρήση της μεταφοράς *προσφυγικά κύματα*, μέσω της οποίας οι προσφυγικές αφίξεις παρουσιάζονται ως ένα φαινόμενο δύσκολα διαχειρίσιμο και, ενδεχομένως, επικίνδυνο. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

- 8) «Ουσιαστικά, το προσφυγικό κύμα είναι ένα μεγάλο κύμα, το οποίο έχει παρασύρει όχι μόνο Σύρους, αλλά και ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων που αντιλήφθηκαν ότι μπορούν να μετακινηθούν γρήγορα, φτηνά και σχετικά εύκολα.» (efsyntakt_corpus, 142, 02/11/2015).

Προχωρώντας στην ανάλυση των παραθέσεων του λήμματος *μετανάστες*, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται, κατά σειρά συχνότητας εμφάνισης, οι κυριότερες παραθέσεις του λήμματος αυτού, καθώς και η σημασιολογική προσωδία που φέρουν εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
357	πρόσφυγες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
44	ροή	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων και σε πολιτικές άλλων χωρών
39	Ελλάδα	ουδέτερη	
37	άσυλο	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
27	οικονομικοί	ουδέτερη / θετική	ειδική ορολογία / εντάσσονται στις ευάλωτες κατηγορίες
14	παράτυποι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
13	παιδιά	ουδέτερη	νομικές διατάξεις σχετικά με την ιθαγένεια των παιδιών μεταναστών
13	χωρίς χαρτιά	θετική	αναφορά στις δυσχέρειες που πρέπει να αντιμετωπίσουν
13	δεύτερης γενιάς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
12	Μεσόγειος	ουδέτερη	
11	αριθμός	αρνητική	τονίζεται η πίεση και η αδυναμία διαχείρισης των αφίξεων
11	δικαιώματα	θετική	
10	χιλιάδες	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
10	πρόβλημα	αρνητική	μεταναστευτικό πρόβλημα
9	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες

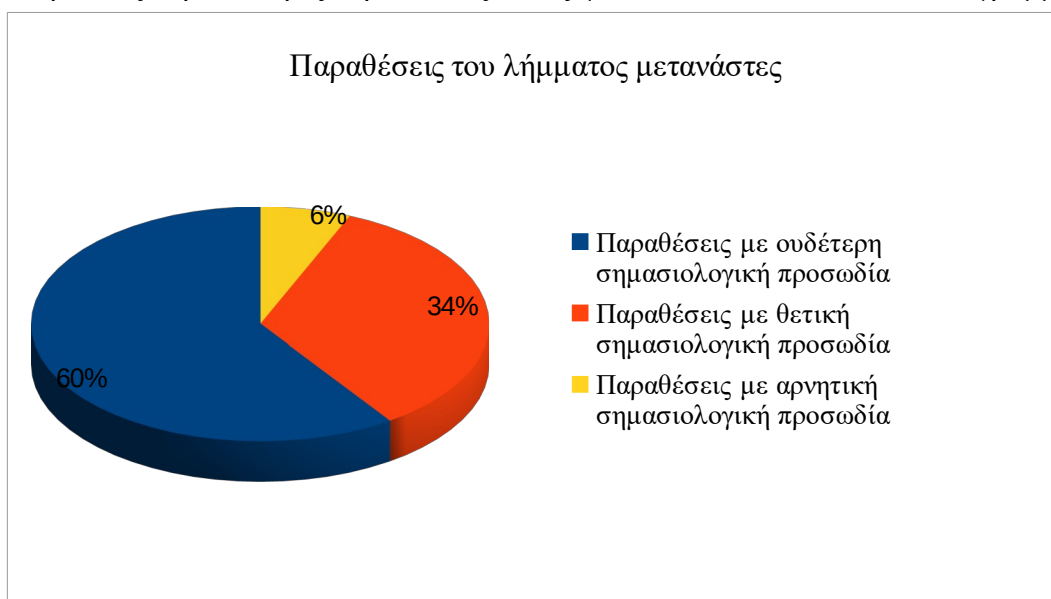

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημαιολογική προσωδία	Περικείμενο
9	εκατοντάδες	θετική	άθλιες συνθήκες διαβίωσης
9	διασωθέντες	θετική	
8	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
8	Τουρκία	ουδέτερη	
8	κέντρα κράτησης	θετική	άθλιες συνθήκες κράτησης των μεταναστών
7	επαναπροώθηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
7	παράνομοι	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων
7	σύνορα	θετική	άθλιες συνθήκες αντιμετώπισης
7	προσπαθούν	θετική	προσπάθεια μεταναστών να ξεφύγουν από το θάνατο
7	παραμένουν	θετική	παραμένουν “όμηροι”, παραμένουν “παγιδευμένοι”
7	αφίξεις	αρνητική	τονίζεται η πίεση και η αδυναμία διαχείρισης των αφίξεων
6	Λιβύη	ουδέτερη	προέλευση
6	κοιμούνται	θετική	άθλιες συνθήκες διαβίωσης
6	ιθαγένεια	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	ζουν	θετική	άθλιες συνθήκες διαβίωσης
6	ένταξη	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	διέλευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
5	απειλή	θετική	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων, ξεκάθαρη στάση ενάντια στην πεποίθηση ότι οι μετανάστες συνιστούν απειλή
4	Πειραιάς	ουδέτερη	
4	κύμα	ουδέτερη	το μεταναστευτικό κύμα χαρακτηρίζεται ως απειλή σε λεγόμενα τρίτων
4	κράτηση	θετική	επικριτική στάση απέναντι στη συγκεκριμένη διαδικασία
4	εκατομμύρια	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις αφίξεις μεταναστών
4	απελπισμένοι	θετική	
3	στέγαση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
3	ΠΓΔΜ	ουδέτερη	
3	μεταχείριση	θετική	“σκληρή ποινική μεταχείριση”, “κακομεταχείριση”
3	Λίβυοι	ουδέτερη	καταγωγή

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
3	Λέσβος	ουδέτερη	
3	κρατούμενοι	θετική	άθλιες συνθήκες διαβίωσης
3	θύματα	θετική	συναισθηματικά φορτισμένο περικείμενο
3	εργάτες	ουδέτερη	
3	εγκλωβισμένοι	θετική	

Πίνακας 4. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες και συχνότητα εμφάνισης στο *efsyntakt_corpus*.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα, οι παραθέσεις του λήμματος μετανάστες χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα στις περισσότερες περιπτώσεις, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 2. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες στο υποσώμα *efsyntakt_corpus*.

Παρατηρείται ότι αρκετές από τις παραθέσεις που χρησιμοποιούνται χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα, απαντώνται, βέβαια, και παραθέσεις με θετική σημασιολογική φόρτιση, με αναφορά, κυρίως, στις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών στην Ελλάδα, αλλά και στο γεγονός ότι παραμένουν παγιδευμένοι ή εγκλωβισμένοι στη χώρα, όπου συχνά πέφτουν θύματα κακομεταχείρισης ή σκληρής ποινικής μεταχείρισης.

Συνεχίζοντας, απαντώνται και παραθέσεις με έντονη αρνητική σημασιολογική προσωδία, όπως η παράθεση παράνομοι μετανάστες. Παρόλα αυτά, οι αρνητικά φορτισμένες παραθέσεις που χρησιμοποιούνται αποτελούν είτε παραπομπές στα λεγόμενα άλλων προσώπων, όπως στη φράση

9) «[...] κυβέρνηση – σκορποχώρι σε μια χώρα στην οποία οι παράνομοι μετανάστες είναι ευπρόσδεκτοι.» (*efsyntakt_corpus*, 95, 16/04/2015),

η οποία αποτελεί αναφορά στη δήλωση του τότε κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της Νέας Δημοκρατίας, Κυριάκου Μητσοτάκη, είτε αποτελούν αναφορά σε μετανάστες που εισέρχονται στις Ηνωμένες Πολιτείες από το Μεξικό, αντιμετωπίζοντας τεράστιους κινδύνους:

10) «Οι επιδρομές που γίνονται από ειδικές κατασταλτικές αστυνομικές δυνάμεις έχουν εντατικοποιηθεί και οι παράνομοι μετανάστες προσπαθούν να πηδήξουν στο τραίνο, όχι μέσα στα κατοικημένα μέρη στα οποία διέρχεται αυτό, αλλά κατά τη διάρκεια της διαδρομής του μέσα σε αφιλόξενες επικίνδυνες ερήμους γεμάτες δηλητηριώδη φίδια και πρόχειρους καταυλισμούς κοντά στις γραμμές του τρένου.» (efsyntakt_corpus, 162, 07/02/2016).

Τέλος, απαντώνται και παραθέσεις με αρνητική σημασιολογική φόρτιση οι οποίες αναφέρονται στη δυσκολία διαχείρισης των μεταναστευτικών αφίξεων, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα:

11) «[...] οι δημοτικές αρχές του Μιλάνο έκαναν έκκληση για βοήθεια, προκειμένου να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις συνεχείς αφίξεις μεταναστών [...] οι οποίοι χωρίς κατάλυμα ή άλλη βοήθεια κατακλύζουν τον κεντρικό σταθμό της πόλης.» (efsyntakt_corpus, 103, 12/06/2015).

Η θετική στάση της εφημερίδας απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες διαφαίνεται και από την ανάλυση του ευρύτερου δικτύου συνδυαστικών δυνατοτήτων (collocation network) που απαντώνται στο συγκεκριμένο υποσώμα. Πιο συγκεκριμένα, απαντώνται συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις όπως *δολοφονία*, *ναύαγιο*, *θύματα*, *απειλή*, οι οποίες στόχο έχουν να προκαλέσουν την συναισθηματική ανάμειξη του αναγνωστικού κοινού. Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται έντονη επίκριση και επίρριψη ευθυνών στους υπεύθυνους για την διαχείριση της προσφυγικής κρίσης και στους αρμόδιους για την επίλυση των όποιων προβλημάτων δημιουργούνται. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις

12) «[...] ο κ. Αβραμόπουλος θα βρεθεί στην Ιταλία μετά από ένα ακόμα ναύαγιο με θύματα εκατοντάδες μετανάστες, με τον αριθμό των θυμάτων στη θάλασσα της Μεσογείου να ξεπερνά τους 1.500 από την αρχή του έτους.» (efsyntakt_corpus, 97, 19/04/2015),

13) «Η Πολιτεία [...] έχει αφήσει εδώ και μήνες πρόσφυγες και μετανάστες σε συνθήκες άθλιες και ταυτόχρονα δοκιμάζει τις αντοχές των κατοίκων του νησιού» (efsyntakt_corpus, 10, 26/07/2017),

14) «[...]όπου σε χιλιάδες hotspots, στρατόπεδα θα στοιβάζονται χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες» (efsyntakt_corpus, 165, 21/02/2016),

15) «η Ουγγαρία [...] αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει αυτό το συρματοπλέγμα που στόχο δεν έχει την αποτροπή αλλά τη δολοφονία μεταναστών και προσφύγων» (efsyntakt_corpus, 183, 25/01/2016) και

16) «[...] την Ευρώπη που έκλεισε τα σύνορά της και ύψωσε συρματοπλέγματα απέναντι στους πρόσφυγες των πολέμων που η ίδια δημιούργησε και συντηρεί.» (efsyntakt_corpus, 52, 25/11/2016).

Συνεχίζοντας, αξιοσημείωτη είναι η χρήση του λήμματος *πρόβλημα* το οποίο αναφέρεται στα «προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στη Μόρια» ή στην «επιδεινούμενη κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι πρόσφυγες» και όχι σε προβλήματα που προκαλούν οι ίδιοι.

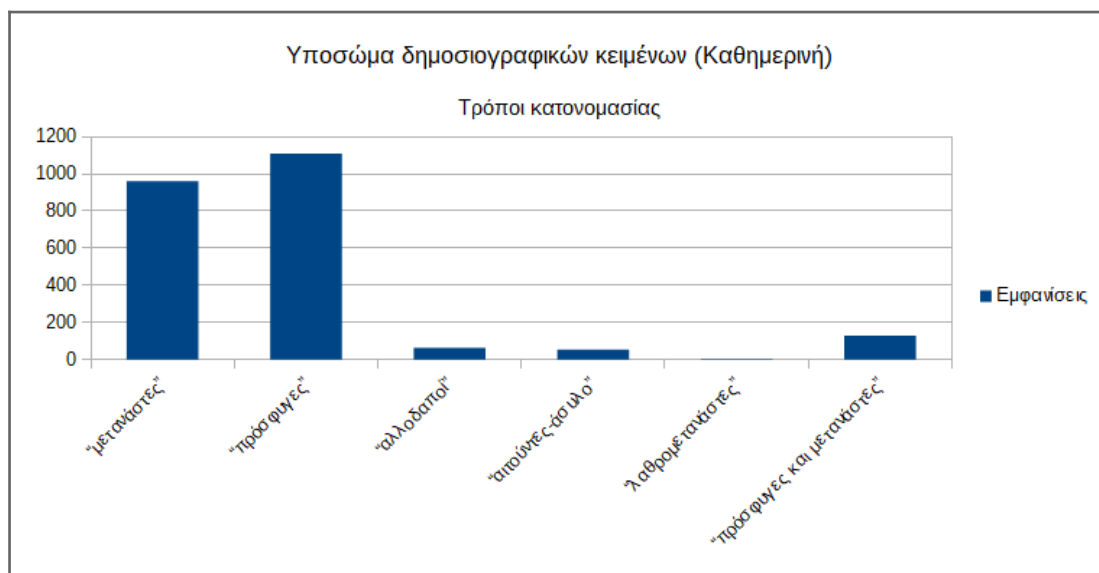
Τέλος, είναι χαρακτηριστικό ότι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες παρουσιάζονται στις περισσότερες περιπτώσεις ως υποκείμενα ενεργειών που δηλώνουν παθητική στάση, όπως *περιμένουν*, *αναγκάζονται*, *παραμένουν*. Απαντώνται, ωστόσο, και ως υποκείμενα ρημάτων με αρνητική σημασιολογική φόρτιση, παρόλα αυτά η αρνητική συνδήλωση που φέρει η ρηματική φράση μετριάζεται, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα:

17) «Μέσα ενημέρωσης μετέδωσαν ότι οι πρόσφυγες συγκρούστηκαν με αστυνομικές δυνάμεις στο προσφυγικό κέντρο Οπάτοβατς, με τις αρχές να χρησιμοποιούν δακρυγόνα. [...] Σύμφωνα με τις

αρχές, η αστυνομία έκανε χρήση σπρέι πιπεριού «για να σώσει τις ζωές παιδιών από ένα ποδοβολητό [...]» (efsyntakt_corpus, 71, 23/09/2015).

3.2.1.2 Καθημερινή

Η συχνότητα εμφάνισης των εξεταζόμενων όρων στο υποσώμα κειμένων *kath_corpus* φαίνεται στην εικόνα που ακολουθεί.

Εικόνα 4. Τρόποι κατονομασίας μεταναστών και προσφύγων στο υποσώμα *kath_corpus*.

Ομοίως με το υποσώμα κειμένων *efsyntakt_corpus*, οι αναφορές στους πρόσφυγες υπερβαίνουν τις αναφορές στους μετανάστες, λόγω της προσφυγικής κρίσης και της άφιξης προσφύγων που κορυφώθηκε από το 2015, αλλάζοντας την ελληνική πραγματικότητα. Οι αναφορές στους πρόσφυγες και μετανάστες που στόχο έχει να καταστήσει σαφή την διάκριση ανάμεσα στις δύο ομάδες είναι ανάλογες με αυτές στο υποσώμα κειμένων της *Εφημερίδας των Συντακτών*. Οι αναφορές στους αιτούντες άσυλο φέρουν μία ουδετερότητα καθώς αποτελούν ως επί το πλείστον αναφορές σε διαδικαστικές ενέργειες και νομικές αποφάσεις σχετικά με την διαδικασία χορήγησης ασύλου στους εισερχόμενους πρόσφυγες, όπως φαίνεται και στο παράδειγμα

18) «[...] να ενημερώνονται οι αιτούντες άσυλο για τις δυνατότητες μετεγκατάστασής τους σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.» (*kath_corpus*, 103, 07/12/2015).

Στο ίδιο κλίμα κινούνται και οι αναφορές στους αλλοδαπούς που είναι περισσότερες στο εν λόγω υποσώμα κειμένων σε σύγκριση με το αντίστοιχο της *Εφημερίδας των Συντακτών*. Ο όρος αλλοδαπός είναι ένας υπερώνυμος όρος που περιλαμβάνει τα υπώνυμα μετανάστης και πρόσφυγας. Καθώς οι δύο τελευταίοι όροι είναι σημασιολογικά φορτισμένοι κυρίως λόγω του ιστορικού τους πλαισίου, οι συντάκτες των άρθρων της εν λόγω εφημερίδας επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν μία περισσότερο ουδέτερη και γενικευτική αναφορά, αυτήν του αλλοδαπού, που υποδηλώνει απλώς το γεγονός ότι ένα φυσικό πρόσωπο έχει διαφορετική εθνικότητα. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα:

19) «Όσοι αλλοδαποί οδηγούνται στο κέντρο ταυτοποίησης στη Μόρια της Λέσβου δεν κρατούνται αλλά αφήνονται άμεσα ελεύθεροι, καθώς η ΕΛ.Α.Σ δεν έχει δυνατότητα να τους παράσχει φαγητό» (*kath_corpus*, 239, 22/09/2015) και

20) «[...] στις καμπίνες του επέβαιναν 92 αλλοδαποί, ανάμεσά τους 13 παιδιά.» (kath_corpus, 42, 05/06/2017).

Δεν πρέπει να παραλειφθεί η έντονη επικριτική στάση της εφημερίδας, η οποία εκφράζει τη γενικότερη στάση της αντιπολίτευσης απέναντι στην κυβέρνηση Τσίπρα το χρονικό διάστημα του 2015, που διαφαίνεται στην ειρωνική χρήση της φράσης

21) «Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής [...] απαγόρευσε τον όρο “λαθρομετανάστης”. Τους μετονόμασε σε “παράτυπους μετανάστες” και “πρόσφυγες” και τους επέτρεψε να κάνουν ηλιοθεραπεία στην πλατεία Βικτωρίας.» (kath_corpus, 178, 19/04/2015).

Προχωρώντας στην σημασιολογική ανάλυση των παραθέσεων και λεξικών συμπλεγμάτων των όρων που προαναφέρθηκαν, στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται αναλυτικά οι σημαντικότερες λεξικές και γραμματικές συνδυαστικές δυνατότητες των λημμάτων *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, καθώς και οι πλέον αξιοσημείωτες φράσεις προς ανάλυση.

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Προσδιορισμοί	πρόσφυγες, παράτυποι, παράνομοι, δεύτερης γενιάς, χωρίς χαρτιά, χωρίς έγγραφα, τζιχαντιστές, οικονομικοί, εγκλωβισμένοι, χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα	μετανάστες, αιτούντες άσυλο, ταλαιπωρημένοι, δυστυχισμένοι, αναγνωρισμένοι, εισερχόμενοι, καλοδεχούμενοι νεοαφιχθέντες, εγκλωβισμένοι, πρόσφυγες πολέμου	εγκλωβισμένοι
Τόποι προέλευσης και τόποι προορισμού	Μεσόγειος, Πειραιά, Ελλάδα, Πακιστανός μετανάστης, Αθήνα	Σύροι, Συρία, Ελλάδα, νησιά, Ευρώπη, Τουρκία, Λέσβος	Ελλάδα
Αριθμοί	περισσότεροι, χιλιάδες, εκατοντάδες, πολλοί, δεκάδες	χιλιάδες, εκατοντάδες, δεκάδες	χιλιάδες, εκατοντάδες, δεκάδες
Κρατικές διαδικασίες	είσοδος, σίτιση, υποδοχή, φιλοξενία, μεταφορά	άσυλο, μετεγκατάσταση, μεταφορά, κατανομή, μετακίνηση, φιλοξενία, υποδοχή, στέγαση, καταγραφή, καταυλισμοί	φιλοξενία, μεταφορά, υποδοχή

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις	έρχονται, έφτασαν, επέβαιναν, φθάνουν, βρίσκονται, παραμένουν, διασώθηκαν, φιλοξενούνται, συνελήφθησαν, εντοπίστηκαν, κρατούνται, εντοπίζονται, σώθηκαν	πέρασαν, έφτασαν, εισέρχονται, μετέφερε, βρίσκονται, παραμένουν	έφτασαν, βρίσκονται, παραμένουν
Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις	παιδιά, επιείκεια, «προσπαθούν να φύγουν παράνομα από το νησί» «κάθε παράνομος μετανάστης πλήρωνε 5.000-7.000 ευρώ για τη μεταφορά του στην Ιταλία», «υποπτεύθηκε ότι ήταν παράτυπος μετανάστης», «διακινητές παράνομων μεταναστών», «ο αριθμός των εισερχόμενων παράτυπων μεταναστών θα καθιστούσε πρόβλημα», «αντιμετώπιση του μεταναστευτικού προβλήματος»	παιδιά, βοήθεια, πρόβλημα, «πρόσφυγες έχασαν τη ζωή τους», «παράλληλα το 54% των Αθηναίων εκτιμά ότι οι πρόσφυγες δεν μπορούν να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία»	παιδιά

Πίνακας 5. Παραθέσεις ανά θεματική ενότητα στο *kath_corpus*.

Ομοίως με το υποσώμα *efsyntakt_corpus*, στα άρθρα που συλλέχθηκαν από την *Καθημερινή* παρατηρείται η έμφαση που δίνεται στους μεγάλους αριθμούς εισερχόμενων προσφύγων και μεταναστών, η οποία διαφαίνεται και στην συχνή χρήση της μεταφοράς των μεταναστευτικών και προσφυγικών αφίξεων ως *κύματα*, *ροές* και *φορτία*. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα:

22) «[...] *κύματα μεταναστών – ένα φορτίο που δυσκολεύονται να σηκώσουν τα νησιά*» (*kath_corpus*, 245, 07/09/2014) και

23) «*διογκωμένο κύμα προσφύγων από την Τουρκία στην Ελλάδα*» (*kath_corpus*, 158, 20/10/2015).

Αναφορικά με τους τύπους προέλευσης και προορισμού των εν λόγω ομάδων, δεν παραλείπονται αναφορές στις χώρες καταγωγής τους όπως και στους κυριότερους χώρους άφιξης και στέγασης των προσφύγων, με έμφαση στα ελληνικά νησιά και τον Πειραιά.

Προχωρώντας στην ανάλυση των παραθεμάτων του λήμματος *μετανάστες*, στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται, ανά σειρά συχνότητας εμφάνισης, οι παραθέσεις του συγκεκριμένου λήμματος, καθώς και η σημασιολογική προσωδία που φέρουν αυτές εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
266	πρόσφυγες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
73	ροές	αρνητική	ανεξέλεγκτο φαινόμενο αφίξεων
41	παράτυποι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
32	αριθμός	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
27	Ελλάδα	ουδέτερη	
21	χιλιάδες	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
20	παιδιά	ουδέτερη	θέματα ιθαγένειας και εκπαίδευσης
18	κύματα	αρνητική	ανεξέλεγκτο φαινόμενο αφίξεων
15	χωρίς χαρτιά	ουδέτερη / αρνητική	ειδική ορολογία / εξισώνονται με τους “παράνομους μετανάστες”
12	παράνομοι	ουδέτερη / αρνητική	
12	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
12	παραμένουν	ουδέτερη	
11	ομάδα	αρνητική	αναφορά σε διαμαρτυρίες ομάδων μεταναστών
11	δεύτερης γενιάς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
10	εκατοντάδες	θετική	αναφορά στους μετανάστες που πνίγηκαν
9	Μεσόγειος	ουδέτερη	
9	Λέσβος	ουδέτερη	
9	είσοδος	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
8	Πειραιάς	ουδέτερη	
8	χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
7	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	Τουρκία	ουδέτερη	
6	τζιχαντιστές	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων
6	σίτιση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
6	πρόβλημα	αρνητική	“πρόβλημα της μετανάστευσης”, “εκρηκτικό μεταναστευτικό πρόβλημα”
6	καταγραφή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	ζωή	θετική	αναφορά στους μετανάστες που πνίγηκαν
6	αντιμετώπιση	αρνητική	“αντιμετώπιση του μεταναστευτικού προβλήματος”, “αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης”
5	φιλοξενούνται	ουδέτερη	
5	ταυτοποίηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	εργασία	θετική	
5	εισροή	αρνητική	“αιφνίδια”, “αυξημένη”, “αθρόα εισροή”
5	άσυλο	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	απελευθέρωση	θετική	
4	παράνομα	αρνητική	
4	οικονομικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
4	νεκρών	θετική	
4	κρατούνται	ουδέτερη	απλή παράθεση γεγονότων και στατιστικών στοιχείων
4	εγκλωβισμένοι	θετική	
4	αφίξεις	αρνητική	πρωτοφανές φαινόμενο που είναι δύσκολα διαχειρίσιμο
4	ένταξη	ουδέτερη / θετική	κρατικές διαδικασίες / τονίζεται η ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών ένταξης των μεταναστών

Πίνακας 6. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες και συχνότητα εμφάνισης στο *kath_corpus*.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση του πίνακα, οι παραθέσεις του λήμματος μετανάστες χαρακτηρίζονται, ως επί το πλείστον, από ουδετερότητα. Ωστόσο, αξιοσημείωτη είναι και η χρήση παραθέσεων με θετική και αρνητική προσωδία, όπως φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 3. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες στο υποσώμα *kath_corpus*.

Ξεκινώντας με τις παραθέσεις του λήμματος μετανάστες που χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα, αυτές στην πλειοψηφία τους αποτελούν αναφορές σε στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις μεταναστευτικές αφίξεις, καθώς και αναφορές σε απαραίτητες κρατικές ενέργειες που πρέπει να ληφθούν. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

24) «Αυτή την εβδομάδα περισσότεροι από 120 παράτυποι μετανάστες (κυρίως Μαροκινοί) βρίσκονταν στο κέντρο κράτησης της Κορίνθου, ενώ περισσότεροι από 70 συμπατριώτες τους παρέμεναν σε κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων νησιών του ανατολικού Αιγαίου.» (*kath_corpus*, 91, 25/12/2015),

25) «Η Ελλάδα έχει κάνει πρόοδο στην καταγραφή μεταναστών.» (*kath_corpus*, 149, 14/10/2015).

Συνεχίζοντας με τις παραθέσεις του λήμματος που φέρουν αρνητική σημασιολογική φόρτιση, από την ανάλυσή τους εντός συγκειμένου, προκύπτει ότι, ως επί το πλείστον, οι αναφορές στους παράνομους μετανάστες είναι ενημερωτικού χαρακτήρα όπως φαίνεται στο ακόλουθο παράδειγμα:

26) «Οι Ευρωπαίοι αναλυτές επισήμαναν ότι οι παράνομοι μετανάστες κατέβαλλαν στο παρελθόν 2.000 έως 5.000 ευρώ για τη μεταφορά τους από τη χώρα καταγωγής μέχρι τον τελικό τους προορισμό, ενώ σήμερα καλούνται να πληρώσουν έως και 3.000 ευρώ για ένα μόνο σκέλος του ταξιδιού τους.» (*kath_corpus*, 58, 14/09/2016).

Παρ' όλα αυτά, εντοπίζονται και παραθέσεις με έντονη αρνητική σημασιολογική φόρτιση η οποία δεν μετριάζεται, είτε μέσω της χρήσης της παράθεσης παράνομοι μετανάστες, είτε μέσω της παρουσίασης των μεταναστευτικών αφίξεων ως κυμάτων και ροών που δεν μπορούν να ελεγχθούν. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα:

27) «Ψαρεύει παράνομους μετανάστες που ήθελαν να ταξιδέψουν παράνομα στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη» (*kath_corpus*, 225, 18/03/2017),

28) «[...] το γεγονός ότι στα νησιά φτάνουν πλέον περισσότεροι μετανάστες από ό,τι πρόσφυγες, οι οποίοι εμφανίζουν συχνά παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ, καθιστούν αναγκαία τη λειτουργία κλειστών κέντρων στα νησιά που υποδέχονται τις ροές.» (*kath_corpus*, 79, 04/03/2017),

29) «Η Επιτροπή προτείνει για πρώτη φορά να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός προσωρινής κατανομής μεταναστών για τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν αιφνίδια εισροή μεταναστών [...]» (kath_corpus, 202, 27/05/2015).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι εντοπίζονται και παραθέσεις που φέρουν θετική σημασιολογική φόρτιση, κυρίως με αναφορά στις συνθήκες κράτησης των μεταναστών στην Ελλάδα αλλά και στις δυσκολίες με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι για να φύγουν από τις πατρίδες τους. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

30) «οι παράτυποι μετανάστες φιλοξενούνται υπό άθλιες συνθήκες σε λιμεναρχεία και αστυνομικά τμήματα» (kath_corpus, 90, 10/04/2015) και

31) «Την πραγματοποίηση συνόδου των Υπουργών Εσωτερικών και Εξωτερικών για να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ανακοίνωσε η Ε.Ε. με αφορμή τη νέα τραγωδία στη Μεσόγειο που στοίχισε τη ζωή σε εκατοντάδες μετανάστες.» (kath_corpus, 180, 16/04/2016).

Προχωρώντας στην ανάλυση των παραθεμάτων του λήμματος *πρόσφυγες*, στον ακόλουθο πίνακα φαίνεται η σημασιολογική φόρτιση των κυριότερων παραθέσεων του εν λόγω λήμματος, καθώς και το περιεχόμενο στο οποίο αυτές απαντώνται.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική Προσωδία	Περιεχόμενο
259	μετανάστες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
45	Σύροι	ουδέτερη	καταγωγή
42	αριθμός	ουδέτερη / αρνητική	καταγραφή γεγονότων / δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
30	χιλιάδες	θετική	αναφορά στις άθλιες συνθήκες διαμονής τους
22	μετεγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
21	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
19	Συρία	ουδέτερη	προέλευση
19	Ελλάδα	ουδέτερη	περιγραφή αφίξεων
18	μεταφορά	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
17	εκατοντάδες	θετική	έμφαση στις δυσχέρειες που έχουν να αντιμετωπίσουν
16	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
15	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
12	εκατομμύρια	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
11	ροές	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
10	αφίξεις	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
10	βοήθεια	θετική	ανάγκη παροχής βοήθειας στους πρόσφυγες
9	είσοδος	ουδέτερη	καταγραφή γεγονότων

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική Προσωδία	Περιεχόμενο
8	καταγραφή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
8	παιδιά	θετική	
8	Λέσβος	ουδέτερη	
8	εγκλωβισμένοι	θετική	
7	κατανομή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
7	στέγαση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	πρόβλημα	αρνητική (για την ελληνική κοινωνία)	αστοχίες διαχείρισης του μεταναστευτικού ζητήματος
6	κύμα	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
6	οικογένειες	ουδέτερη	
5	1922	θετική	μαρτυρίες προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής
5	ταλαιπωρημένοι	θετική	
5	δικαιώματα	θετική	
5	Ευρώπη	ουδέτερη	
5	δεκάδες	θετική	αναφορά στις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν
4	πρόσφυγες πολέμου	θετική	
3	εκμετάλλευση	θετική	
2	εισερχόμενοι	ουδέτερη	
2	νεοαφιχθέντες	ουδέτερη	
2	λαθρομετανάστες	ουδέτερη	απλή καταγραφή γεγονότων
2	καλοδεχούμενοι	θετική	
2	εγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
2	αναγνωρισμένοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Πίνακας 7. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες και συχνότητα εμφάνισης στο *kath_corpus*.

Εν αντιθέσει, όπως προκύπτει από τον πίνακα οι προσδιοριστικές αναφορές στους πρόσφυγες χαρακτηρίζονται, κυρίως, από ουδετερότητα, ενώ χρησιμοποιούνται και παραθέσεις που φέρουν θετική σημασιολογική προσωδία με αναφορά στους πρόσφυγες και τις προσφυγικές ροές. Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα χρήσης παραθεμάτων του λήμματος *πρόσφυγες* με ουδέτερη, θετική και αρνητική σημασιολογική φόρτιση.

Διάγραμμα 4. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες στο υποσώμα *kath_corpus*.

Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζονται ουδέτερες αναφορές σχετικά με τους αριθμούς αφίξεων των προσφύγων και με τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί η ελληνική κοινωνία. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

- 32) «Περισσότεροι από 18.000 εκτιμάται ότι είναι οι πρόσφυγες που βρίσκονται στην Αθήνα εκ των οποίων 2.500-3.000 φιλοξενούνται σε καταλήψεις σε διάφορα σημεία της πόλης» (*kath_corpus*, 5, 20/04/2017).

Συνεχίζοντας, αξιοσημείωτη είναι η χρήση ιστορικών αναφορών στους πρόσφυγες του 1922 οι οποίες συνδέουν τις προσφυγικές ροές εκείνης της περιόδου με τις αντίστοιχες του 2015. Στις περισσότερες από αυτές τις αναφορές, που απαντώνται κυρίως στο ευρύτερο δίκτυο συνδυαστικών δυνατοτήτων του εξεταζόμενου λήμματος, τονίζονται οι δυσχέρειες που αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες του 1922, οι οποίες «θυμίζουν» - βάσει μαρτυριών - τις δυσκολίες που πρέπει να διαχειριστούν οι πρόσφυγες που καταφθάνουν στην Ελλάδα. Στόχος είναι η συναισθηματική φόρτιση των αναγνωστών και η ταύτισή τους με τους πρόσφυγες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι ακόλουθες φράσεις:

- 33) «Είναι ίδιος ο πρόσφυγας του 1922 που πέρασε από τη Σμύρνη στη Χίο και ίδιος ο Αφγανός που έρχεται από την Καμπούλ στην πλατεία Βικτωρίας.» (*kath_corpus*, 71, 01/01/2017) και
- 34) «[...] οι μητέρες τους έφτασαν με ψαροκάικα στη Λέσβο από τα αντικρινά Μοσχονήσια το 1922, στη Μικρασιατική καταστροφή. Οι εικόνες αυτής της εξόδου που περιέγραψαν αργότερα στις κόρες τους θυμίζουν τις τωρινές αφίξεις των Σύρων προσφύγων στο νησί.» (*kath_corpus*, 187, 17/01/2016).

Η χρήση παραθέσεων με θετική σημασιολογική φόρτιση δεν περιορίζεται μόνο στις αναφορές στην Μικρασιατική καταστροφή. Συχνή είναι η αναφορά στις συνθήκες διαμονής των προσφύγων καθώς και στην αρνητική μεταχείριση που υφίστανται:

- 35) «Οι πλατείες της Αθήνας μετατρέπονται ξανά σε τόπο διαμονής για εκατοντάδες ταλαιπωρημένους πρόσφυγες που περιμένουν να βρουν ένα εισιτήριο προς τον Βορρά.» (*kath_corpus*, 237, 01/09/2015),

36) «Χρειαζόμαστε περισσότερες νόμιμες και ασφαλείς διόδους στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους πρόσφυγες, ώστε να μην έχουμε τέτοιες τραγικές απώλειες, ούτε την εκμετάλλευση των προσφύγων από τους διακινητές.» (kath_corpus, 234, 04/09/2015).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι παραθέσεις του λήμματος *πρόσφυγες* με αρνητική φόρτιση που απαντώνται στο εν λόγω υποσώμα κειμένων σχετίζονται με τις τεράστιες προσφυγικές ροές που παρουσιάζονται ως *κύματα* που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

37) «[...] οι 54,000 που αντιστοιχούσαν στην Ουγγαρία θα μοιραστούν τώρα ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία και όποια άλλη χώρα αντιμετωπίσει μεγάλα προσφυγικά κύματα στο άμεσο μέλλον.» (kath_corpus, 129, 25/09/2015).

Εξετάζοντας το ευρύτερο δίκτυο των συνδυαστικών δυνατοτήτων των εν λόγω όρων, παρατηρείται η συχνή εμφάνιση του λήμματος *πρόβλημα* με αναφορά σε πρόσφυγες και μετανάστες, ωστόσο η περαιτέρω ανάλυση και εξέταση των συμφραστικών πινάκων στους οποίους απαντάται το αρνητικά φορτισμένο αυτό λήμμα, φανερώνει ότι η λέξη αυτή αναφέρεται στις περισσότερες περιπτώσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, τα οποία οφείλονται στις αστοχίες διαχείρισης του προσφυγικού και μεταναστευτικού ζητήματος, και όχι σε προβλήματα που δημιουργούν οι ίδιοι. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

38) «Το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους πρόσφυγες και μετανάστες του Ελληνικού είναι η έλλειψη επίσημης ενημέρωσης» (kath_corpus, 1, 26/04/2017) και

39) «Δεν γνωρίζουν όμως ότι εφόσον αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, το μέλλον τους είναι άδηλο και ίσως χειρότερο, εφόσον δεν προβλέπεται στέγαση και σίτιση για τους πρόσφυγες.» (kath_corpus, 1, 26/04/2017).

Υπάρχουν σαφώς και αναφορές στα προβλήματα που προκαλούνται από τους πρόσφυγες, παρόλα αυτά, ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση, οι αναφορές σχετίζονται με την διαχείριση των μεγάλων προσφυγικών ροών από την ελληνική κοινωνία. Δεν πρέπει να παραλειφθεί, ωστόσο, η συχνή αναφορά στην «*προσφυγική*» και «*μεταναστευτική κρίση*» ως πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Ακόμη, αξιοσημείωτη είναι η συνήθης εμφάνιση του λήμματος *παιδιά*, το οποίο όταν συνεμφανίζεται με το λήμμα *μετανάστες* φέρει ουδέτερο σημασιολογικό φορτίο, με κύρια αναφορά στα ζητήματα της εκπαίδευσης και της ιθαγένειας των παιδιών αυτών, εν αντιθέσει με τις αναφορές σε παιδιά προσφύγων οι οποίες είναι περισσότερο συναισθηματικά φορτισμένες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της εν λόγω διαφοροποίησης αποτελούν οι φράσεις

40) «Η μεικτή εικόνα των συναισθημάτων μας για τους ξένους συμπυκνώνεται στα εξής: Αποδεχόμαστε τα παιδιά των μεταναστών στο ελληνικό σχολείο (83%), θεωρούμε ότι οι οικογένειές τους [...], δεν δημιουργούν προβλήματα στις γειτονιές (88%), αλλά παράλληλα δεν θέλουμε άλλους μετανάστες στη χώρα μας θεωρώντας τους υπάρχοντες ήδη πολλούς (88%).» (kath_corpus, 75, 15/02/2007) και

41) «Περισσότεροι από 30 πρόσφυγες, οι περισσότεροι από αυτούς παιδιά, πνίγηκαν χθες ανοικτά των ακτών της Λιβύης μετά την ανατροπή της λέμβου που τους μετέφερε στην Ιταλία. [...] τα περισσότερα πτώματα ανήκουν σε μικρά παιδιά», δήλωσε χθες ο συνιδρυτής της οργάνωσης, Κρις Κατραμπόνε.» (kath_corpus, 39, 25/05/2017).

Σημαντική κρίνεται, επίσης, η εμφάνιση του λήμματος *τζιχαντιστές* στο collocation network της λέξης *μετανάστες*. Η ανάλυση, σαφώς, των συμφραστικών πινάκων των φράσεων στις οποίες απαντάται το εν λόγω λήμμα με αναφορά στους μετανάστες, δείχνει ότι συνιστά αναφορά σε

πεποιθήσεις που εκφράζονται από τρίτους και όχι από τους συντάκτες της εφημερίδας, ωστόσο η χρήση του στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων παραμένει συχνή. Πρόκειται, λοιπόν, για έναν χαρακτηρισμό των μεταναστών ο οποίος δεν εκφράζει την οπτική γωνία των συντακτών, ωστόσο, οι ίδιοι οι συντάκτες δεν προσπαθούν να αποφύγουν τη χρήση του.

Τέλος, αναφορικά με τις κυριότερες γραμματικές συνάψεις που συνεμφανίζονται με τους όρους *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, αξίζει να αναφερθεί ότι οι εν λόγω ομάδες παρουσιάζονται ως υποκείμενα ρημάτων που δηλώνουν κίνηση. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο όρος *μετανάστες* απαντάται με ρήματα όπως *συνελήφθησαν* και *κρατούνται* τα οποία φέρουν αρνητική σημασιολογική προσωδία.

3.2.2 Κείμενα μη κυβερνητικών οργανώσεων και ανεξάρτητων αρχών

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα εμφάνισης των εξεταζόμενων όρων στο υποσώμα *ngos_corpus*.

Εικόνα 5. Τρόποι κατονομασίας μεταναστών και προσφύγων στο υποσώμα *ngos_corpus*.

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, ο όρος *πρόσφυγες* χρησιμοποιείται περισσότερο σε σχέση με τον όρο *μετανάστες*, όπως άλλωστε παρατηρείται και στα υποσώματα *efsyntakt_corpus* και *kath_corpus* που αναλύθηκαν. Η ελληνική κοινωνία, από το 2015, και έπειτα εστίασε την προσοχή της στο προσφυγικό ζήτημα, γεγονός που εξηγεί την συχνότερη χρήση του όρου σε σχέση με άλλους αντίστοιχους όρους ή όρους που σηματοδοτούν ορισμένες άλλες ομάδες. Ακολουθούν οι αναφορές στους *αλλοδαπούς*, οι οποίες είναι ουδέτερες σημασιολογικά όπως φαίνεται στις φράσεις

42) «Εξετάστηκαν από κλιμάκια του ΚΕ.ΕΛ.Π.Ν όλοι οι αλλοδαποί που για διάφορους λόγους κρατούνται στους χώρους κράτησης στην περιοχή της Αττικής.» (*ngos_corpus*, 76, 2015),

43) «Αιτών διεθνή προστασία θεωρείται και ο αλλοδαπός ο οποίος μεταφέρεται στην Ελλάδα [...]» (*ngos_corpus*, 10, Ιούνιος 2013) και

44) «[...] ο αλλοδαπός που δεν μιλά την ελληνική γλώσσα να τυγχάνει της καλύτερης δυνατής προάσπισης των δικαιωμάτων του.» (ngos_corpus, 111, 06/10/2014).

Παρόλο που οι αναφορές στους αλλοδαπούς στην πλειονότητά τους εκφράζουν ουδετερότητα, δεν παραλείπονται και οι αναφορές που παρουσιάζουν τους αλλοδαπούς ως ευρισκόμενους σε μειονεκτική θέση ή ως θύματα των ενεργειών των ελληνικών αρχών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις

45) «[...] ένστολος κατέστρεψε φάρμακα τα οποία ο αλλοδαπός είχε προμηθευτεί από ιατρείο ΜΚΟ.» (ngos_corpus, 77, 2012) και

46) «[...] συχνά ο συλλαμβανόμενος αλλοδαπός αντιμετωπίζεται από τις αστυνομικές αρχές ως ενήλικος και όχι ως ανήλικος, ακόμα και όταν προσκομίζει έγγραφα απόδειξης του ισχυρισμού του με την αιτιολογία ότι στερούνται επίσημης επικύρωσης.» (ngos_corpus, 111, 06/10/2014).

Οι αναφορές στους αιτούντες άσυλο είναι ως επί το πλείστον αναφορές σε διαδικαστικά θέματα και ενέργειες που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να χορηγηθεί άσυλο στους πρόσφυγες. Πρόκειται, συνεπώς, για έναν όρο που χαρακτηρίζεται από ουδετερότητα. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

47) «[...] τα κράτη προσφέρουν πολύ διαφορετικά είδη προστασίας στους αιτούντες άσυλο, τα οποία ποικίλουν από την πλήρη απολαβή κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων μέχρι τους αυστηρούς περιορισμούς στα δικαιώματα αυτά.» (ngos_corpus, 2, 2012) και

48) «Τα εθνικά συστήματα ασύλου είναι αυτά που αποφασίζουν ποιοι από τους αιτούντες άσυλο δικαιούνται διεθνή προστασία.» (ngos_corpus, 1, -).

Τέλος, οι όποιες αναφορές σε λαθρομετανάστες εντοπίζονται στο εν λόγω υποσώμα κειμένων αποτελούν είτε αναφορές σε λεγόμενα τρίτων είτε εκφράζουν την επικριτική στάση των συντακτών απέναντι στην χρήση του όρου αυτού. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις

49) «Οι πόλεις μας έχουν καταληφθεί από λαθρομετανάστες, θα τις ανακαταλάβουμε – Έλληνας Πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς, μιλώντας για την μετανάστευση στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 2012, όταν ήταν αρχηγός της αντιπολίτευσης^{iv}.» (ngos_corpus, 19, 2014) και

50) «Ορθώς αντικαταστάθηκε ο όρος “λαθρομετανάστες” με τον όρο “υπήκοοι τρίτων χωρών”.» (ngos_corpus, 87, -).

Ακολουθεί η σημασιολογική ανάλυση των παραθέσεων και των λεξικών συμπλεγμάτων των όρων πρόσφυγες και μετανάστες καθώς και η εξέταση του δικτύου των συνδυαστικών δυνατοτήτων των εν λόγω όρων και των σημαντικότερων γραμματικών συνάψεών τους.

Θέματα	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Προσδιορισμοί	πρόσφυγες, παράτυποι αιτούντες άσυλο, παράνομοι, μη νόμιμοι, εργαζόμενοι, οικονομικοί, χωρίς χαρτιά, εργάτες, δεύτερης γενιάς, ανήλικοι, κρατούμενοι, χωρίς έγγραφα, άτομα, νόμιμοι, αλλοδαποί, διαμένοντες, ευάλωτοι	μετανάστες, πρόσωπο, αιτούντες άσυλο, πολιτικοί, αναγνωρισμένοι, εγκλωβισμένοι, ανιθαγενείς, εκτοπισμένοι, δικαιούχοι, πολιτικά διωκόμενοι, δικαιούχοι επικουρικής προστασίας, επαναπατριζόμενοι, αποκλεισμένοι, διαμένοντες, ευάλωτοι	αιτούντες άσυλο, διαμένοντες, ευάλωτοι
Τόποι προέλευσης και τόποι προορισμού	Ελλάδα, Τουρκία, Ευρώπη, Πακιστανοί	Σύρος, Συρία, Σύριοι, Ελλάδα, Αφγανοί, Τουρκία, Παλαιστίνιοι	Ελλάδα, Τουρκία
Αριθμοί	χιλιάδες, περισσότεροι, πολλοί	χιλιάδες, περισσότεροι, εκατομμύρια, πολλοί	χιλιάδες, περισσότεροι, πολλοί
Κρατικές διαδικασίες	κράτηση, κέντρα κράτησης, ένταξη, φιλοξενία, υποδοχή, ενσωμάτωση	φιλοξενία, εγκατάσταση, υποδοχή, εκπαίδευση, μετεγκατάσταση	φιλοξενία, υποδοχή
Σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις	απωθούνται, φτάνουν, μεταφέρουν, αντιμετωπίζουν, βρίσκονται, εισέρχονται	αναγνωρισθεί, θεωρηθεί, απωθούνται, αναγνωρίστηκαν, μεταφέρθηκαν, προσπαθούν, μεταφερθούν, μεταφέρουν	απωθούνται, μεταφέρουν

Θέματα	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις	φόβος, παιδιά, ελπίδα, θύματα, επιθέσεις, «διατρέχουν κίνδυνο», «κρατούνται σε εντελώς ακατάλληλες συνθήκες», «επιχειρήσεις σκούπα με στόχο τους παράτυπους μετανάστες», «η αυθαίρετη κράτηση», «επιβάλουν στους παράτυπους μετανάστες κυρώσεις του ποινικού δικαίου», «σύνορο ελπίδας και φόβου (η Ελλάδα), σε αυτό που έγινε γνωστό ως Πορεία Ελπίδας»	φόβος, παιδιά, γυναίκες, «[...]ζει υπό το καθεστώς του φόβου της σύλληψης και της απέλασης», «πρόσφυγες μίλησαν επανειλημμένα για έλλειψη ιατρικής περίθαλψης, εγκαταστάσεων υγιεινής και καθαρού πόσιμου νερού»	φόβος, παιδιά

Πίνακας 8. Παραθέσεις ανά θεματική ενότητα στο υποσώμα κειμένων *ngos_corpus*.

Ομοίως με τα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν από ελληνικές εφημερίδες, στο υποσώμα κειμένων *ngos_corpus* δίνεται έμφαση στους μεγάλους αριθμούς εισερχόμενων μεταναστών και προσφύγων, καθώς και στους τρόπους προέλευσης και τους τρόπους προορισμού των εν λόγω ομάδων. Ειδικά στην περίπτωση των προσφύγων, είναι αρκετά συχνές οι αναφορές στους αφιχθέντες ως «Σύριοι», «Αφγανοί», «Παλαιστίνιοι».

Αναφορικά με τις παραθέσεις που απαντώνται συχνότερα με τον όρο *πρόσφυγες*, αυτές χαρακτηρίζονται στην πλειονότητά τους από σημασιολογική ουδετερότητα ή δηλώνουν την θετική στάση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ανεξάρτητων αρχών απέναντι στους πρόσφυγες. Στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται οι κυριότερες παραθέσεις του εξεταζόμενου λήμματος, καθώς και η προσωδία που φέρουν αυτές εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
726	μετανάστες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
211	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
269	καθεστώς του πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
141	σύνορα	ουδέτερη	
125	διεθνής προστασία	ουδέτερη	ειδική ορολογία
109	δικαιώματα	θετική	ανάγκη ίσης μεταχείρισης των προσφύγων με τους πολίτες μιας χώρας
78	Ελλάδα	ουδέτερη	τόπος προορισμού
74	Σύριοι	ουδέτερη	καταγωγή
65	παιδιά	θετική	αναφορά στις δυσκολίες που βίωσαν
42	χιλιάδες	θετική	έμφαση στις αντίξοες συνθήκες που έχουν να αντιμετωπίσουν
40	αναγνωρισμένοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημαιολογική προσωδία	Περικείμενο
39	Τουρκία	ουδέτερη	
32	κέντρα φιλοξενίας	θετική	αναφορά στις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων
31	αριθμός	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις αφίξεις προσφύγων
28	δικαιούχοι επικουρικής προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
26	εκπαίδευση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
24	καταυλισμοί	θετική	αναφορά στις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων
23	Συρία	ουδέτερη	τόπος προέλευσης
22	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
22	Αφγανοί	ουδέτερη	καταγωγή
21	εκτοπισμένοι	θετική	
18	ένταξη	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
18	εκατομμύρια	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις αφίξεις προσφύγων
18	Ευρώπη	ουδέτερη	
17	ανιθαγενείς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
17	πολιτικοί πρόσφυγες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
15	γυναίκες	θετική	αναφορά στις δυσκολίες διαβίωσης
11	πρόσβαση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
11	πολιτικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
11	εγκλωβισμένοι	θετική	
10	συνθήκες κράτησης	θετική	αναφορά στις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων
9	επαναπατρισθέντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
8	προβλήματα	θετική	αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες
8	ευάλωτοι	θετική	
8	μετεγκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
7	παραμονή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
6	διαβίωση	θετική	αναφορά στις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων
6	ασφάλεια	θετική	
6	Παλαιστίνιοι	ουδέτερη	καταγωγή

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περιεχόμενο
6	ιδιότητα του πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
6	διαμένοντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
5	διαμονή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	αστυνομικοί	θετική	αναφορά σε περιστατικά βίας εναντίον των προσφύγων
4	επαναπροώθηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες

Πίνακας 9. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες και συχνότητα εμφάνισης στο *ngos_corpus*.

Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότερες παραθέσεις του λήμματος *πρόσφυγες* αποτελούν ειδική ορολογία που χρησιμοποιείται στο θεματικό πεδίο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης και, συνεπώς, είναι ουδέτερες σημασιολογικά. Δεν παραλείπεται, βέβαια, και η χρήση παραθέσεων με θετική σημασιολογική φόρτιση, όπως φαίνεται στα ακόλουθα παραδείγματα:

51) «[...] τα δεινά ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων που έχουν απομείνει αποκλεισμένοι στην Ελλάδα σε άθλιες συνθήκες και με μικρή προοπτική για πρόσβαση σε διεθνή προστασία, κινδυνεύουν να ξεχαστούν.» (*ngos_corpus*, 24, Απρίλιος 2016) και

52) «Χιλιάδες πρόσφυγες αντιμετωπίζουν εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες βαρυνειμωνιάς σε αντίσκηνα τα οποία διαπερνάει το ψύχος σε ολόκληρη την Ελλάδα, με θερμοκρασίες που φτάνουν έως και τους -14 βαθμούς Κελσίου. Τα άτομα με αναπηρία συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο.» (*ngos_corpus*, 40, 18/01/2017).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται η συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούνται παραθέσεις του εξεταζόμενου όρου με ουδέτερη και θετική σημασιολογική φόρτιση.

Διάγραμμα 5. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες στο υποσώμα *ngos_corpus*.

Συνεχίζοντας με την ανάλυση των παραθεμάτων του λήμματος *μετανάστες*, στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται οι σημαντικότερες παραθέσεις του συγκεκριμένου όρου, καθώς και η προσωδία που φέρουν εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
773	πρόσφυγες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
300	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
237	παράτυποι	ουδέτερη	επίσημη ορολογία της ΕΕ
229	συνθήκες κράτησης	θετική	αναφορά στις “απάνθρωπες” συνθήκες κράτησης μεταναστών
178	δικαιώματα	θετική	
159	κέντρα κράτησης	ουδέτερη	ειδική ορολογία
115	κράτηση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
115	ροές	αρνητική	πρόκληση για την ΕΕ
113	ένταξη	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
106	παιδιά	θετική	
98	Ελλάδα	ουδέτερη	χώρα προορισμού
65	ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών	θετική	συναισθηματικά φορτισμένες παραθέσεις
61	απροστάτευτα παιδιά μεταναστών	θετική	συναισθηματικά φορτισμένες παραθέσεις
63	παράτυπη μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
48	αριθμός	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
47	παράνομοι	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων ή επίσημη ορολογία σε παλαιότερα κείμενα
34	χιλιάδες	ουδέτερη	καταγραφή αφίξεων
33	διαμένοντες	ουδέτερη	
28	Ευρώπη	ουδέτερη	
27	μεταναστευτική κρίση	αρνητική	πρόκληση για την ΕΕ και την ελληνική κοινωνία
26	προστασία	θετική	
26	εργαζόμενοι	θετική	αναφορά στα δικαιώματα των εργαζόμενων μεταναστών
25	επιθέσεις	θετική	επιθέσεις σε βάρος μεταναστών
23	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
22	οικονομικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
21	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
19	αντιμετώπιση	θετική	αναφορά στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας κατά των μεταναστών
18	νομίμως διαμένοντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
17	Τουρκία	ουδέτερη	
16	μη νόμιμοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
16	είσοδος	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
16	μετανάστες χωρίς έγγραφα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
15	θύματα	θετική	συναισθηματικά φορτισμένες παραθέσεις
14	πρόβλημα	θετική	αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες
14	σύνορα	ουδέτερη	
14	καθεστώς παραμονής	ουδέτερη	ειδική ορολογία
13	ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες	θετική	παραβίαση των δικαιωμάτων ανήλικων μεταναστών
13	κακομεταχείριση	θετική	αναφορά στην κακομεταχείριση μεταναστών
12	ευάλωτοι	θετική	
11	κρατούμενοι	θετική	
11	εισροή	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
10	Πακιστάν	ουδέτερη	τόπος προέλευσης
10	δεύτερης γενιάς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
8	Πακιστανοί	ουδέτερη	καταγωγή
7	ενσωμάτωση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες

Πίνακας 10. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες και συχνότητα εμφάνισης στο ngos_corpus.

Παρατηρείται ότι οι παραθέσεις του λήμματος μετανάστες φέρουν, στην πλειονότητά τους, ουδέτερη σημασιολογική προσωδία, καθώς αποτελούν ορολογία που χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο πεδίο ή αναφέρονται σε κρατικές και ευρωπαϊκές ενέργειες που σχετίζονται με την διαχείριση των αφιχθέντων. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

53) *«Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αποτελεί σήμερα βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες, που εισέρχονται στη χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στο πλαίσιο των μικτών μεταναστευτικών ροών.»* (ngos_corpus, 8, 2012).

Ακολουθούν οι παραθέσεις του εξεταζόμενου όρου που φέρουν θετική σημασιολογική φόρτιση, οι οποίες αναφέρονται είτε στις άθλιες συνθήκες κράτησής τους στα hot spots της Ελλάδας, είτε στην παραβίαση των δικαιωμάτων ορισμένων εξ' αυτών, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο παράδειγμα:

54) «[...] στην παρούσα έκθεση διαπιστώνεται ότι, με την άφιξή τους στα ιταλικά λιμάνια της Αδριατικής, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες και ενήλικες αιτούντες άσυλο υποβάλλονται σε ανεπαρκείς ή ανύπαρκτες διαδικασίες ελέγχου που παραβιάζουν το εθνικό και διεθνές δίκαιο, δεδομένου ότι παραλείπεται, μεταξύ άλλων, η εξέταση της ηλικίας και η παροχή ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους.» (ngos_corpus, 13, 2013).

Παρ' όλη την θετική στάση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ανεξάρτητων αρχών απέναντι στους μετανάστες, συχνή είναι και η χρήση της παράθεσης *παράνομοι μετανάστες*. Η εν λόγω παράθεση είναι αρνητικά φορτισμένη σημασιολογικά καθώς αναφέρεται στην είσοδο και διαμονή των μεταναστών σε ένα κράτος χωρίς τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα. Ωστόσο, από την ανάλυση του περικειμένου στο οποίο απαντάται η συγκεκριμένη παράθεση προκύπτει ότι οι αναφορές στους *παράνομους μετανάστες* εντοπίζονται είτε σε φράσεις που περιλαμβάνουν τα λεγόμενα τρίτων, όπως φαίνεται στο ακόλουθο παράδειγμα:

55) «[...] δήλωση του Πρωθυπουργού Αντόνη Σαμαρά τον Οκτώβριο 2013 σε συνάντηση με τον Μαλτέζο ομόλογό του, όπου δήλωσε: “Έχουμε τόσους άνεργους όσους και παράνομους μετανάστες και αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί”.» (ngos_corpus, 23, 2014).

είτε σε χρονικά παλαιότερα κείμενα, όπου η παράθεση *παράνομος μετανάστης* αποτελούσε τον επισήμως χρησιμοποιούμενο όρο για την αναφορά στις συγκεκριμένες ομάδες. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

56) «Εναλλακτικά μέτρα στην κράτηση πρέπει να είναι διαθέσιμα σε όλους τους παράνομους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο, είτε έχουν τα απαραίτητα έγγραφα είτε όχι, με βάση την ατομική αξιολόγηση της ιδιαιτερότητας της περίπτωσης τους.» (ngos_corpus, 57, Νοέμβριος 2007).

Τέλος, απαντώνται και παραθέσεις με αρνητική σημασιολογική φόρτιση με κύρια αναφορά στις μαζικές αφίξεις μεταναστών ως ένα φαινόμενο που αποτελεί πρόκληση για την ελληνική κοινωνία και την ΕΕ, όπως φαίνεται και στην ακόλουθη φράση:

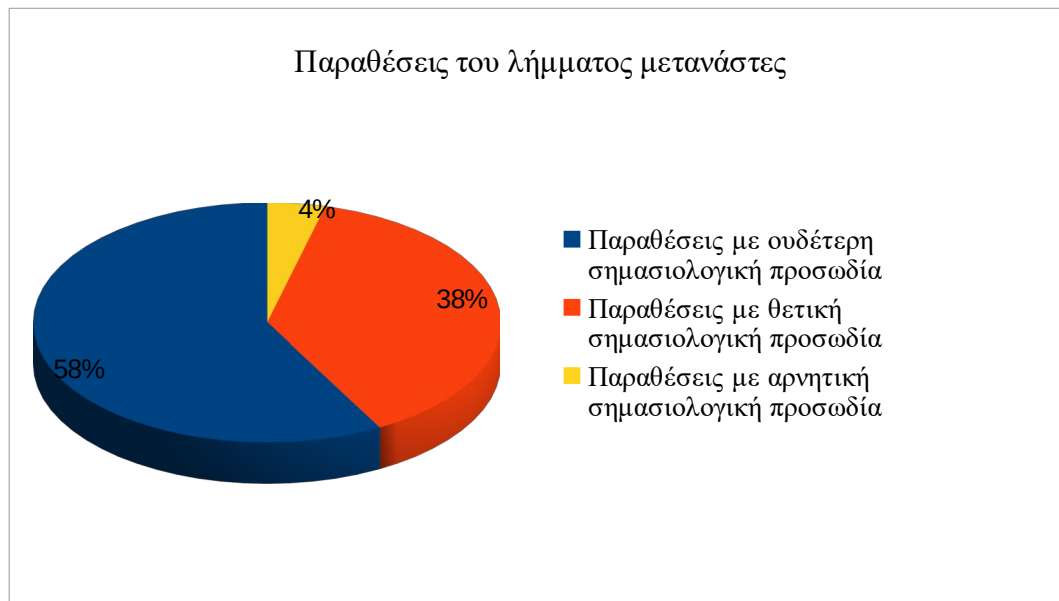
57) «[...] τα κρατικά εκείνα όργανα, που έχουν αναλάβει τη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, από τη μία να αδυνατούν να αποτρέψουν την εισροή μεταναστών στη χώρα και από την άλλη να τους ωθούν στην κοινωνική περιθωριοποίηση [...]» (ngos_corpus, 152, -).

Ανάλογη είναι και η χρήση της παράθεσης *μη νόμιμων μεταναστών*, η οποία απαντάται σε κείμενα πριν το 2015, όταν δεν είχαν τεθεί ακόμη ζητήματα πολιτικής ορθότητας. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

58) «Το αδιέξοδο του εγκλωβισμού μεγάλου αριθμού “μη νόμιμων μεταναστών”, των οποίων η νόμιμη μετάβαση σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ είναι αδύνατη [...]» (ngos_corpus, 9, 16/06/2011),

59) «Συντάχθηκε επιχειρησιακό σχέδιο και “Μνημόνιο Συνεργασίας” των συναρμόδιων Υπουργών, ώστε να παρέχεται ιατρική υποστήριξη σε όλους τους χώρους κράτησης μη νόμιμων μεταναστών [...] από Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας / Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Υγείας.» (ngos_corpus, 76, 2014).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η συχνότητα με την οποία χρησιμοποιούνται παραθέσεις του λήμματος *μετανάστες* με ουδέτερη, θετική και αρνητική σημασιολογική προσωδία στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων.

Διάγραμμα 6. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες στο υποσώμα *ngos_corpus*.

Προχωρώντας στην ανάλυση του ευρύτερου δικτύου των συνδυαστικών δυνατοτήτων στις οποίες εντοπίζονται οι όροι *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, αξίζει να αναφερθεί ότι τα συνηθέστερα λήμματα που απαντώνται μαζί με τους εξεταζόμενους όρους είναι τα ακόλουθα: *φόβος*, *θύματα*, *επιθέσεις*, *παιδιά*, και *γυναίκες*, τα οποία, όταν εξετάζονται εντός περικειμένου, φέρουν θετική σημασιολογική προσωδία. Παραδείγματα που φανερώνουν την αντίληψη και παρουσίαση της προσφυγικής κρίσης από μία ιδιαίτερα ανθρωπιστική και συναισθηματική σκοπιά είναι τα ακόλουθα:

- 60) «[...] το εξαρτώμενο μέλος (συνήθως γυναίκα) ζει υπό το καθεστώς του φόβου της σύλληψης και της απέλασης» (*ngos_corpus*, 147, 2009),
- 61) «[...] τα άτομα που υπάγονται στην εντολή της Υπατης Αρμοστείας συνεχίζουν να είναι θύματα λεκτικών και σωματικών επιθέσεων για την αντιμετώπιση των οποίων δεν αναλαμβάνεται καμία ενέργεια.» (*ngos_corpus*, 5, Δεκέμβριος 2014),
- 62) «[...] δεκάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στη θάλασσα. Τα θύματα ήταν κυρίως Σύροι, Αφγανοί και Σομαλοί.» (*ngos_corpus*, 5, Δεκέμβριος 2014),
- 63) «Η UNICEF ανησυχεί για τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών.» (*ngos_corpus*, 54, 01/03/2016),
- 64) «Σε ορισμένες περιπτώσεις, πάλι, οι γυναίκες πρόσφυγες καταφεύγουν στο λεγόμενο “σεξ επιβίωσης” για να στηρίζουν τις οικογένειές τους.» (*ngos_corpus*, 2, 2012).

Σε αντίθεση με την θετική στάση των συντακτών απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες, παρατηρείται ότι ο τρόπος με τον οποίο αξιολογούνται οι ενέργειες της Ευρώπης για την διαχείριση των αυξανόμενων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, είναι ιδιαίτερα αρνητικός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εν λόγω αξιολόγησης αποτελεί η φράση

- 65) «Η παράλυση της Ευρώπης αφήνει χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβισμένους στην Ελλάδα.» (*ngos_corpus*, 25, -).

Το λήμμα *παράλυση* φέρει έντονη αρνητική σημασιολογική προσωδία, καθώς δηλώνει ανικανότητα διαχείρισης οποιουδήποτε προβλήματος που προκύπτει, λόγω της απόλυτης αδράνειας. Το ίδιο ισχύει και για την ιδιαίτεως επικριτική αξιολόγηση των συνθηκών κράτησης των μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

66) «Οι ελλείψεις του ελληνικού συστήματος ασύλου και η ταπεινωτική μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους μετανάστες σημαίνουν ότι δεν είναι ασφαλής η επιστροφή των αιτούντων άσυλο στη συγκεκριμένη χώρα» (ngos_corpus ,41, 13/12/2016) και

67) «[...] κρατούνται σε συνθήκες υπερπληθυσμού και ορισμένοι αναφέρουν ότι συνελήφθησαν στο σπίτι τους στη μέση της νύχτας.» (ngos_corpus , 58, -).

Και μόνο η χρήση της λέξης *κρατούνται* φέρει αρνητική σημασιολογική προσωδία καθώς είναι συνήθης η χρήση της με αναφορά στην φυλάκιση και την στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου. Τέλος, στο ευρύτερο σημασιολογικό δίκτυο των συνδυαστικών δυνατοτήτων των εξεταζόμενων όρων που απαντώνται στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων, παρατηρείται η συχνή χρήση μεταφορών και έντονων, συναισθηματικά φορτισμένων εικόνων. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις

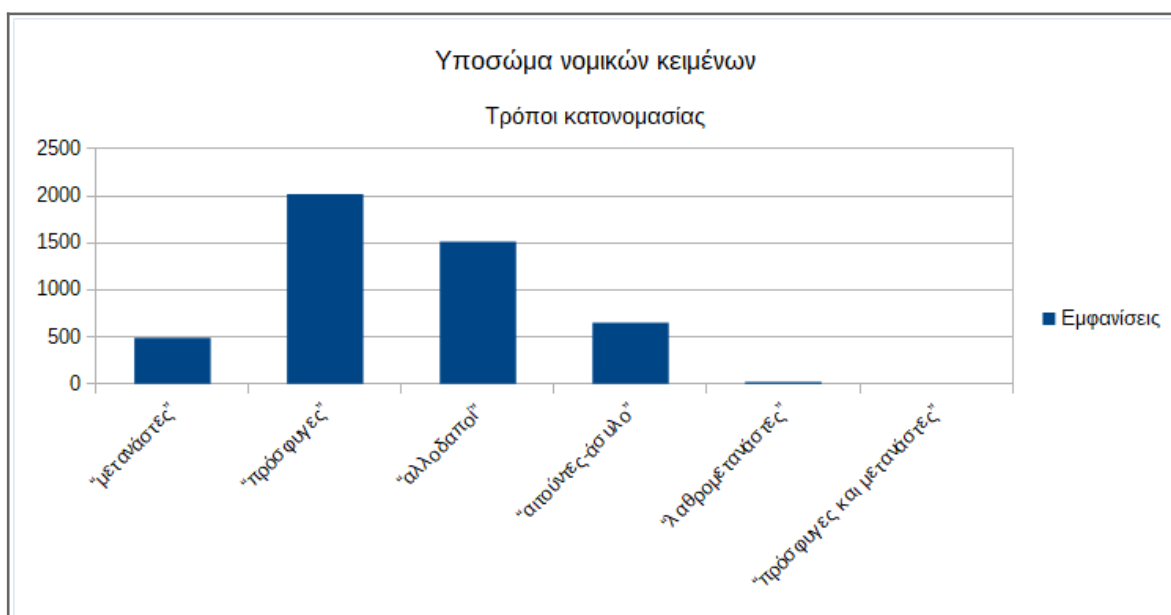
68) «Περίπου 2.000 άνθρωποι εκτιμάται ότι περπάτησαν για περίπου 6 χιλιόμετρα για να βρουν ένα κενό στο συνοριακό φράχτη για να περάσουν παράτυπα στην Π.Γ.Δ.Μ., σε αυτό που έγινε γνωστό ως “Πορεία Ελπίδας”.» (ngos_corpus , 24, Απρίλιος 2016) και

69) «Σύνορο ελπίδας και φόβου» (ngos_corpus , 11, 2014) με αναφορά στην Ελλάδα.

Τέλος, αναφορικά με τις κυριότερες γραμματικές συνάψεις που χρησιμοποιούνται στο συγκεκριμένο υποσώμα, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες είναι συνήθως τα αντικείμενα ενεργειών άλλων και σχεδόν ποτέ οι δράστες. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα: *απωθούνται, αναγνωρίστηκαν, και μεταφέρθηκαν.*

3.2.3 Νομικά κείμενα

Το ακόλουθο διάγραμμα δείχνει τη συχνότητα με την οποία εμφανίζονται οι εξεταζόμενοι όροι στο υποσώμα κειμένων *legal_corpus* που συλλέχθηκε.

Εικόνα 6. Τρόποι κατονομασίας μεταναστών και προσφύγων στο υποσώμα *legal_corpus*.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, καθώς το συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων αποτελείται από νομικά κείμενα, οι όροι που χρησιμοποιούνται είναι νομικοί και η μεταξύ τους σχέση είναι κυρίως σχέση υπερωνυμίας ή υπωνυμίας. Κύριο χαρακτηριστικό του νομικού λόγου είναι το λιτό και αυστηρό ύφος και, συνεπώς, η ουδετερότητα. Προκύπτει, λοιπόν, ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται για να αναφερθούν οι συντάκτες των κειμένων στις εισερχόμενες ομάδες χαρακτηρίζονται από σημασιολογική ουδετερότητα. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα, η χρήση του όρου *πρόσφυγες* στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων υπερβαίνει κατά πολύ τη χρήση όλων των άλλων προσδιοριστικών όρων που εξετάζονται. Ακολουθεί η χρήση του όρου *αλλοδαποί*. Η ιδιαίτερος συχνή χρήση του στο εν λόγω υποσώμα κειμένων είναι αναμενόμενη, καθώς αποτελείται από νομικά κείμενα των οποίων κύριο θέμα είναι οι νομικές διατάξεις και οι κανονισμοί που σχετίζονται με την είσοδο, τη διαμονή ή την απέλαση αλλοδαπών από το έδαφος ενός κράτους. Παραδείγματα χρήσης του όρου αποτελούν τα ακόλουθα:

- 70) «*Αλλοδαποί μη υποκείμενοι στην υποχρέωση θεωρήσεως μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος των συμβαλλόμενων μερών επί τρεις μήνες κατ' ανώτατο όριο[...]*» (*legal_corpus*, 25, 22/09/2000),
- 71) «*Το άρθρο 81 [...] όριζε ότι οι πολίτες των Δημοκρατιών της πρώην ΣΟΔΓ που δεν είχαν αιτηθεί τη σλοβενική ιθαγένεια εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, ή των οποίων η αίτηση είχε απορριφθεί, καθίσταντο αλλοδαποί.*» (*legal_corpus*, 046, 26/06/2012).

Ανάλογη είναι και η χρήση του όρου *αιτούντες άσυλο*, με αναφορά στις απαραίτητες προϋποθέσεις για την χορήγηση ασύλου. Πρόκειται σαφώς για ουδέτερες σημασιολογικά αναφορές, όπως φαίνεται και στα ακόλουθα παραδείγματα:

- 72) «*Οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με την Υπατη Αρμοσσία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.*» (*legal_corpus*, 052, 21/01/2010),
- 73) «*Δεν αποκλείεται [...] το σύστημα να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσλειτουργίες εντός ορισμένου κράτους μέλους, οπότε οι αιτούντες άσυλο διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο, σε περίπτωση μεταφοράς σε αυτό το κράτος μέλος, να τύχουν μεταχειρίσεως αντίθετης προς τα θεμελιώδη δικαιώματά τους.*» (*legal_corpus*, 051, 21/12/2011).

Ομοίως, ο όρος *μετανάστες* χρησιμοποιείται όταν γίνεται αναφορά στις αντίστοιχες διατάξεις, συμφωνίες και κρατικές ή Ευρωπαϊκές πρακτικές και δράσεις, οι οποίες είναι ουδέτερες όσον αφορά στο σημασιολογικό τους φορτίο. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

- 74) «*Οι διαθέσιμες πληροφορίες της CPT έδειξαν ότι δεν παρασχέθηκε καμία τέτοια ευκαιρία ή εγκαταστάσεις στους μετανάστες που αναχτήστηκαν στη θάλασσα από τις ιταλικές αρχές κατά την εξεταζόμενη περίοδο.*» (*legal_corpus*, 056, 23/02/2012) και
- 75) «*Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και άλλοι που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους προκειμένου να προσεγγίσουν τα νότια σύνορα της Ευρώπης, κυρίως με ακατάλληλα για τη ζωή τους πλωτά μέσα.*» (*legal_corpus*, 056, 23/02/2012).

Αναφορικά με τη χρήση του όρου *λαθρομετανάστες*, αυτός απαντάται συνολικά πέντε φορές στο εξεταζόμενο υποσώμα κειμένων σε πέντε διαφορετικά κείμενα που αναφέρονται στην Οδηγία 2008/115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η φράση που χρησιμοποιείται είναι η ακόλουθη:

76) «Τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμα γενικά ενημερωτικά φυλλάδια στα οποία εξηγούνται τα βασικά στοιχεία του τυποποιημένου εντύπου σε τουλάχιστον πέντε από τις γλώσσες τις οποίες χρησιμοποιούν συχνότερα ή κατανοούν καλύτερα οι λαθρομετανάστες που εισέρχονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.» (legal_corpus, 034, 24/12/2008).

Η εν λόγω Οδηγία έχει συνταχθεί το 2008, πριν την έναρξη της προσφυγικής κρίσης, συνεπώς, το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δεν είχαν τεθεί ζητήματα πολιτικής ορθότητας σχετικά με την κατονομασία των μεταναστών που εισέρχονται παράτυπα σε μία χώρα.

Στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται οι σημαντικότερες συνδυαστικές δυνατότητες των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* που απαντώνται στο εξεταζόμενο υποσώμα κειμένων, καθώς και οι πλέον αξιοσημείωτες φράσεις προς ανάλυση.

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Προσδιορισμοί	παράνομοι, παράτυποι, αιτούντες άσυλο, ευάλωτες κατηγορίες, αιτούντες διεθνή προστασία, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, πλωτοί, υποψήφιοι, οικονομικοί, νόμιμοι, προσφεύγοντες	δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, δικαιούχοι επικουρικής προστασίας, ενδιαφερόμενοι, ανιθαγενείς, πρόσωπο, απάτριδες, ευάλωτες κατηγορίες, άτομα, αιτούντες άσυλο, αιτούντες διεθνή προστασία, αναγνωρισμένοι, πολιτικοί, κατηγορούμενοι	ευάλωτες κατηγορίες, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, αιτούντες άσυλο
Τόποι προέλευσης και τόποι προορισμού	Λιβύη	Ελλάδα, Αθήνα, Λιβύη	Λιβύη
Αριθμοί	εκατοντάδες		
Κρατικές διαδικασίες	κέντρα κράτησης αλλοδαπών, λαθραία μεταφορά / διακίνηση /απασχόληση μεταναστών, παράνομη μετανάστευση / διακίνηση / είσοδος, διέλευση και διαμονή, ένταξη, υποδοχή, κράτηση, προστασία, εκπαίδευση	προστασία, ενιαίο καθεστώς ασύλου, αναγνώριση, εφαρμογή ποινικών κυρώσεων, εκδόσεις, αποκαταστάσεως προσφύγων, καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών, καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, έκδοση αδειών, απέλαση, δικαίωμα ουσιαστικής ένδικης προστασίας και δίκαιης δίκης, αποκατάστασιν, στέγασιν, επανένωση, παράνομη είσοδος, μεταφορά, απασχόληση, διακίνηση, παράνομη μετανάστευση	παράνομη μετανάστευση, παράνομη είσοδος, καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών, καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος, προστασία, διακίνηση

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις	κρατούνται, συλλαμβάνονται, προέρχονται	αναγνωρισθεί, δικαιούται, χρήζουν	
Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις	«καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης», «διαφύλαξης των δικαιωμάτων υπηκόων τρίτων χωρών», «[...] οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους.», «[...] να αναγάγουν σε ύψιστη προτεραιότητα τη διάσωση των μεταναστών και προσφύγων που εγκαταλείπονται σε σκάφη στον κόλπο της Βεγγάλης και στη θάλασσα Ανταμάν [...]»	«εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής», «με σκοπό να συνεχισθεί η περαιτέρω ανάπτυξη συνεκτικής πολιτικής μετανάστευσης και να μειωθεί η ανισότητα δικαιωμάτων που υπάρχει μεταξύ των πολιτών της Ένωσης και των υπηκόων τρίτων χωρών [...]»	

Πίνακας 11. Παραθέσεις ανά θεματική ενότητα στο υποσώμα κειμένων legal_corpus.

Αναφορικά με τον αριθμό των μεταναστών και προσφύγων που εγκατέλειψαν τις πατρίδες τους, στο υπό εξέταση υποσώμα κειμένων δεν υπάρχει σχεδόν καμία αναφορά σχετικά με το μέγεθος των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών. Η μοναδική σχετική αριθμητική αναφορά που εντοπίζεται στο ΣΚ είναι η ακόλουθη:

77) «[...] η Διεθνής Αμνηστία επισκέφτηκε το κέντρο κράτησης [...] στο οποίο μερικές εκατοντάδες παράνομοι μετανάστες κρατούνταν σε εξαιρετικά υπερπλήρεις συνθήκες, και κατάφεραν να πάρουν μία σύντομη συνέντευξη από αρκετούς από τους κρατούμενους.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012).

Η απουσία αναφορών στο εν λόγω υποσώμα στο μέγεθος των εισερχόμενων προσφυγικών ροών αποδίδεται στην φύση του συγκεκριμένου κειμενικού είδους όπως και στον σκοπό για τον οποίον έχουν συνταχθεί τα κείμενα αυτά. Ανάλογες είναι και οι αναφορές στους τόπους καταγωγής και προορισμού των ομάδων που μας αφορούν στην παρούσα εργασία, με την πλειονότητα των αναφορών να σχετίζονται με μεμονωμένες περιπτώσεις προσώπων που προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις

78) «[...] ο ισχυρισμός τους περί του ότι η μεταφορά του στην Ελλάδα συνιστούσε προσβολή των δικαιωμάτων που του παρέχει η ΕΣΔΑ ήταν προδήλως αβάσιμος [...]» (legal_corpus, 051, 21/12/2011) και

79) «Σε τρεις υποθέσεις το 2009, τα ίδια Τμήματα είχαν αντίθετη άποψη και αποφάσισαν την αναστολή μεταφορών προς την Αθήνα, θεωρώντας ότι το Γραφείο Αλλοδαπών θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη,

στην αιτιολογία του, πληροφορίες σχετικά με την γενική κατάσταση στην Ελλάδα.» (legal_corpus, 052, 21/01/2010).

Προχωρώντας στην ανάλυση των σημαντικότερων παραθέσεων του όρου *μετανάστες*, παρατηρείται ότι, ως επί το πλείστον, οι παραθέσεις που απαντώνται στο *legal_corpus*, χαρακτηρίζονται από σημασιολογική ουδετερότητα. Στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται οι κυριότερες παραθέσεις του εξεταζόμενου λήμματος, καθώς και η προσωδία που φέρουν εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
85	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
81	παράνομη μετανάστευση	ουδέτερη	επίσημη ορολογία της ΕΕ σε παλαιότερα κείμενα
60	παιδιά	ουδέτερη	νομοθεσία σχετικά με τα παιδιά μεταναστών
57	παράνομοι	ουδέτερη	επίσημη ορολογία της ΕΕ σε παλαιότερα κείμενα
41	μεταναστευτικές ροές	ουδέτερη	
37	ένταξη	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την ένταξη μεταναστών
36	νομικό καθεστώς των μεταναστών εργαζομένων	ουδέτερη	αναφορά στο νομικό καθεστώς των μεταναστών εργαζομένων
29	διαχείριση μεταναστευτικών ροών	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών αφίξεων
28	δικαιώματα	θετική	η προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών ανάγεται σε ύψιστη προτεραιότητα
28	καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης	ουδέτερη	επίσημη ορολογία της ΕΕ σε παλαιότερα κείμενα
25	λαθραία μεταφορά μεταναστών	ουδέτερη	επίσημη ορολογία της ΕΕ απαντάται σε κείμενα πριν το 2012 ή σε κείμενα που αναφέρονται σε διατάξεις πριν το 2012
21	νόμιμη μετανάστευση	ουδέτερη	αναφορές που καθιστούν σαφή την διάκριση ανάμεσα στη “νόμιμη” και “παράνομη” μετανάστευση σε κείμενα πριν το 2012
19	θεωρήσεις	ουδέτερη	ειδική ορολογία
17	κράτηση	ουδέτερη	αναφορά στις άθλιες συνθήκες κράτησης μεμονωμένων μεταναστών που κατέφυγαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο
16	Λιβύη	ουδέτερη	
15	πρόσφυγες	ουδέτερη	
15	επιστροφή	ουδέτερη	νομικές διατάξεις σχετικά με την επιστροφή μεταναστών
13	παράτυποι	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
13	οικογένειες	ουδέτερη	αναφορά σε μαθητές που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών
11	υποδοχή	ουδέτερη	
10	συνθήκες κράτησης	ουδέτερη	αναφορά στις “άσχημες συνθήκες κράτησης μεταναστών” στην Ελλάδα σε μεμονωμένες περιπτώσεις προσφυγών
8	οικονομικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
8	εμπορία μεταναστών	ουδέτερη	ειδική ορολογία
7	προστασία	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την προστασία των μεταναστών
7	εθνικότητα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
6	εκπαίδευση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την εκπαίδευση μεταναστών
5	νόμιμοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
5	έκδοση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την έκδοση μεταναστών
5	διακίνηση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την αντιμετώπιση της διακίνησης μεταναστών
4	υπήκοοι τρίτων χωρών	ουδέτερη	ειδική ορολογία
4	παράτυπη μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
4	Ευρώπη	ουδέτερη	
4	ενσωμάτωση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την ενσωμάτωση μεταναστών
3	προσφεύγων	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Πίνακας 12. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες και συχνότητα εμφάνισης στο *legal_corpus*.

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα, οι παραθέσεις του λήμματος μετανάστες χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα. Στην πλειονότητά τους αποτελούν ειδική ορολογία που χρησιμοποιείται από την ΕΕ ή απαντώνται σε Ευρωπαϊκές διατάξεις σχετικά με το νομικό πλαίσιο που διέπει το μεταναστευτικό και προσφυγικό ζήτημα. Ακολουθούν παραδείγματα χρήσης των λημμάτων που συνεμφανίζονται με την συγκεκριμένη λέξη:

80) «Οι ιταλικές αρχές ανάγκαζαν τους πλωτούς μετανάστες να επιβιβαστούν σε Λιβυκά πλωτά μέσα ή τους μετέφεραν κατευθείαν πίσω στη Λιβύη, όπου οι αρχές προέβαιναν αμέσως σε κράτησή τους.» (*legal_corpus*, 056, 23/02/2012),

81) «[...] στο πλαίσιο της προστασίας που εγγυάται η Σύμβαση, πριμοδοτούνται οι υποψήφιοι μετανάστες που εισέρχονται ή διαμένουν στη χώρα και δεν συμμορφώνονται προσηκόντως και εντίμως με τους θεσπισμένους κανόνες που διέπουν τη διαμονή έναντι των μεταναστών που σέβονται την ισχύουσα μεταναστευτική νομοθεσία [...]» (*legal_corpus*, 112, 2014).

Παρατηρείται, επίσης, ότι χρησιμοποιείται συχνά η παράθεση *παράνομοι μετανάστες*, ωστόσο, αυτή απαντάται σε κείμενα που συντάχθηκαν το 2012 ή και παλαιότερα, όταν ο όρος «παράνομος μετανάστης» ήταν ο κυρίως χρησιμοποιούμενος. Συνεπώς, οι συγκεκριμένες αναφορές χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

82) «[...] στις 25 Μαΐου 2009 ο υπουργός δήλωσε ότι μεταξύ 6 και 10 Μαΐου 2009, περισσότεροι από 471 παράνομοι μετανάστες αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα και μεταφέρθηκαν στη Λιβύη.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012),

83) «[...] μια συλλογική επιχείριση επαναπροώθησης κατά την οποία δεν πραγματοποιήθηκαν εκ των προτέρων ενέργειες προκειμένου να ταυτοποιηθούν οι παράνομοι μετανάστες.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012).

Επιπροσθέτως, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η χρήση του όρου *παράνομοι μετανάστες* απαντάται σε αναφορές σε μεμονωμένες υποθέσεις προσώπων που προσέφυγαν ενώπιον του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου, χωρίς να συνοδεύονται από αξιολογικές φράσεις, όπως στο παράδειγμα:

84) «Ισχυρίστηκαν ότι τα προβλήματα σχετικά με την ταυτοποίηση των εν λόγω ατόμων αποτελούσαν το άμεσο αποτέλεσμα του θέματος της προσφυγής, δηλαδή μία συλλογική επιχείριση επαναπροώθησης κατά την οποία δεν πραγματοποιήθηκαν εκ των προτέρων ενέργειες προκειμένου να ταυτοποιηθούν οι παράνομοι μετανάστες» (legal_corpus, 056, 23/02/2012).

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα εμφάνισης παραθέσεων του λήμματος *μετανάστες* με ουδέτερη και θετική σημασιολογική φόρτιση στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων.

Διάγραμμα 7. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος *μετανάστες* στο υποσώμα *legal_corpus*.

Συνεχίζοντας, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται οι κυριότερες παραθέσεις του λήμματος *πρόσφυγες*, όπως και η σημασιολογική φόρτιση που φέρουν αυτές εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
546	αλλοδαποί	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
480	καθεστώς πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
112	έκδοση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την έκδοση προσφύγων
86	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
63	απάτριδες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
51	πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία	ουδέτερη	ειδική ορολογία
49	δικαιούχοι επικουρικής προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
48	αποκατάσταση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
39	αναγνώριση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την αναγνώριση των προσφύγων
28	καθεστώς προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
24	ιδιότητα του πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
23	Ελλάδα	ουδέτερη	τι προβλέπει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα και λοιπές διατάξεις
22	αναγνωρισμένοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
19	υπήκοος τρίτης χώρας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
19	δικαιώματα	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα των προσφύγων
17	απέλαση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την απέλαση προσφύγων
17	ιδιότητα του πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
17	δικαιούχοι διεθνούς προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
16	επανένωση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την επανένωση προσφύγων
15	μετανάστες	ουδέτερη	
13	πολιτικός πρόσφυγας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
11	καθεστώς διεθνούς προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
11	οικογενειακή επανένωση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
10	διαμονή	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με τη διαμονή των προσφύγων
10	χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα
8	παράνομη είσοδος προσφύγων	ουδέτερη	επίσημη ορολογία χρησιμοποιούμενη πριν την έναρξη της προσφυγικής κρίσης

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
7	αναθεώρηση	ουδέτερη	αναφορά σε δικαστικές / νομικές πρακτικές
4	προστασία	ουδέτερη	αναφορά σε μεμονωμένες περιπτώσεις προσφύγων που κατέφυγαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο
7	ανιθαγενείς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
7	αιτούντες καθεστώς πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
7	ευάλωτες κατηγορίες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
6	φόβος δίωξης ή βλάβης	ουδέτερη	αναφορά σε μεμονωμένες περιπτώσεις προσφύγων που προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο
5	στέγασιν	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
5	σύνορα	ουδέτερη	αναφορά σε μεμονωμένες περιπτώσεις προσφύγων
5	άδεια διαμονής	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με τη χορήγηση άδειας διαμονής
4	Τουρκία	ουδέτερη	
4	μετεγκατάσταση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την μετεγκατάσταση προσφύγων
4	Συρία	ουδέτερη	
4	πρόσβαση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την πρόσβαση προσφύγων στην εκπαίδευση
3	κατηγορούμενος	ουδέτερη	αναφορά σε μεμονωμένες υποθέσεις ατόμων που προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο

Πίνακας 13. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες και συχνότητα εμφάνισης στο *legal_corpus*.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα, ο όρος *πρόσφυγας* απαντάται σε παραθέσεις με σημασιολογική ουδετερότητα, όπως φαίνεται στις ακόλουθες φράσεις:

85) «Έγγραφο του Ο.Α.Ε.Δ. ότι έχει ερευνηθεί η αγορά εργασίας και δεν υπάρχουν άνεργοι, ημεδαποί, πολίτες της ΕΕ, αναγνωρισμένοι πρόσφυγες ή ομογενείς που να ενδιαφέρονται να εργαστούν σε θέσεις εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας για την οποία ζητείται η άδεια εργασίας.» (*legal_corpus*, 103, 19/10/2012),

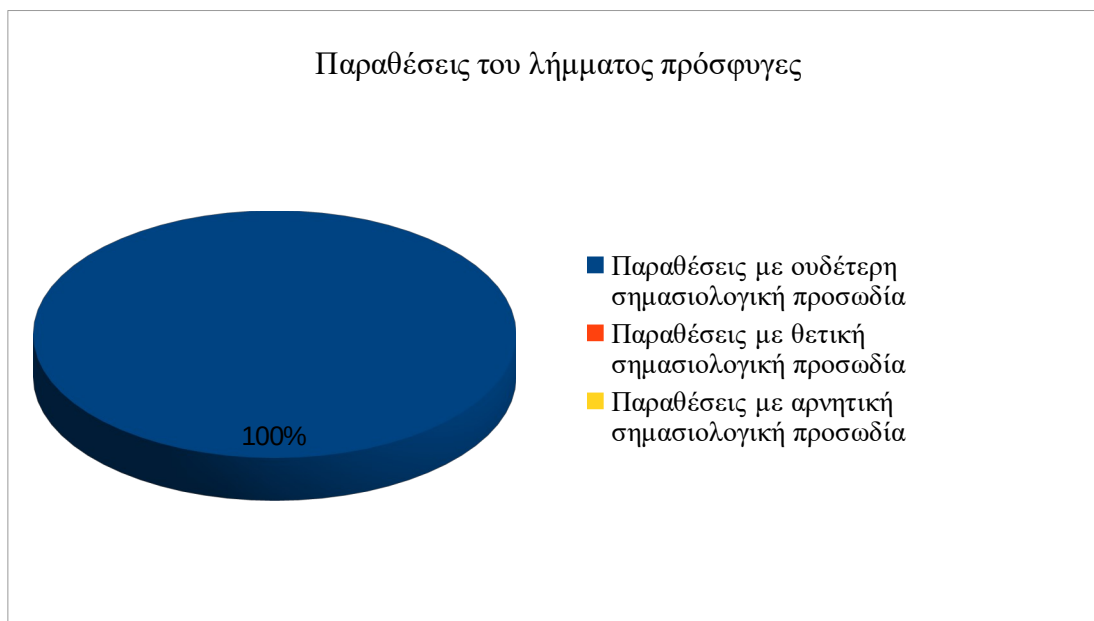
86) «Για τους απάτριδες και τους έχοντες νομικό καθεστώς πρόσφυγα, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων από τις διεθνείς συμφωνίες που έχουν υπογράψει τα κράτη μέλη [...] ο καθορισμός της υποχρέωσης θεώρησης ή της απαλλαγής από αυτήν πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση με την τρίτη χώρα όπου κατοικούν τα πρόσωπα αυτά και η οποία τους χορήγησε τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα συγκαταλέγεται στις χώρες οι υπήκοοι των οποίων απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης.» (*legal_corpus*, 029, 21/03/2001).

Δεν παραλείπεται, ωστόσο, και η αναφορά στους πρόσφυγες ως υπώνυμο του όρου *ευάλωτες κατηγορίες* όπως φαίνεται στο ακόλουθο παράδειγμα:

87) «[...] οι επιχειρήσεις επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων και τα μέτρα ελέγχου των συνόρων δεν επηρεάζουν τη συγκεκριμένη προστασία που παρέχεται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο σε ευάλωτες κατηγορίες, όπως σε πρόσφυγες, απάτριδες, γυναίκες και ασυνόδευτα παιδιά, θύματα εμπορίας ανθρώπων ή άτομα που διατρέχουν κίνδυνο εμπορίας ανθρώπων, ή θύματα βασανισμού και τραυματισμών.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012).

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα συνεμφάνισης της λέξης πρόσφυγες με λήμματα που φέρουν ουδέτερη σημασιολογική προσωδία.

Διάγραμμα 8. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες στο υποσώμα legal_corpus.

Συνεχίζοντας με την ανάλυση του ευρύτερου δικτύου συνδυαστικών δυνατοτήτων στις οποίες απαντώνται οι υπό εξέταση όροι, παρατηρείται συχνή συνεμφάνιση των όρων αυτών με το λήμμα δικαιώματα, ωστόσο, οι συγκεκριμένες αναφορές είναι ουδέτερες σημασιολογικά, καθώς περιγράφουν νομικές διατάξεις και οδηγίες που αφορούν στα δικαιώματα των μετανάστες, των πρόσφυγες και γενικότερα των υπηκόων τρίτων χωρών. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

88) «Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να παρέχει δικαιώματα μόνο για εκείνα τα μέλη της οικογένειας που επανευρίσκονται με εργαζόμενο τρίτης χώρας για να διαμείνουν σε οποιοδήποτε κράτος μέλος στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης [...]» (legal_corpus, 007, 23/12/2011).

Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά σε ορισμένες φράσεις που καταδεικνύουν την στάση που τηρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση απέναντι στην διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος και της προσφυγικής κρίσης, καθώς ως επί το πλείστον τα κείμενα που έχουν συλλεχθεί για το εν λόγω υποσώμα κειμένων προέρχονται από την επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αναφέρονται σε ευρωπαϊκές νομικές διατάξεις σχετικά με την μετανάστευση. Όπως προκύπτει από την ανάλυση συγκεκριμένων παραδειγμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανάγει σε ύψιστη προτεραιότητα την προστασία των μεταναστών και των προσφύγων καθώς και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους και τίθεται ενάντια στην άνηση μεταχείριση αλλοδαπών που καταφθάνουν σε ένα κράτος-μέλος της ΕΕ. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα:

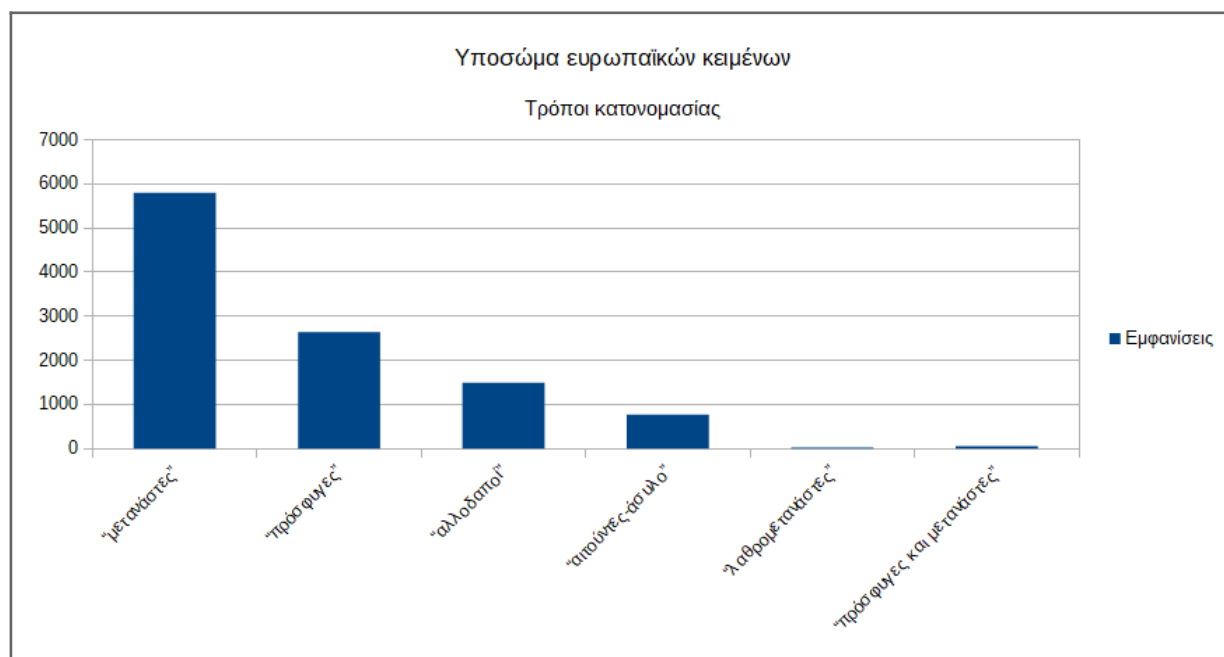
89) «[...] καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομάκρυνσης και επαναπατρισμού, με βάση κοινούς κανόνες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους.» (legal_corpus, 117, 12/01/2016),

90) «Με σκοπό να συνεχισθεί η περαιτέρω ανάπτυξη συνεκτικής πολιτικής μετανάστευσης και να μειωθεί η ανισότητα δικαιωμάτων που υπάρχει μεταξύ των πολιτών της Ένωσης και των υπηκόων τρίτων χωρών που εργάζονται νόμιμα σε ένα κράτος μέλος [...], θα πρέπει να θεσπιστεί σύνολο δικαιωμάτων ιδίως για να ορίσει τους τομείς πολιτικής στους οποίους κατοχυρώνεται η ισότητα μεταχείρισης των υπηκόων ενός κράτους μέλους και των υπηκόων τρίτων χωρών που δε έχουν ακόμα αποκτήσει το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος.» (legal_corpus, 007, 23/12/2011).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι γραμματικές συνάψεις των λημμάτων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* χαρακτηρίζονται επίσης από ουδετερότητα, καθώς απαντώνται σε νομικές διατάξεις σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις υπηκόων τρίτων χωρών ή σε κείμενα που περιγράφουν τις συνθήκες κράτησης μεμονωμένων μεταναστών που προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Παραδείγματα αποτελούν οι ακόλουθες συνάψεις: *μετανάστες κρατούνται*, *μετανάστες συλλαμβάνονται*, *πρόσφυγες που χρήζουν βοήθειας*.

3.2.4 Ευρωπαϊκά Κείμενα

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα με την οποία απαντώνται οι εξεταζόμενοι όροι στο υποσώμα κειμένων *euror_corpus* που συλλέχθηκε.

Εικόνα 7. Τρόποι κατονομασίας μεταναστών και προσφύγων στο υποσώμα *euror_corpus*.

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, στο υποσώμα *euror_corpus* οι αναφορές στους *μετανάστες* υπερβαίνουν κατά πολύ τις αντίστοιχες αναφορές σε *πρόσφυγες*, *αλλοδαπούς* και *αιτούντες άσυλο*. Ακολουθούν οι αναφορές στους *πρόσφυγες*, ενώ η παράθεση *πρόσφυγες και μετανάστες* απαντάται ελάχιστες φορές στο εξεταζόμενο υποσώμα κειμένων. Ακολουθεί σε συχνότητα εμφάνισης ο όρος *αλλοδαποί*, ο οποίος είναι σημασιολογικά ουδέτερος και χρησιμοποιείται κατά τον τρόπο αυτόν, όπως φαίνεται στις ακόλουθες φράσεις

91) «[...] το κράτος μέλος της ΕΕ με το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών ήταν το Λουξεμβούργο, αφού οι αλλοδαποί αντιστοιχούσαν στο 46% του συνολικού πληθυσμού.» (euror_corpus, 20, -) και

92) «Ένα τμήμα όμως της τοπικής κοινωνίας επιθυμούσε ειδικότερα οι αλλοδαποί να είναι παραθεριστές, να έχουν δηλαδή μια στοιχειώδη οικονομική άνεση και να έχουν οικονομική δραστηριότητα στο νησί.» (europ_corpus, 95, -).

Ακόμα και η παράθεση παράνομοι αλλοδαποί που απαντάται στο εν λόγω υποσώμα κειμένων δεν χρησιμοποιείται με αρνητική σημασιολογική φόρτιση, καθώς εντοπίζεται σε λεζάντα πίνακα που αναφέρεται στους αριθμούς αλλοδαπών που ευρίσκονταν στην Ελλάδα το διάστημα από το 1988 έως και το 2004. Ακολουθούν οι αναφορές στους αιτούντες άσυλο, οι οποίες φέρουν ομοίως μία ουδέτερη σημασιολογική φόρτιση, όπως φαίνεται στα παραδείγματα:

93) «Για [...] τους αιτούντες άσυλο, το δίκαιο της ΕΕ προβλέπει ένα ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων, ενώ για άλλους, όπως οι φοιτητές, ρυθμίζει απλώς ορισμένες πτυχές ενώ αφήνει άλλα δικαιώματά τους στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών της ΕΕ.» (europ_corpus, 22, 2014) και

94) «η Επιτροπή [...] θα θεσπίσει ένα προσωρινό ευρωπαϊκό σύστημα μετεγκατάστασης για τους αιτούντες άσυλο που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας.» (europ_corpus, 14, 13/05/2015).

Τέλος, οι ελάχιστες αναφορές που γίνονται στους λαθρομετανάστες είναι επί της ουσίας αναφορές σε λεγόμενα βουλευτών της Χρυσής Αυγής ή κομμάτων της αντιπολίτευσης και, συνεπώς, η αρνητική σημασιολογική προσωδία που φέρει η συγκεκριμένη λέξη και η αρνητική στάση απέναντι στους μετανάστες που εκφράζεται με την χρήση της, δεν εκφράζει την οπτική γωνία των συντακτών των κειμένων και, εν προκειμένω, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα χρήσης του όρου αποτελεί η φράση:

95) «Οι θέσεις της Χ.Α. είναι πολύ συγκεκριμένες αναφορικά με την μεταναστευτική πολιτική και την πολιτική ασύλου. Στον πυρήνα τους βρίσκεται η διάκριση των Ελλήνων πολιτών από τους αλλοδαπούς υπηκόους νόμιμα διαμένοντες στη χώρα και από τους λαθρομετανάστες εισβολείς.» (europ_corpus, 59, Μάρτιος 2013).

Στον ακόλουθο πίνακα αναγράφονται οι σημαντικότερες λεξικές και γραμματικές συνδυαστικές δυνατότητες των όρων πρόσφυγες και μετανάστες, όπως και οι κυριότερες φράσεις προς ανάλυση.

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Προσδιορισμοί	παράτυποι, νεαροί, μαθητές, παράνομοι, εργάτες, νεοαφιχθέντες, δεύτερης γενιάς, ευάλωτοι, αιτούντες άσυλο, οικονομικοί, νόμιμοι, παλιννοστούντες, χωρίς χαρτιά, εξερχόμενοι, νέοι, εισερχόμενοι, χωρίς έγγραφα, γονείς, μειονότητες, συλληφθέντες, εργαζόμενοι, ανήλικοι, άνδρες, παιδιά, πρώτης γενιάς, απασχολούμενοι, αναγνωρισμένοι, διαμένοντες	αιτούντες ασύλου, δικαιούχοι επικουρικής προστασίας, αναγνωρισμένοι, πολιτικοί, εκτοπισθέντες, παλιννοστούντες, ανιθαγενείς, παιδιά, φυσικά πρόσωπα, γυναίκες, υπήκοοι τρίτων χωρών, εκτοπισμένοι, απάτριδες, ανήλικοι, ευάλωτοι, εκ γενετής πρόσφυγας, πολίτης	ευάλωτοι, αιτούντες άσυλο, ανήλικοι, παιδιά, παλιννοστούντες, αναγνωρισμένοι

Θεματικές ενότητες	Μετανάστες: παραθέσεις	Πρόσφυγες: παραθέσεις	Κοινές παραθέσεις
Τόποι προέλευσης και τόποι προορισμού	Αλβανοί, Έλληνες, Κύπρος, Ευρώπη	Τουρκία, Σύριοι, Συρία, Ελλάδα, Αφγανοί, νησιά, Δυτικά Βαλκάνια, Παλαιστίνιοι	
Αριθμοί	πολλοί, χιλιάδες, εκατομμύρια	πολλοί, χιλιάδες, εκατομμύρια	πολλοί, χιλιάδες, εκατομμύρια
Κρατικές διαδικασίες	εκπαίδευση, ένταξη, άσυλο, παροχή υπηρεσιών, επανένταξη, εργασία, κέντρα κράτησης, διακίνηση, ασφάλιση, εισροή, πρόσβαση, χειραφέτηση, κατανομή, προσέλκυση, εμβάσματα, διαφυγή, τακτοποίηση, αποστολή, χρησιμοποίηση	καθεστώς πρόσφυγα, παροχή, εισροή, φιλοξενία, εκπαίδευση, υποδοχή, άσυλο, κέντρα φιλοξενίας, ένταξη, στήριξη, εγκατάσταση, καταγραφή, επανεγκατάσταση, μεταφορά, διαχείριση, υποστήριξη, αναγνώριση	εκπαίδευση, ένταξη
Σημαντικότερες γραμματικές συνάψεις	επιστρέφουν, αντιμετωπίζουν, απασχολούνται, διαμένουν, επιλέγουν, συγκεντρώνονται, έφτασαν, απασχολούν, ζουν, φιλοξενούνται, ενθαρρύνουν, εισέρχονται, επιστρέψουν, εργάζονται, προέρχονται, χρειάζονται, φταίνε	φιλοξενούνται, συνεχίζουν, ζητούν, διαμένουν, αντιμετωπίζουν, μπορούν, κατέφθασαν	αντιμετωπίζουν, φιλοξενούνται
Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις	ευάλωτοι, φτωχοί, «ξένοι», βρώμικοι, αμόρφωτοι, «κανονικοί άνθρωποι», «έχουν εγκλωβιστεί», «διακινδυνεύουν τη ζωή τους», «η παρουσία των μεταναστών αποτελεί μία μεγάλη πρόκληση», «η ένταξη των μεταναστών αποτελεί συλλογικό εγχείρημα», «αποτελεί πειθήνια εργατική δύναμη»	βοήθεια, παιδιά, ανάγκες, προστασία, προβλήματα, «έχουν εγκλωβιστεί», «βιαίως εκτοπισθέντες», «αντιμετωπίζουν αντιξοότητες», «αιφνίδια εισροή προσφύγων», «τεράστια / αυξημένη εισροή προσφύγων», «ροή των προσφύγων που κατακλύζει», «ελλιπείς υποδομές και κακές συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων», «επιζώντες βίας ή και βασανιστηρίων»	«έχουν εγκλωβιστεί»

Πίνακας 14. Παραθέσεις ανά θεματική ενότητα στο υποσώμα *europ_corpus*.

Στο υποσώμα κειμένων *europ_corpus* που συλλέχθηκε δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους τεράστιους αριθμούς αφιχθέντων προσφύγων και μεταναστών, όπως και στους τρόπους προέλευσης και προορισμού των ομάδων αυτών. Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό η επαναλαμβανόμενη χρήση της μεταφοράς που σχετίζεται με την «ροή των προσφύγων» και την αναπάντεχη άφιξη εκατομμυρίων προσφύγων αλλά και μεταναστών που συνιστά ένα φαινόμενο δύσκολα ελέγξιμο. Προχωρώντας στην ανάλυση των προσδιοριστικών παραθέσεων των λημμάτων *μετανάστες* και *πρόσφυγες*, αξίζει να αναφερθεί ότι στο υπό εξέταση υποσώμα κειμένων παρατηρείται η χρήση περισσότερων συνδυαστικών επιλογών για τα λήμματα αυτά σε σχέση με τα υποσώματα κειμένων που ήδη αναλύθηκαν. Ξεκινώντας από τις παραθέσεις του λήμματος *μετανάστες*, στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι κυριότερες εξ αυτών καθώς και η σημασιολογική φόρτιση που φέρουν εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
652	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
469	ένταξη	ουδέτερη	αναφορά σε πρωτοβουλίες σχετικά με την ένταξη των μεταναστών
345	πρόσφυγες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
331	Ελλάδα	ουδέτερη	
307	διαχείριση μεταναστευτικών ροών	ουδέτερη	
302	παράτυποι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
270	μεταναστευτικές ροές	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
217	μαθητές	ουδέτερη	
209	παιδιά	ουδέτερη	αναφορά σε θέματα ιθαγένειας
208	οικογένειες	ουδέτερη	αναφορά σε μαθητές που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών
204	σύνορα	ουδέτερη	
173	παράτυπη μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
170	επιστροφή	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την επιστροφή μεταναστών
159	λαθραία διακίνηση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
158	εργασία	ουδέτερη	
157	αριθμός	ουδέτερη	αναφορά σε στατιστικά στοιχεία αφίξεων
148	παράνομη μετανάστευση	ουδέτερη	απαντάται σε παλαιότερα κείμενα όπου γίνεται χρήση της επίσημης ορολογίας της ΕΕ
145	κινητικότητα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
145	παράνομοι	ουδέτερη	απαντάται σε παλαιότερα κείμενα όπου γίνεται χρήση της επίσημης ορολογίας της ΕΕ

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημαιολογική προσωδία	Περικείμενο
106	νόμιμη μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
99	οικονομικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
79	εκπαίδευση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
79	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
75	δικαιώματα	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τα δικαιώματα των μεταναστών
73	αλλοδαποί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
70	πρόσβαση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την πρόσβαση μεταναστών στην κοινωνική ασφάλιση
64	απασχολούμενοι	ουδέτερη	
55	διεθνή προστασία	ουδέτερη	ειδική ορολογία
54	νεαροί	ουδέτερη	αναφορά στην εκπαίδευση των μεταναστών
53	δικαιούχοι διεθνούς προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
52	απασχόληση	ουδέτερη	
50	εισροή	αρνητική	“αθρόα”, “μαζική” εισροή μεταναστών
49	Ευρώπη	ουδέτερη	
48	νόμιμοι μετανάστες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
47	γυναίκες	ουδέτερη	
42	σχολεία	ουδέτερη	αναφορά στην εκπαίδευση μεταναστών
42	καταγωγή	ουδέτερη	
41	καταπολέμηση	ουδέτερη / θετική	“καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων” / “καταπολέμηση διακρίσεων”
40	δεύτερης γενιάς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
37	εργάτες	ουδέτερη	αναφορά στα δικαιώματα των μεταναστών εργαζομένων
36	οικονομική μετανάστευση	ουδέτερη	
34	μετανάστες σε αντικανονική κατάσταση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
30	αναγνωρισμένοι	ουδέτερη	
30	διαμονή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
30	χωρίς έγγραφα	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημαιολογική προσωδία	Περικείμενο
28	ιθαγένεια	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την ιθαγένεια των μεταναστών
28	επιλεκτική μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
25	ευάλωτοι	θετική	
24	κράτηση	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την κράτηση μεταναστών
24	μεταναστευτική κρίση	αρνητική	αναφορά στις πιέσεις που βιώνει η ΕΕ και η Ελλάδα από την μεταναστευτική κρίση
24	γονείς	ουδέτερη	
23	νεοαφιχθέντες	ουδέτερη	
23	ενσωμάτωση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την ενσωμάτωση μεταναστών
23	άδεια διαμονής	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την χορήγηση άδεια διαμονής σε μετανάστες
20	χωρίς χαρτιά	ουδέτερη	ειδική ορολογία
18	παλιννοστούντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
18	αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων
17	στήριξη	ουδέτερη	αναφορά σε ευρωπαϊκά προγράμματα για τη στήριξη μεταναστών
17	κυκλική μετανάστευση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
17	θύματα εμπορίας ανθρώπων	ουδέτερη	σχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παροχή βοήθειας σε θύματα εμπορίας ανθρώπων
16	αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης	ουδέτερη	αναφορά σε λεγόμενα τρίτων
16	χιλιάδες	θετική	αναφορά στους μετανάστες που διακινδυνεύουν τη ζωή τους
16	νομιμοποίηση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τη νομιμοποίηση μεταναστών
15	μεταναστευτικά ρεύματα	αρνητική	πρόκληση για την Ευρώπη
14	υπήκοοι τρίτων χωρών	ουδέτερη	ειδική ορολογία
13	εκατομμύρια	ουδέτερη	αναφορά σε στατιστικά στοιχεία
12	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
12	παραμονή	ουδέτερη	νομικό πλαίσιο σχετικά με την παραμονή μεταναστών εντός της ΕΕ
12	εισερχόμενοι	ουδέτερη	
11	επανένταξη	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την επανένταξη μεταναστών

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
11	διαμέμοντες	ουδέτερη	

Πίνακας 15. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος *μετανάστες* και συχνότητα εμφάνισης στο *europ_corpus*.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση του πίνακα, οι παραθέσεις του λήμματος *μετανάστες* χαρακτηρίζονται, στην πλειονότητά τους, από ουδετερότητα, καθώς αποτελούν ειδική ορολογία του σημασιολογικού πεδίου της μεταναστευτικής κρίσης ή αναφέρονται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο που διέπει την είσοδο και παραμονή μεταναστών στο έδαφος ενός κράτους-μέλους της ΕΕ. Παράδειγμα αποτελεί η φράση:

96) «Όσον αφορά στην πολιτική για την επιστροφή μεταναστών, το κεκτημένο Σένγκεν έχει σίγουρα επηρεάσει την Ελληνική μεταναστευτική πολιτική, καθώς και την Ελληνική πολιτική για την επιστροφή ειδικότερα [...]» (*europ_corpus*, 78, Σεπτέμβριος 2006).

Συνεχίζοντας, αξιοσημείωτη είναι η συχνή χρήση της παράθεσης *παράνομοι μετανάστες*, η οποία, ωστόσο, απαντάται σε κείμενα που έχουν συνταχθεί πριν την έναρξη της προσφυγικής κρίσης, πριν, δηλαδή, να τεθούν ζητήματα πολιτικής ορθότητας. Ο όρος αυτός αποτελεί, συνεπώς, επίσημη ορολογία των κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι φέρει αρνητική προσωδία. Παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις:

97) «Μια αξιοσημείωτη νομική πρόβλεψη σχετικά με την εθελούσια επιστροφή, είναι ότι οι παράνομοι μετανάστες που επιθυμούν να εγκαταλείψουν τη χώρα οικειοθελώς, μπορούν να το κάνουν χωρίς διοικητικές κυρώσεις [...]» (*europ_corpus*, 78, 2006),

98) «Σε πολλά κράτη παράνομοι μετανάστες υποβάλλονται σε διοικητική κράτηση, καθώς δεν συμβιβάζονται με τους νόμους για τη μετανάστευση.» (*europ_corpus*, 28, 2009).

Ωστόσο, εντοπίζονται και παραθέσεις με αρνητική σημασιολογική προσωδία, κυρίως με αναφορά στις αφίξεις μεταναστών οι οποίες παρομοιάζονται με *ρεύματα* που δύσκολα μπορεί να διαχειριστεί η ΕΕ. Χαρακτηριστική είναι η φράση

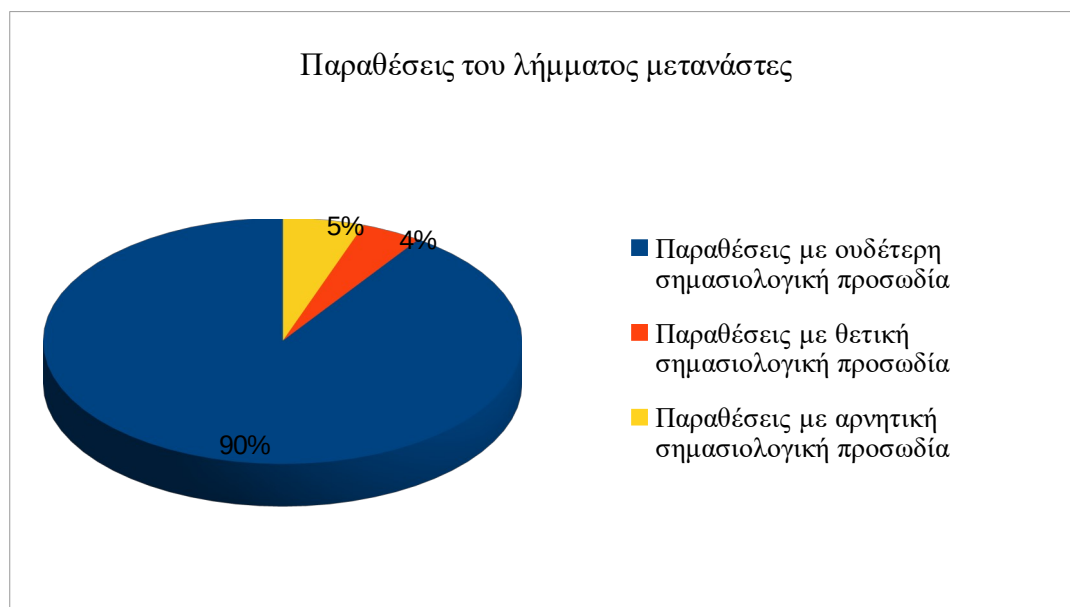
99) «Τα μεταναστευτικά ρεύματα, που έθεσαν σε δοκιμή τα εξωτερικά μας σύνορα, εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση για την ικανότητα της Ένωσης να επιτύχει αλληλεγγύη.» (*europ_corpus*, 46, 25/10/2016).

Δεν παραλείπονται, ωστόσο, και παραθέσεις με θετική σημασιολογική φόρτιση όπως *ευάλωτοι μετανάστες* που τονίζουν την θέση των μεταναστών ως ατόμων που χρήζουν βοήθειας. Επιπροσθέτως, απαντώνται αναφορές στις αντίξοες συνθήκες με τις οποίες οι μετανάστες ήρθαν αντιμέτωποι, προσπαθώντας να διασχίσουν τη Μεσόγειο, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο παράδειγμα:

100) «Η δραματική προσπάθεια χιλιάδων μεταναστών που διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να διασχίσουν τη Μεσόγειο μας έχει όλους συγκλονίσει. Ως πρώτη και άμεση αντίδραση, η Επιτροπή παρουσίασε σχέδιο δέκα σημείων με μέτρα άμεσης εφαρμογής.» (*europ_corpus*, 14, 13/05/2015).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται η συχνότητα συνεμφάνισης του λήμματος *μετανάστες* με παραθέσεις που φέρουν ουδέτερη, αρνητική και θετική σημασιολογική φόρτιση.

Διάγραμμα 9. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος μετανάστες στο υποσώμα *euror_corpus*.

Προχωρώντας στην ανάλυση των παραθεμάτων του λήμματος *πρόσφυγες*, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται οι σημαντικότερες παραθέσεις του εν λόγω όρου, καθώς και η σημασιολογική φόρτιση που φέρουν εντός περικειμένου.

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
321	μετανάστες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
221	παιδιά	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων
204	εκπαίδευση	ουδέτερη	αναφορά σε προγράμματα εκπαίδευσης προσφύγων
199	αιτούντες άσυλο	ουδέτερη	ειδική ορολογία
159	Ελλάδα	ουδέτερη	
150	καθεστώς του πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
124	δικαιούχοι επικουρικής προστασίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
55	αριθμός	ουδέτερη	
53	φιλοξενία	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
53	ένταξη	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την ένταξη προσφύγων
48	Σύριοι	ουδέτερη	καταγωγή
48	υποδοχή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
46	αναγνωρισμένοι	ουδέτερη	ειδική ορολογία
44	Τουρκία	ουδέτερη	

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
43	βοήθεια	ουδέτερη	αναφορά κυρίως στην οικονομική βοήθεια που παρέχεται στους πρόσφυγες
42	προστασία	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο για την παροχή προστασίας σε πρόσφυγες
33	εκατομμύρια	ουδέτερη	αναφορά σε στατιστικά στοιχεία αφίξεων
30	συμβούλιο	ουδέτερη	“Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες”, ειδική ορολογία
28	Συρία	ουδέτερη	προέλευση
27	συνθήκες διαβίωσης	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης προσφύγων
27	εισροή	αρνητική	“μεγάλη”, “αιφνίδια”, “άνευ προηγούμενου” εισροή
27	αιτητές ασύλου	ουδέτερη	ειδική ορολογία
26	κέντρα φιλοξενίας	ουδέτερη	ειδική ορολογία
25	στήριξη	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την παροχή στήριξης στους πρόσφυγες
25	εκτοπισθέντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
23	ροές	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
19	πολιτικοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
18	αγορά εργασίας	ουδέτερη	αναφορά σε προγράμματα ένταξης των προσφύγων στην αγορά εργασίας
15	αθήνα	ουδέτερη	
15	παλινοστούντες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
14	ευάλωτοι	θετική	
14	χιλιάδες	θετική	αναφορά στους αριθμούς προσφύγων που έχουν “εγκλωβιστεί” στην Ελλάδα
14	Ευρώπη	ουδέτερη	
14	αλλοδαποί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
13	δικαίωμα	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τα δικαιώματα των προσφύγων
12	επανεγκατάσταση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την επανεγκατάσταση προσφύγων
12	εγκατάσταση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την εγκατάσταση προσφύγων
12	αναγνώριση	ουδέτερη	ειδική ορολογία
11	χωρίς έγγραφα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
10	πρόσβαση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση, την εργασία και την υγεία

Συχνότητα	Παραθέσεις	Σημασιολογική προσωδία	Περικείμενο
8	απασχόληση	ουδέτερη	
8	γυναίκες	θετική	αναφορά στις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουν
8	Αφγανοί	ουδέτερη	καταγωγή
7	προβλήματα	ουδέτερη	αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες
7	απάτριδες	ουδέτερη	ειδική ορολογία
7	καταγραφή	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
7	αντιμετωπίζουν	θετική	αναφορά στις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν
6	χώρα υποδοχής	ουδέτερη	ειδική ορολογία
6	αφίξεις	ουδέτερη	στατιστικά στοιχεία αφίξεων
5	σχολεία	ουδέτερη	αναφορά στην ένταξη των παιδιών προσφύγων στα σχολεία
5	σύνορα	ουδέτερη	
5	Παλαιστίνιοι	ουδέτερη	καταγωγή
5	σχολικής ηλικίας	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων
5	ανιθαγενείς	ουδέτερη	ειδική ορολογία
5	καταυλισμοί	ουδέτερη	ειδική ορολογία
5	κατάρτιση	ουδέτερη	αναφορά σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης προσφύγων
5	εισδοχή	ουδέτερη	ειδική ορολογία
4	χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα	ουδέτερη	ειδική ορολογία
4	εξόριστοι	θετική	
4	μετεγκατάσταση	ουδέτερη	ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με την μετεγκατάσταση προσφύγων
4	κύμα	αρνητική	δύσκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο
3	στέγαση	ουδέτερη	κρατικές διαδικασίες
3	Λίβανος	ουδέτερη	προέλευση
3	οικογενειακή επανένωση	ουδέτερη	ειδική ορολογία

Πίνακας 16. Σημασιολογική φόρτιση των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες και συχνότητα εμφάνισης στο *europa_corpus*.

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα, οι παραθέσεις του όρου *πρόσφυγες* χαρακτηρίζονται, ως επί το πλείστον, από ουδετερότητα, καθώς αποτελούν ειδική ορολογία ή αναφέρονται σε διαδικαστικές ενέργειες για την αναγνώριση και την παραμονή των προσφύγων στην ΕΕ.

Παραδείγματα αποτελούν οι παραθέσεις αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και πρόσφυγες δικαιούχοι επικουρικής προστασίας. Ακολουθεί η χρήση παραθέσεων που φέρουν θετική σημασιολογική προσωδία, οι οποίες αναφέρονται, κυρίως, στην μειονεκτική θέση των προσφύγων και στις δυσκολίες με τις οποίες ήρθαν – και συνεχίζουν να έρχονται – αντιμέτωποι:

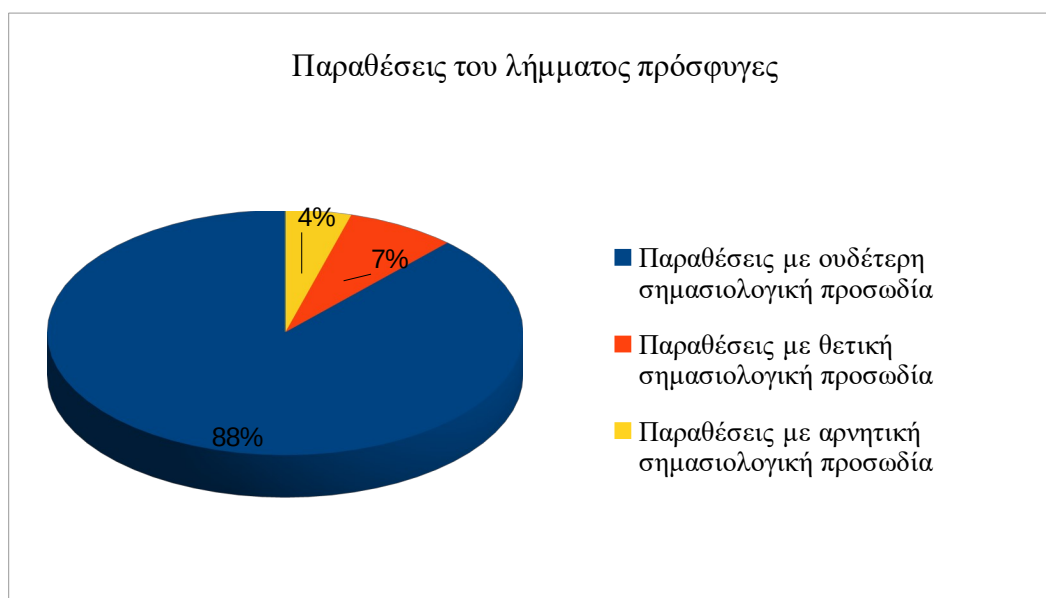
101) «Το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Ελλάδας στις αρχές Μαρτίου 2016, είχε ως αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα – συχνά χωρίς επαρκή καταλύματα, υγειονομική περίθαλψη και πρόσβαση σε εκπαίδευση.» (europ_corpus, 112, Ιούλιος 2017),

102) «Γυναίκες πρόσφυγες θύματα εξαναγκασμού σε πορνεία.» (europ_corpus, 61, 20/03/2007).

Τέλος, απαντώνται και παραθέσεις που φέρουν αρνητική φόρτιση με αναφορά στην αιφνίδια εισροή προσφύγων στα κράτη-μέλη της ΕΕ, η διαχείριση της οποίας αποτελεί πρόκληση για την Ευρώπη:

103) «Η εξασφάλιση αυτής της πρόσβασης [των προσφύγων στις υπάρχουσες δομές παροχής υπηρεσιών] μπορεί να αποτελέσει πρόκληση, καθώς η εισροή προσφύγων δημιουργεί σημαντική δημοσιονομική πίεση στις χώρες υποδοχής, δεδομένου μάλιστα ότι είναι συνήθως ευάλωτες οικονομίες με χαμηλά εισοδήματα.» (europ_corpus, 37, 26/04/2016).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται αναλυτικά η συχνότητα συνεμφάνισης του λήμματος πρόσφυγες με λέξεις ή φράσεις που φέρουν ουδέτερη, θετική και αρνητική σημασιολογική φόρτιση.

Διάγραμμα 10. Σημασιολογική προσωδία των παραθέσεων του λήμματος πρόσφυγες στο υποσώμα europ_corpus.

Συνεχίζοντας με την ανάλυση του ευρύτερου δικτύου των συνδυαστικών δυνατοτήτων των λημμάτων που απαντώνται στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων, προκύπτει ότι οι παραθέσεις του λήμματος μετανάστες που φέρουν αρνητική σημασιολογική προσωδία αποτελούν στην ουσία παραπομπές σε λεγόμενα και χαρακτηρισμούς τρίτων ή αναφέρονται σε αποτελέσματα ερευνών σχετικά με το πώς αντιμετωπίζουν οι πολίτες ενός κράτους-μέλους τους μετανάστες που εισέρχονται σε αυτό. Παράδειγμα αποτελεί η ερώτηση που τέθηκε σε μαθητές της Κύπρου σχετικά με τους μετανάστες:

104) «Οι μαθητές με αμφίθυμες στάσεις συμφωνούν ότι οι μετανάστες είναι βρώμικοι ή καθαροί;» (europ_corpus, 111, 27/06/2010).

Τα δεδομένα που προκύπτουν από την ανάλυση και άλλων δειγμάτων του ευρύτερου δικτύου συνδυαστικών δυνατοτήτων του λήμματος δείχνουν ότι οι μετανάστες παρουσιάζονται ως ευρισκόμενοι σε μειονεκτική θέση, καθώς χαρακτηρίζονται ως *ευάλωτοι* και *φτωχοί*. Τέλος, από την μελέτη του ευρύτερου δικτύου συνδυαστικών δυνατοτήτων του όρου *μετανάστες*, προκύπτει η συχνή αναφορά στα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να επιφέρει η μετανάστευση στους τομείς της οικονομίας και της εργασιακής απασχόλησης, όπως φαίνεται στην ακόλουθη φράση

105) «Η μετανάστευση από τρίτες χώρες θεωρείται ως ένα μέρος της λύσης για την αντιμετώπιση των αναγκών εργασίας και των πόρων που χρειάζεται για να υποστηριχτεί ο μεταβαλλόμενος πληθυσμός της Ευρώπης, αλλά οι εν λόγω μετανάστες που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην κυκλική οικονομική ύφεση μπορεί να αντιμετωπίσουν πολύπλοκους εθνικούς κανόνες σχετικά με τις προϋποθέσεις για τη λήψη παροχών.» (europ_corpus, 104, 18/01/2014).

Η αντίστοιχη ανάλυση για το λήμμα *πρόσφυγες* καταλήγει σε όμοια συμπεράσματα, με τους πρόσφυγες να παρουσιάζονται ως *χρήζοντες βοήθεια* και *προστασία*. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίον παρουσιάζονται οι πρόσφυγες στα κείμενα που συλλέχθηκαν αποτελεί το ακόλουθο:

106) «Κριτήρια τρωτότητας του ΟΗΕ: γυναίκες και κορίτσια που κινδυνεύουν επιζώντες βίας και / ή βασανιστηρίων πρόσφυγες που έχουν ανάγκη από νομική και / ή σωματική προστασία: πρόσφυγες με ιατρικές ανάγκες ή αναπηρίες· παιδιά και έφηβοι που κινδυνεύουν.» (europ_corpus, 72, 20/04/2016).

Δεν παραλείπονται, ωστόσο, και οι αναφορές στην ανάγκη διαχείρισης του προσφυγικού και μεταναστευτικού ζητήματος, το οποίο αποτελεί *μεγάλη πρόκληση* για τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Τέλος, αναφορικά με τις γραμματικές συνάψεις των λημμάτων *μετανάστες* και *πρόσφυγες* που απαντώνται στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων, αξίζει να αναφερθεί ότι και οι δύο αυτές ομάδες αποτελούν, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα υποκείμενα μη μεταβατικών ρημάτων όπως *ζουν*, *εισέρχονται*, *εργάζονται*, *προέρχονται*, *διαμένουν*. Ακόμα και η χρήση του ρήματος *φταίνει*, με υποκείμενο τους μετανάστες, αναφέρεται σε ευρήματα ερωτηματολογίου που δόθηκε σε μαθητές δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης στην Κύπρο:

107) «Οι μετανάστες φταίνει για την αύξηση του εγκλήματος στην Κύπρο.» (europ_corpus, 111, 27/06/2010)

σύμφωνα με τους μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα.

3.3 Ευρήματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε εξήχθησαν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την στάση που τηρείται στα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν απέναντι στους πρόσφυγες και στους μετανάστες, τα οποία θα παρατεθούν συγκεντρωτικά στην παρούσα ενότητα της εργασίας. Αξίζει να γίνει, επίσης, και μία σύντομη αναφορά στις υφολογικές ομοιότητες και διαφορές που εντοπίζονται ανάμεσα στα διαφορετικά αυτά κειμενικά είδη.

Ξεκινώντας από τα δημοσιογραφικά κείμενα που συλλέχθηκαν, αξιοσημείωτες είναι οι ομοιότητες και οι διαφορές που απαντώνται στις λεξικές επιλογές που πραγματοποιούν οι συντάκτες των δύο εφημερίδων – της *Εφημερίδας των Συντακτών* και της *Καθημερινής*. Αρχικά, κοινό στοιχείο και των

δύο εφημερίδων είναι η έμφαση που δίνεται στην ελληνική πραγματικότητα, είτε μέσω αναφορών στα μέρη που καταφθάνουν οι πρόσφυγες, είτε μέσω σχολιασμών αναφορικά με την διαχείριση των προσφυγικών ροών από την ελληνική κοινωνία. Παρατηρείται ότι οι συντάκτες και των δύο εφημερίδων χρησιμοποιούν, ως επί το πλείστον, παραθέσεις που χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα, καθώς αναφέρονται είτε σε κρατικές διαδικασίες σχετικά με την διαχείριση των αφίξεων είτε σε στατιστικά δεδομένα σχετικά με τους αριθμούς των εισερχόμενων μεταναστών και προσφύγων. Συνεχίζοντας, σημαντικό ποσοστό παραθέσεων που χρησιμοποιούνται στο υποσώμα *efsyntakt_corpus* φέρουν θετική σημασιολογική προσωδία και στόχο έχουν να ευαισθητοποιήσουν τους αναγνώστες, παρουσιάζοντας τις συγκεκριμένες ομάδες προσώπων και τις συνθήκες διαβίωσής τους στην Ελλάδα από μία ξεκάθαρα ανθρωπιστική σκοπιά. Η εικόνα των προσφύγων που προκύπτει από τα άρθρα που συλλέχθηκαν, είναι αυτή των ανθρώπων που έχουν ίσα δικαιώματα με τους πολίτες του κράτους υποδοχής. Τονίζονται οι εξαιρετικά δύσκολες και δυσχερείς καταστάσεις που οι πρόσφυγες και οι μετανάστες έχουν αντιμετωπίσει μέχρι να φθάσουν στην Ελλάδα, τη γέφυρα που τους ενώνει με την Ευρώπη, όπως διαφαίνεται από το ευρύτερο δίκτυο συνδυαστικών δυνατοτήτων (*collocation network*) των λημμάτων που εξετάζονται. Παρατηρείται η χρήση έντονων και συναισθηματικά φορτισμένων λεξημάτων με αναφορά στις πολιτικές πρακτικές της ελληνικής κοινωνίας και της Ευρώπης που φέρουν αρνητική σημασιολογική προσωδία και στόχο έχουν να δημιουργήσουν στο μυαλό των αναγνωστών ανάλογες εικόνες μεταναστών και προσφύγων που *στοιβάζονται, δολοφονούνται και αποτρέπονται από συρματοπλέγματα*. Αναφορικά με τις παραθέσεις των εν λόγω όρων οι οποίες φέρουν αρνητική φόρτιση, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές εντοπίζονται, κυρίως, σε λεγόμενα τρίτων των οποίων την άποψη δεν συμμερίζονται οι συντάκτες των άρθρων που αναλύθηκαν. Παρ' όλα αυτά, εντοπίζεται η χρήση μεταφορών που παρουσιάζουν τις προσφυγικές και μεταναστευτικές αφίξεις ως ένα πρωτοφανές φαινόμενο που μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για την ελληνική κοινωνία. Τέλος, η εικόνα των προσφύγων και των μεταναστών που προάγεται μέσω των γραμματικών συνάψεων που χρησιμοποιούνται είναι αυτή των ανήμπορων και εγκλωβισμένων προσώπων, στα οποία δεν δίνεται η δυνατότητα επιλογής του τόπου διαμονής τους ούτε και η ευκαιρία να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους.

Εν αντιθέσει, στα άρθρα του υποσώματος *kath_corpus*, παρατηρείται η συχνή χρήση παραθέσεων που φέρουν αρνητική σημασιολογική φόρτιση με αναφορά στους μετανάστες. Καθίσταται σαφές ότι οι συντάκτες της εφημερίδας αναδεικνύουν την παράνομη μετανάστευση ως πρόβλημα για την ελληνική κοινωνία, μέσω της συχνής χρήσης της παράθεσης *παράνομοι μετανάστες*. Ωστόσο, η αρνητική στάση της εφημερίδας απέναντι στους μετανάστες αλλάζει σταδιακά από το τέλος του 2015, ενδεχομένως λόγω της συνειδητοποίησης ότι οι εν λόγω ομάδες θα παραμείνουν στην Ελλάδα για σημαντικό χρονικό διάστημα αποτελώντας μέρος της ελληνικής πραγματικότητας. Οι παραθέσεις του εν λόγω όρου που φέρουν αρνητική προσωδία αρχίζουν να μετριάζονται και σε ορισμένες περιπτώσεις τονίζεται η δυσχερής κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι μετανάστες, όπως και οι άθλιες συνθήκες κράτησης και διαβίωσής τους στα ελληνικά hot spots. Ωστόσο, σε ορισμένα άρθρα του 2017, το λήμμα *μετανάστες* απαντάται σε παραθέσεις με αρνητική σημασιολογική προσωδία, γεγονός που υποδηλώνει μία ενδεχόμενη αλλαγή στάσης απέναντι στους μετανάστες, η οποία βέβαια πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω. Προκύπτει, συνεπώς ότι η εν λόγω εφημερίδα δεν τηρεί μία σταθερή στάση απέναντι στους μετανάστες. Αντιθέτως, η στάση της ακολουθεί και συνάδει με τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην ελληνική κοινωνία. Οι *πρόσφυγες*

απαντώνται, ως επί το πλείστον, σε παραθέσεις με ουδέτερη ή θετική σημασιολογική φόρτιση και δίνεται έμφαση στις δυσκολίες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι για να παραμείνουν στην Ελλάδα. Σημαντική κρίνεται η αναφορά σε μαρτυρίες προσφύγων του 1922 οι οποίες είναι συναισθηματικά φορτισμένες, καθώς και η σύνδεση που γίνεται ανάμεσα στους πρόσφυγες της Μικρασιατικής καταστροφής και στους πρόσφυγες της σύγχρονης εποχής. Παρ' όλα αυτά τονίζεται ο κίνδυνος που ενυπάρχει για την ελληνική κοινωνία από τις ανεξέλεγκτες αφίξεις προσφύγων και τα αυξανόμενα κύματα προσφυγικών ροών. Η εν λόγω μεταφορά, που απαντάται στο ευρύτερο δίκτυο συνδυαστικών δυνατοτήτων των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, τονίζει την άνευ προηγουμένου, διαρκή και αυξανόμενη άφιξη μεταναστών και προσφύγων και στόχο έχει να παρουσιάσει το φαινόμενο αυτό ως δύσκολα ελέγξιμο και ενδεχομένως επικίνδυνο. Όπως αναφέρει η Taylor, οι επαναλαμβανόμενες αναφορές στους αριθμούς εισερχόμενων μεταναστών και προσφύγων (*topos of number*), συνδέει τον ισχυρισμό ότι οι ομάδες αυτές είναι ανεπιθύμητες με το συμπέρασμα ότι είναι αναγκαίο οι εν λόγω αφίξεις να μειωθούν (2009: 16). Πρόκειται για μία στρατηγική που στόχο έχει να παρουσιάσει τις εν λόγω ομάδες ως μία ανεπιθύμητη φυσική καταστροφή και, εν τέλει, ως μία μάζα που δεν αποτελείται από ένα ετερογενές σύνολο ανθρώπων, αλλά από ομάδες που τίθενται στο παρασκήνιο και αντικειμενοποιούνται (Baker et al 2008: 293). Στόχος είναι να καταστεί σαφής η διαφοροποίηση των εισερχόμενων ομάδων από την έσω ομάδα – την ελληνική κοινωνία. Αυτό επιτυγχάνεται, βάσει των στρατηγικών του Wodak, μέσω της χρήσης των προαναφερθέντων μεταφορών, καθώς και μέσω της χρήσης αξιολογικών ονοματικών ή ρηματικών φράσεων που εκφράζουν την προσωπική στάση του συντάκτη, όπως η χρήση της παράθεσης *μεταναστευτικό πρόβλημα* αντί της παράθεσης *μεταναστευτικό ζήτημα* που είναι ουδέτερη σημασιολογικά. Επίσης, όπως φάνηκε από την προηγηθείσα ανάλυση των δεδομένων, δεν παραλείπεται η χρήση προσδιορισμών που εντείνουν την αξιολογική φόρτιση μίας πρότασης, όπως για παράδειγμα *διογκωμένο κύμα* με αναφορά στους μετανάστες. Τέλος, στα άρθρα του υποσώματος *kath_corpus*, παρατηρείται μια έντονα επικριτική στάση απέναντι στην διαχείριση της προσφυγικής κρίσης από την κυβέρνηση Τσίπρα, η οποία μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η εν λόγω εφημερίδα τοποθετείται εν γένει στον χώρο της λεγόμενης κεντροδεξιάς. Αναφορικά με τις γραμματικές συνάψεις που χρησιμοποιούνται, αξίζει να αναφερθεί ότι και οι δύο όροι χρησιμοποιούνται συχνά ως Υποκείμενα ρημάτων που δηλώνουν κίνηση και, συνεπώς, είναι ουδέτερα σημασιολογικά. Υφολογικά, οι συντάκτες και των δύο εφημερίδων, χρησιμοποιούν συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο και αρκετές μεταφορές. Στόχος είναι να πεισθούν οι αναγνώστες για την αλήθεια των ισχυρισμών της εκάστοτε εφημερίδας, μέσω της χρήσης έντονων εικόνων και αξιολογικών φράσεων.

Εν αντιθέσει με τα δημοσιογραφικά κείμενα στα οποία δίνεται έμφαση στην ελληνική επικαιρότητα, στα κείμενα του υποσώματος *ngos_corpus* το φαινόμενο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης εξετάζεται και υπό διεθνή οπτική. Ομοίως με τα υποσώματα *efsyntakt_corpus* και *kath_corpus* που αναλύθηκαν, οι παραθέσεις που απαντώνται με τους εξεταζόμενους όρους χαρακτηρίζονται, κυρίως, από ουδετερότητα, καθώς αναφέρονται σε κρατικές και ευρωπαϊκές ενέργειες που πρέπει να ληφθούν για την διαχείριση των αφίξεων ή αποτελούν ειδική ορολογία του πεδίου της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης. Παρατηρείται, βέβαια, η αρκετά συχνή χρήση παραθέσεων που φέρουν θετική σημασιολογική φόρτιση και με τους δύο όρους, γεγονός που υποδηλώνει ότι η γενικότερη στάση που τηρείται στα κείμενα αυτά απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες είναι ιδιαιτέρως θετική. Τονίζονται οι άθλιες συνθήκες

διαβίωσης των εισερχόμενων ομάδων τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, ενώ υπάρχουν και αναφορές στην παραβίαση των δικαιωμάτων τους. Δεν εντοπίζονται παραθέσεις του όρου *πρόσφυγες* με αρνητική φόρτιση. Στην περίπτωση των μεταναστών, οι παραθέσεις με αρνητική σημασιολογική φόρτιση δεν απουσιάζουν, ωστόσο, αποτελούν είτε παραπομπές σε λεγόμενα τρίτων είτε όρους που ήταν οι επισήμως χρησιμοποιούμενοι την εποχή που είχαν συνταχθεί τα συγκεκριμένα κείμενα. Η χρήση μεταφορών που απεικονίζουν το μέγεθος των μεταναστευτικών αφίξεων εντοπίζονται και στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων. Η γενικότερη εικόνα των μεταναστών και των προσφύγων που προάγεται στα κείμενα αυτής της ομάδας, είναι αυτή των προσώπων που βρίσκονται σε ευάλωτη και μειονεκτική θέση, που έρχονται αντιμέτωπα με αντίξοες συνθήκες οι οποίες συχνά τους επιφυλάσσουν ένα τραγικό τέλος. Η ευάλωτη θέση στην οποία βρίσκονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες καθίσταται φανερή και από την χρήση μεταβατικών ρημάτων με αντικείμενο τις συγκεκριμένες ομάδες, γεγονός που φανερώνει ότι οι ίδιοι δεν είναι σχεδόν ποτέ οι δράστες ενεργειών που τους αφορούν. Αξιοσημείωτη είναι η χρήση παραθέσεων και λεξιλογικών επιλογών με αρνητική σημασιολογική προσωδία με αναφορά στις ενέργειες και ευθύνες τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρώπης. Υφολογικά, γίνεται συχνή χρήση μεταφορών και έντονων, συναισθηματικά φορτισμένων εικόνων, ειδικά σε τίτλους άρθρων, όπως παρατηρείται και στα δημοσιογραφικά κείμενα που ήδη αναλύθηκαν.

Προχωρώντας στην ανάλυση του υποσώματος *legal_corpus*, οι αναφορές σε συγκεκριμένους αριθμούς αφίξεων και σε συγκεκριμένους τόπους προορισμού απουσιάζουν από το εν λόγω υποσώμα κειμένων, όπου οι αναφορές είναι είτε σε μεμονωμένες υποθέσεις φυσικών προσώπων που έχουν προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, είτε γενικότερα σε οδηγίες και διατάγματα σχετικά με την μετανάστευση. Ένα νομικό κείμενο, εν αντιθέσει με ένα δημοσιογραφικό, δεν περιγράφει την επικαιρότητα και τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε κρατικό ή σε παγκόσμιο επίπεδο. Στόχος ενός τέτοιου κειμένου είναι να παρουσιάσει την νομοθεσία που ισχύει σε κρατικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την άφιξη, την παραμονή και την πιθανή απέλαση αλλοδαπών. Οι παραθέσεις που χρησιμοποιούνται με τους εξεταζόμενους όρους είναι ουδέτερες σημασιολογικά. Παραθέσεις όπως *παράνομοι μετανάστες*, εντοπίζονται σε αναφορές σε μεμονωμένες υποθέσεις προσώπων που προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο ή αποτελούν όρους που χρησιμοποιούσε η ΕΕ σε κείμενα που είχαν συνταχθεί πριν το 2015, πριν την έναρξη της προσφυγικής κρίσης και, συνεπώς, πριν τεθούν ζητήματα πολιτικής ορθότητας αναφορικά με την ορολογία που χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο πεδίο. Οι συγκεκριμένες παραθέσεις, λοιπόν, χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα και δεν μπορούν να οριοθετηθούν στο δίπολο της αρνητικής και θετικής σημασιολογικής προσωδίας. Ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ένταξη των προσφύγων στην ευρύτερη σημασιολογική ομάδα των προσώπων που αποτελούν *ευάλωτες κατηγορίες* φανερώνει μία θετικά διακείμενη στάση απέναντι στις εν λόγω ομάδες, οι οποίες παρουσιάζονται ως χρίζουσες βοήθειας. Η προστασία και η ασφάλεια των μεταναστών και προσφύγων που φθάνουν σε ένα κράτος-μέλος της ΕΕ ανάγεται σε ύψιστη προτεραιότητα στα κείμενα αυτά, παράλληλα με την τήρηση του εκάστοτε νομικού πλαισίου στο οποίο εμπίπτουν οι αφιχθέντες. Τέλος, όσον αφορά στις γραμματικές συνάψεις των εξεταζόμενων όρων, αυτές χαρακτηρίζονται επίσης από ουδετερότητα, καθώς αναφέρονται σε ενέργειες στις οποίες μπορούν να προβούν ή όχι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, βάσει του νομικού πλαισίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ. Το ύφος των κειμένων αυτών είναι αυστηρό και λιτό, χωρίς συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο και σχήματα λόγου, κάτι που χαρακτηρίζει εν γένει τον νομικό λόγο.

Τέλος, στο υποσώμα *europ_corpus* που συλλέχθηκε, τα φαινόμενα της μετανάστευσης όπως και της προσφυγικής κρίσης παρουσιάζονται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με αναφορές στα ελληνικά νησιά, τα Βαλκάνια και την Μεσόγειο. Οι παραθέσεις που απαντώνται με τους εξεταζόμενους όρους χαρακτηρίζονται, ως επί το πλείστον, από ουδετερότητα, καθώς αποτελούν ειδική ορολογία ή αναφέρονται σε διαδικαστικές ενέργειες σχετικά με την είσοδο και την παραμονή μεταναστών και προσφύγων εντός της ΕΕ. Αξιοσημείωτο είναι, ωστόσο, ότι και οι δύο αυτές ομάδες παρουσιάζονται ως ευρισκόμενες σε κίνδυνο και σε αρκετές περιπτώσεις δίνεται έμφαση στις κακουχίες που βίωσαν, μέσω της χρήσης παραθέσεων με θετική σημασιολογική φόρτιση. Υφολογικά, αξίζει να αναφερθεί η επαναλαμβανόμενη χρήση μεταφορών που υποδηλώνουν τις διαρκώς αυξανόμενες ροές μεταναστών και προσφύγων προς κράτη-μέλη της ΕΕ, η οποία καθιστά την παρουσίαση του φαινομένου περισσότερο δραματική και υποδηλώνει ότι η διαχείριση των αφίξεων αυτών θα αποτελέσει πρόκληση για την Ευρώπη. Αναφορικά με τις λοιπές παραθέσεις των εξεταζόμενων όρων που φέρουν αρνητική φόρτιση, αυτές εντοπίζονται σε λεγόμενα τρίτων ή αναφέρονται σε αποτελέσματα ερευνών σχετικά με την ενσωμάτωση των μεταναστών και των προσφύγων στην κοινωνία, συνεπώς, δεν εκφράζουν την οπτική γωνία των συντακτών. Προχωρώντας στην ανάλυση του ευρύτερου δικτύου συνδυαστικών δυνατοτήτων των εν λόγω όρων, αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν αναφορές στα θετικά αποτελέσματα της μετανάστευσης στους τομείς της οικονομίας και του εργατικού δυναμικού. Τέλος, αναφορικά με τις γραμματικές συνάψεις που χρησιμοποιούνται, αυτές χαρακτηρίζονται από σημασιολογική ουδετερότητα. Σε γενικές γραμμές το ύφος των κειμένων αυτών μπορεί να χαρακτηριστεί ως απλό, με ορισμένες παραπομπές σε νομικά διατάγματα και συνεπώς χρήση νομικής ορολογίας.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται όλες οι παραθέσεις που απαντώνται με τους όρους *πρόσφυγες* και *μετανάστες* στα πέντε υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν. Στόχος είναι να εντοπιστούν και να αξιολογηθούν οι σημαντικότερες διαφορές στις συνδυαστικές δυνατότητες των δύο αυτών όρων.

Λήμμα	Πρόσφυγες	Μετανάστες
Παραθέσεις	μετανάστες, αιτούντες άσυλο, απελπισμένοι, εγκλωβισμένοι, εκατοντάδες, απελπισμένοι, διασωθέντες, ευάλωτοι, πρόσωπο, πολιτικοί, αναγνωρισμένοι, ανιθαγενείς, εκτοπισμένοι, πολιτικά διωκόμενοι, δικαιούχοι επικουρικής προστασίας, επαναπατριζόμενοι, αποκλεισμένοι, πολιτικοί, εκτοπισθέντες, παλιννοστούντες, παιδιά, φυσικά πρόσωπα, γυναίκες, υπήκοοι τρίτων χωρών, απάτριδες, ανήλικοι, εκ γενετής πρόσφυγας, πολίτης	πρόσφυγες, διασωθέντες, οικονομικοί, χωρίς χαρτιά, παράτυποι, παράνομοι, δεύτερης γενιάς, χωρίς χαρτιά, χωρίς έγγραφα, τζιχαντιστές, οικονομικοί, εργάτες, ανήλικοι, κρατούμενοι, άτομα, νόμιμοι, αλλοδαποί, αιτούντες άσυλο, ευάλωτες κατηγορίες, αιτούντες διεθνή προστασία, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, πλωτοί, υποψήφιοι, οικονομικοί, νεαροί, μαθητές, νεοαφιχθέντες, ευάλωτοι, νόμιμοι, παλιννοστούντες, εξερχόμενοι, νέοι, εισερχόμενοι, γονείς, μειονότητες, συλληφθέντες, εργαζόμενοι, άνδρες, παιδιά, πρώτης γενιάς, απεργός πείνας

Πίνακας 17. Συγκεντρωτικός πίνακας παραθέσεων των όρων πρόσφυγες και μετανάστες.

Η σημαντικότερη ίσως διαφοροποίηση στις συνδυαστικές δυνατότητες των δύο αυτών όρων είναι ότι ενώ ο όρος *μετανάστης* απαντάται με τα λήμματα *παράνομος* και *παράτυπος*, ο όρος *πρόσφυγας* δεν εντοπίζεται σε κανένα από τα συλλεχθέντα υποσώματα κειμένων με τις προαναφερθείσες προσδιοριστικές λέξεις. Η χρήση της παράθεσης *παράνομος μετανάστης* έχει προκαλέσει σημαντικές αντιδράσεις με πολλούς γλωσσολόγους να ισχυρίζονται ότι η συγκεκριμένη φράση δεν είναι «ούτε ακριβής ούτε ουδέτερη σημασιολογικά» (Santa Ana 2015: *The Guardian*). Η παράθεση *παράνομος μετανάστης* χαρακτηρίζεται ως πολιτικά και ιδεολογικά φορτισμένη, ενώ η χρήση της πρέπει να επανεξετασθεί, ειδικά στην περίπτωση των δημοσιογραφικών κειμένων. Αποτελεί μία «παραπλανητική γενίκευση» η οποία συνιστά, όπως άλλωστε και η χρήση της γλώσσας γενικότερα, μία κοινωνική πράξη που στόχο έχει να διατηρήσει τα στερεότυπα σχετικά με το μεταναστευτικό καθεστώς προσώπων διαφορετικής εθνικότητας. Αξίζει να αναφερθεί ότι διεθνείς οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η ΕΕ έχουν προτείνει την αντικατάσταση του προσδιορισμού *παράνομος* από τον πολιτικά ορθότερο προσδιορισμό *παράτυπος* σε περιπτώσεις που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τους μετανάστες, ενώ, το 2015, η τότε πρόεδρος της Ελληνικής Βουλής, κυρία Ζωή Κωνσταντοπούλου, απαγόρευσε τη χρήση του όρου *λαθρομετανάστης* εντός της Βουλής, θεωρώντας ότι συνιστά έναν υποτιμητικό χαρακτηρισμό των μεταναστών. Κινούμενος στο ίδιο πλαίσιο, ο διευθυντής ειδήσεων της Al Jazeera English, αποφάσισε την αντικατάσταση του όρου *μετανάστες* από τον όρο *πρόσφυγες*, όπου κρίνεται απαραίτητο, για λόγους ακριβείας (Saridakis, Mouka 2017: 2).

Η ανάλυση των υπόλοιπων συνδυαστικών δυνατοτήτων των δύο λημμάτων φανερώνει μία σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στον τρόπο με τον οποίον παρουσιάζονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες στα υπό εξέταση υποσώματα κειμένων. Υπάρχει η τάση οι πρόσφυγες να συνδυάζονται γλωσσικά με λήμματα που φέρουν ουδέτερη σημασιολογική προσωδία, όπως *δικαιούχοι*

επικουρικής προστασίας ή με λήμματα που τονίζουν την μειονεκτική θέση στην οποία βρίσκονται, όπως *απελπισμένοι, εκτοπισμένοι και αποκλεισμένοι*. Αντιθέτως, οι μετανάστες απαντώνται σε παραθέσεις με θετική αλλά και με αρνητική σημασιολογική προσωδία, ανάλογα με την κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση της κάθε εφημερίδας, την πολιτική ορθότητα και ουδέτερη στάση που τηρείται από τους συντάκτες συγκεκριμένων κειμενικών ειδών και, όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων η οποία προηγήθηκε, από τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε ένα έθνος, είτε αυτές είναι κοινωνικές, πολιτικές ή κομματικές. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο τρόπος με τον οποίον χρησιμοποιείται η γλώσσα διαφοροποιείται ανάλογα με το κειμενικό είδος και, σαφώς, το στόχο που έχει ο συντάκτης διαφορετικών κειμενικών ειδών, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η αλλαγή, συνεπώς, στην στάση και τις λεξιλογικές επιλογές της *Καθημερινής* σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες σχετίζεται όχι μόνο με την καθοριστική αλλαγή που επέφεραν οι μαζικές αφίξεις του 2015, αλλά και με την άνοδο της αριστερής κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία, η οποία σηματοδότησε μία ριζική αλλαγή στην ελληνική μεταναστευτική πολιτική που, έως τότε, πρέσβευε την μηδενική ανοχή απέναντι σε «*παράνομους μετανάστες*» και «*λαθρομετανάστες*» (Saridakis, Mouka 2017: 2).

Ο διαχωρισμός ανάμεσα στην *έσω* και την *έξω* ομάδα, ο οποίος αναλύθηκε στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας, γίνεται φανερός σε ορισμένα από τα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν, όπως για παράδειγμα στο υποσώμα της *Καθημερινής*, στο οποίο οι μετανάστες, σε ποικίλα παραδείγματα, συνεμφανίζονται με τα λήμματα *παράνομοι, παράτυποι, έχοντες παραβατική συμπεριφορά*. Τονίζονται, λοιπόν, τα αρνητικά χαρακτηριστικά της ομάδας αυτής^{vi}, ενώ δεν υπάρχει σχεδόν καμία αναφορά στα θετικά αποτελέσματα που θα μπορούσε να έχει για την ελληνική κοινωνία η άφιξη προσώπων από διαφορετικές χώρες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα:

108) «[...] το γεγονός ότι στα νησιά φτάνουν πλέον περισσότεροι μετανάστες από ό,τι πρόσφυγες, οι οποίοι εμφανίζουν συχνά παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ, καθιστούν αναγκαία τη λειτουργία κλειστών κέντρων στα νησιά που υποδέχονται τις ροές.» (kath_corpus, 79, 04/03/2017).

Οι μετανάστες παρουσιάζονται ως απειλή για τους κατοίκους των νησιών, γεγονός που εντείνεται από τις επαναλαμβανόμενες αναφορές στις αφίξεις μεταναστών και προσφύγων ως *κύματα* και *ροές που κατακλύζουν*.

Τέλος, ένα από τα σημαντικότερα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η παρούσα έρευνα, είναι ότι η σημασία πρέπει να μελετάται πάντοτε εντός περικειμένου προκειμένου να εξαχθούν ακριβή και έγκυρα γλωσσικά συμπεράσματα. Όπως φάνηκε από την προηγηθείσα ανάλυση, πολλά λήμματα ή παραθέσεις φέρουν θετική ή αρνητική φόρτιση όταν μελετώνται μεμονωμένα. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να εξεταστούν εντός περικειμένου, εάν στόχος της έρευνάς μας είναι να παρουσιάσουμε τον τρόπο με τον οποίο «*αποτυπώνεται*» η ταυτότητα των μεταναστών και των προσφύγων σε ποικίλα κειμενικά είδη. Από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα είναι η χρήση του λήμματος *λαθρομετανάστες* στα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν. Το εν λόγω λήμμα αποτελεί έναν αρνητικό χαρακτηρισμό των εισερχόμενων ομάδων, οδηγώντας μας στο συμπέρασμα ότι ο συντάκτης του κειμένου είναι αρνητικά διακείμενος απέναντι στους μετανάστες. Παρόλα αυτά, η ανάλυση του περικειμένου στο οποίο χρησιμοποιήθηκε ο συγκεκριμένος όρος έδειξε ότι ο συντάκτης του κειμένου καταδικάζει τη χρήση του όρου αυτού, όπως για παράδειγμα στην *Εφημερίδα των Συντακτών*.

3.3.1 Σύγκριση ευρημάτων με αντίστοιχα ευρήματα προγενέστερων ερευνών

3.3.1.1. *Gabrielatos και Baker: Η έννοια των τόπων*

Όπως προκύπτει από την προηγηθείσα ανάλυση, οι τόποι στους οποίους μπορούν να κατηγοριοποιηθούν οι παραθέσεις των συγκεκριμένων όρων χαρακτηρίζονται από μία συνέπεια στο πέρασμα του χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, οι παραθέσεις της κατηγορίας *Είσοδος* των Gabrielatos και Baker μπορούν να ενταχθούν στην γενικότερη κατηγορία των *Γραμματικών συνάψεων*, ενώ οι παραθέσεις των κατηγοριών της *Διαμονής* και της *Επιστροφής* εντάσσονται στην γενικότερη κατηγορία των *Κρατικών διαδικασιών*. Τέλος, οι παραθέσεις των κατηγοριών της *Νομιμότητας* και του *Οικονομικού προβλήματος* των Gabrielatos και Baker εντάσσονται στην κατηγορία των *Προσδιορισμών* στην παρούσα εργασία, ενώ οι παραθέσεις της κατηγορίας *Περιγραφή των δεινών* μπορούν να ενταχθούν στην κατηγορία *Συναισθηματικά φορτισμένα λήμματα και αξιολογικές φράσεις*. Οι εν λόγω διαφοροποιήσεις οφείλονται στο ότι η οργάνωση των παραθέσεων σε περισσότερο γενικές κατηγορίες θεωρήθηκε ότι θα εξυπηρετούσε καλύτερα τους σκοπούς της συγκεκριμένης εργασίας. Η σύγκριση ανάμεσα στις δύο έρευνες καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, με την εξαίρεση των κατηγοριών της *Εισόδου* και του *Οικονομικού προβλήματος* των Gabrielatos και Baker, οι οποίες θα αναλυθούν περαιτέρω, τα *c-collocates* που εντόπισαν οι συγκεκριμένοι ερευνητές εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται σε κείμενα που συλλέχθηκαν μέχρι και το 2017.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τους τύπους της *Εισόδου* και του *Οικονομικού προβλήματος* των Gabrielatos και Baker, στο υποσώμα *efsyntakt_corpus* απαντώνται συχνά οι παραθέσεις *οι μετανάστες / οι πρόσφυγες / παιδιά φθάνουν*, ωστόσο δεν απαντώνται παραθέσεις που περιγράφουν τον τρόπο εισόδου των ομάδων αυτών στη χώρα, όπως για παράδειγμα *κρυφά, παράνομα* κ.ό.κ. Η παράθεση *οικονομικοί μετανάστες* απαντάται στο συγκεκριμένο υποσώμα κειμένων, ενώ εντοπίζονται και αναφορές στις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η άφιξη μεταναστών για την ελληνική οικονομία. Ωστόσο, η ανάλυση του περιεχόμενου φανερώνει ότι οι συντάκτες των άρθρων είναι ιδιαίτερα επικριτικοί απέναντι σε μία τέτοια πεποίθηση. Προχωρώντας στο υποσώμα κειμένων *kath_corpus*, αναφορικά με τον τρόπο εισόδου των μεταναστών και προσφύγων στη χώρα απαντώνται οι παραθέσεις *εισέρχονται παράνομα / παράτυπα, όχι*, ωστόσο, με τη συχνότητα που εντοπίζονται οι παραθέσεις που ανήκουν στις λοιπές κατηγορίες. Επιπλέον, υπάρχουν αρκετές αναφορές στον αρνητικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η άφιξη μεταναστών και προσφύγων στην οικονομία της Ελλάδας, όπως φαίνεται στις παραθέσεις *επιβαρυντικός παράγοντας στην οικονομία, αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία, βαρίδι για την οικονομία* με αναφορά στις ομάδες αυτές. Οι συγκεκριμένες αναφορές αποτελούν στατιστικά στοιχεία που εκφράζουν την γνώμη του ελληνικού λαού σχετικά με το πώς θα επηρεαστεί η οικονομία της χώρας από τις πρωτοφανείς αφίξεις, ενώ οι συντάκτες δεν εκφράζουν την προσωπική τους άποψη για το εν λόγω φαινόμενο.

Συνεχίζοντας με το υποσώμα κειμένων *ngos_corpus*, απαντώνται συχνά παραθέσεις σχετικά με τον τρόπο εισόδου των ομάδων αυτών στις χώρες της ΕΕ, όπως και παραθέσεις που συνδέουν τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση με την κρατική οικονομία. Παρατηρείται, συνεπώς, ότι οι κατηγορίες των παραθέσεων που απαντώνται στα κείμενα του συγκεκριμένου κειμενικού είδους φέρουν αρκετές ομοιότητες με τους αντίστοιχους τύπους των Gabrielatos και Baker. Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι ότι στην πλειονότητά τους οι παραθέσεις που αναφέρονται στην παράτυπη είσοδο των μεταναστών σε ένα κράτος ακολουθούνται από φράσεις που αιτιολογούν την συγκεκριμένη ενέργεια, όπως για παράδειγμα στην φράση:

109) «[...] σχεδόν οι μισοί από όσους εισέρχονται παράτυπα στην Ευρώπη ξεφεύγουν από συρράξεις και διωγμούς [...]» (ngos_corpus, 11, 2014).

Αναφορικά με τις παραθέσεις που χρησιμοποιούνται στο υποσώμα κειμένων *legal_corpus*, αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχουν ελάχιστες παραθέσεις που να σχετίζονται με τον *Τόπο προέλευσης ή προορισμού* των προσφύγων και μεταναστών ή με τους *Αριθμούς* αφίξεων. Τέλος, ελάχιστες είναι και οι *Αξιολογικές φράσεις* όπως και αυτές που αναφέρονται στον τρόπο *Εισόδου* των μεταναστών και προσφύγων σε κράτη-μέλη της ΕΕ. Σημαντική κρίνεται η συχνή χρήση παραθέσεων που συσχετίζουν τις μεταναστευτικές ροές με την οικονομία των κρατών-μελών παρουσιάζοντας τα οφέλη που μπορούν να έχουν για την οικονομία της χώρας, όπως στα παραδείγματα: *οι υπήκοοι τρίτων χωρών συμβάλλουν [...] στην οικονομία της Ένωσης και προσέλκυση και συγκράτηση εργαζομένων από τρίτες χώρες*.

Τέλος, οι παραθέσεις που χρησιμοποιούνται στο υποσώμα κειμένων *europ_corpus* σχετικά με την *Είσοδο* των μεταναστών και προσφύγων στην ΕΕ φέρουν ουδέτερη σημασιολογική φόρτιση. Οι όποιες παραθέσεις των εξεταζόμενων όρων σχετίζονται με τον τομέα της οικονομίας, παρουσιάζουν την θετική συμβολή των μεταναστών στην οικονομική εξέλιξη μιας χώρας, όπως φαίνεται στην φράση:

110) «Η ΕΕ έχει ανάγκη από αύξηση ερευνητών, ορισμένοι από τους οποίους θα πρέπει να έρθουν από τρίτες χώρες, αν πρόκειται να γίνει η οικονομία της όσο δυναμική και καινοτόμα χρειάζεται» (*europ_corpus*, 53, 04/05/2011).

Οι διαφορές που εντοπίζονται ανάμεσα στις δύο έρευνες οφείλονται, κατά κύριο λόγο, στο είδος των κειμένων από τα οποία αποτελείται το εκάστοτε ΣΚ – το υλικό των Gabrielatos και Baker προέρχεται από δημοσιογραφικά κείμενα. Παραδείγματος χάριν, σε ένα νομικό κείμενο δεν χρησιμοποιούνται σχήματα λόγου και συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, καθώς αφενός αυτά δεν αποτελούν χαρακτηριστικά του νομικού λόγου και αφετέρου δεν εκπληρώνουν τους στόχους του κειμενικού αυτού είδους. Αναφορικά με τις διαφορές που εντοπίζονται στους τόπους στους οποίους έχουν κατηγοριοποιηθεί οι παραθέσεις των δύο ερευνών, αυτές εντοπίζονται κυρίως στις κατηγορίες της *Εισόδου* και του *Οικονομικού προβλήματος*, όπως τις ονομάζουν οι Gabrielatos και Baker. Με άλλα λόγια, ενώ οι παραθέσεις που εντοπίζονται στα ΣΚ βρετανικών εφημερίδων όπως και στο *kath_corpus*, σχετικά με την παράτυπη είσοδο μεταναστών στην χώρα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι ομάδες αυτές πρέπει να απομακρυνθούν για να διατηρηθεί η ενότητα του κράτους, οι παραθέσεις του υποσώματος *efsyntakt_corpus* παρουσιάζουν την εν λόγω απειλή ως μία ξενοφοβική στάση που περιορίζει τον θετικό αντίκτυπο των μεταναστευτικών αφίξεων στη χώρα.

3.3.1.2. Saridakis και Mouka: Η παρουσίαση της προσφυγικής κρίσης στις ελληνικές εφημερίδες

Η συγκριτική μελέτη των δύο ερευνών κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα: Αρχικά, ο όρος *αιτούντες άσυλο* χρησιμοποιείται με αναφορά σε γεγονότα και πολιτικές που προβλέπονται από τις ελληνικές αρχές και την ΕΕ σχετικά με την διαχείριση των αφίξεων και, συνεπώς, χαρακτηρίζεται από σημασιολογική ουδετερότητα, βάσει των ευρημάτων και των δύο ερευνών. Επιπλέον, τα ευρήματα συμφωνούν και ως προς την ανθρωπιστική σκοπιά από την οποία παρουσιάζεται το φαινόμενο των αφίξεων στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, τα άρθρα της οποίας, όπως επισημαίνουν

οι Saridakis και Mouka, είναι, κατά βάση, άρθρα γνώμης (2017: 5). Η ανθρωπιστική αυτή στάση της εφημερίδας φαίνεται και από την χρήση του όρου *πρόσφυγες* που υπερβαίνει κατά πολύ τη χρήση του όρου *μετανάστες*, όπως προκύπτει από τα ευρήματα των δύο ερευνών. Αναφορικά με τις παραθέσεις του όρου *μετανάστες* που απαντώνται στην συγκεκριμένη εφημερίδα, τα ευρήματα των δύο ερευνών συγκλίνουν, με τα λήμματα *οικονομικοί* και *παράτυποι* να συνεμφανίζονται συχνότερα με τον όρο αυτόν. Τα αποτελέσματα συμφωνούν και ως προς την συχνή χρήση των όρων *παράνομοι μετανάστες* και *λαθρομετανάστες*, που εντοπίζονται σε λεγόμενα τρίτων ή αποτελούν σχόλια πολιτικών που παρουσιάζονται με έντονη επικριτική διάθεση (Saridakis & Mouka 2017: 13).

Συνεχίζοντας, και στις δύο έρευνες παρατηρείται η χρήση της παρατακτικής σύνδεσης των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, που στόχο έχει να καταστήσει σαφή την διάκριση ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες, αποτελώντας, ουσιαστικά, μία διαδικασία κατηγοριοποίησης. Στα άρθρα της *Καθημερινής* εφημερίδας, η χρήση των συμπλεγμάτων *πρόσφυγες και μετανάστες* και *μετανάστες και πρόσφυγες* αυξάνεται σημαντικά μετά το 2015, καθιστώντας σαφή την στάση της εφημερίδας απέναντι στο μεταναστευτικό ζήτημα σχετικά με την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου σε θέματα ασύλου, απέλασης, επανεγκατάστασης και επαναπατρισμού των ομάδων αυτών (Saridakis & Mouka 2017: 7). Εξίσου χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι από το καλοκαίρι του 2015 και έπειτα, οι αναφορές στους πρόσφυγες υπερβαίνουν κατά πολύ τις αναφορές στους μετανάστες, φανερώνοντας την στροφή της *Καθημερινής* προς μία περισσότερο ανθρωπιστική παρουσίαση του προσφυγικού και μεταναστευτικού ζητήματος, καθώς η ελληνική κοινωνία αρχίζει να συνδέει την μεταναστευτική κρίση με τον εμφύλιο στην Συρία. Η αλλαγή στην στάση της εφημερίδας εντοπίζεται και στην παρούσα έρευνα, καθώς από το 2015 και μετά οι παραθέσεις του λήμματος *μετανάστες* που φέρουν αρνητική σημασιολογική προσωδία αρχίζουν να μετριάζονται. Επιπλέον, βάσει των ευρημάτων και των δύο ερευνών, στα άρθρα της *Καθημερινής* παρατηρείται μία έντονα επικριτική στάση απέναντι στην μεταναστευτική πολιτική της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ. Τέλος, στα άρθρα της *Καθημερινής* δεν παρατηρείται σταθερή στάση απέναντι στο μεταναστευτικό ζήτημα, συνεπώς δεν μπορεί να ειπωθεί ότι υπάρχουν *c-collocates* στα άρθρα της εφημερίδας αυτής, συμπεράσμα στο οποίο καταλήγουν και οι δύο έρευνες.

4. Συμπεράσματα

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει αντιπαραβολικά τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι *πρόσφυγες* και οι *μετανάστες* σε ποικίλα κειμενικά είδη, μέσω της ανάλυσης των παραθέσεων στις οποίες απαντώνται οι συγκεκριμένοι όροι. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε και στην ανάλυση του ευρύτερου δικτύου των συνδυαστικών δυνατοτήτων των λημμάτων που εξετάστηκαν, ενώ μελετήθηκε και το ευρύτερο περικείμενο στο οποίο αυτές χρησιμοποιούνται. Στα πλαίσια του μεθοδολογικού πλουραλισμού, αξιοποιήθηκε στην παρούσα ανάλυση η μεθοδολογία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου σε συνδυασμό με τα μεθοδολογικά εργαλεία της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων, με στόχο να ερμηνευθούν οι σημασιολογικές επιλογές των συντακτών. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι κάθε ένα από τα διαφορετικά κειμενικά είδη που μελετήθηκαν κατασκευάζει και προάγει μία διαφορετική πραγματικότητα μέσω της χρήσης συγκεκριμένων γλωσσικών επιλογών.

Πιο συγκεκριμένα, στο υποσώμα κειμένων *efsyntakt_corpus* η έμφαση δίνεται κυρίως στους πρόσφυγες με τις σχετικές αναφορές να υπερβαίνουν τις αντίστοιχες στους μετανάστες, τους αιτούντες άσυλο κ.ό.κ, εν αντιθέσει με τα άρθρα του υποσώματος *kath_corpus*, όπου οι αναφορές στους πρόσφυγες και στους μετανάστες είναι σχεδόν ίσες. Στο υποσώμα *efsyntakt_corpus* το φαινόμενο των προσφυγικών και μεταναστευτικών αφίξεων παρουσιάζεται από μία ξεκάθαρη ανθρωπιστική σκοπιά, εστιάζοντας στα προβλήματα και τις δυσκολίες που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι συγκεκριμένες ομάδες, ενώ οι παραθέσεις που χρησιμοποιούνται με τους όρους αυτούς φέρουν αρκετά συχνά θετική σημασιολογική φόρτιση. Αντίθετα, στο υποσώμα κειμένων *kath_corpus*, παρατηρείται μία διαφορετική τοποθέτηση απέναντι στους πρόσφυγες και στους μετανάστες, με τους πρώτους να απαντώνται σε παραθέσεις με ουδέτερη ή θετική σημασιολογική προσωδία και τους δεύτερους σε παραθέσεις με ουδέτερη ή αρνητική σημασιολογική φόρτιση. Η αρνητική αυτή παρουσίαση των μεταναστών μετριάζεται από το 2015 και έπειτα, με την συνειδητοποίηση ότι οι ομάδες αυτές θα παραμείνουν στο επίκεντρο της ελληνικής πραγματικότητας για σημαντικό χρονικό διάστημα.

Προχωρώντας στο υποσώμα κειμένων *ngos_corpus*, τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι μετανάστες απαντώνται σε παραθέσεις με ουδέτερη ή θετική σημασιολογική φόρτιση, ενώ μετριάζονται οι όποιες αρνητικά φορτισμένες παραθέσεις χρησιμοποιούνται με τον όρο *μετανάστες*. Η χρήση των όρων *πρόσφυγες* και *μετανάστες* στο υποσώμα *legal_corpus* χαρακτηρίζεται από ουδετερότητα, με την πλειονότητα των παραθέσεων στις οποίες απαντώνται να είναι ουδέτερες σημασιολογικά, καθώς αποτελούν επισήμως χρησιμοποιούμενη ορολογία. Η ουδετερότητα που χαρακτηρίζει τα νομικά κείμενα εντοπίζεται και στην συχνή χρήση του όρου *αιτούντες άσυλο*, στοιχείο που δηλώνει την έμφαση που δίνεται σε διαδικαστικές ενέργειες σχετικά με την μετανάστευση. Τέλος, στο υποσώμα κειμένων *europ_corpus*, εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα υποσώματα κειμένων που συλλέχθηκαν, η έμφαση δίνεται στους μετανάστες, καθώς ο συγκεκριμένος όρος απαντάται στο εν λόγω υποσώμα με την μεγαλύτερη συχνότητα. Οι παραθέσεις του λήμματος αυτού χαρακτηρίζονται κυρίως από ουδέτερη σημασιολογική προσωδία, ενώ δεν παραλείπεται και η χρήση παραθέσεων με θετική αλλά και αρνητική σημασιολογική φόρτιση η οποία μετριάζεται σε ορισμένες περιπτώσεις. Ομοίως, οι πρόσφυγες παρουσιάζονται από ουδέτερη σημασιολογική σκοπιά, ενώ δεν απουσιάζουν και παραθέσεις του όρου αυτού με θετική ή αρνητική σημασιολογική φόρτιση, με έμφαση στις άνευ προηγουμένου αφίξεις. Αξιοσημείωτη είναι η διαφοροποίηση ανάμεσα στα υποσώματα κειμένων αναφορικά με τις υφολογικές επιλογές που πραγματοποιούν οι συντάκτες, οι οποίες, σε συνδυασμό με τις λεξιλογικές επιλογές που χαρακτηρίζουν τα διαφορετικά αυτά κειμενικά είδη, κατασκευάζουν μία συγκεκριμένη πραγματικότητα ανάλογη με τους στόχους, τις ιδεολογικές τοποθετήσεις και την οπτική γωνία των συντακτών.

Το ερευνητικό έργο που πραγματοποιήθηκε στην έρευνα αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρες ή ολοκληρωμένο. Τα ΣΚ που συλλέχθηκαν μπορούν να επεκταθούν περαιτέρω με την προσθήκη κειμένων από το καλοκαίρι του 2018 και εξής, ώστε να εντοπιστούν πιθανές αλλαγές στην κατασκευή και παρουσίαση της ταυτότητας των μειονοτικών αυτών ομάδων μέσω της συσχέτισης του φαινομένου της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης με τις τελευταίες πολιτικές και κοινωνικές-οικονομικές εξελίξεις σε κρατικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η επέκταση του υλικού που συλλέχθηκε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, ώστε να συμπεριλάβει άρθρα από λοιπές ελληνικές – και όχι μόνο – εφημερίδες αλλά και δεδομένα από ποικίλα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης, μπορεί να τεθεί ως μελλοντικός στόχος για την πληρέστερη ανάλυση του αντικειμένου της εργασίας αυτής.

Από την προηγηθείσα ανάλυση προκύπτει ότι τα μεθοδολογικά εργαλεία της ΓΣΚ μπορούν να συνδράμουν την λεξιλογική και σημασιολογική έρευνα μέσω του εντοπισμού συγκεκριμένων λεξιλογικών επιλογών και των συνδυαστικών τους δυνατοτήτων όπως και μέσω της ανάλυσης της συμπεριφοράς των λεξημάτων στον λόγο (Σαριδάκης 2016: 249-250). Η αξιοποίηση ΣΚ στην ανάλυση της χρήσης της γλώσσας μπορεί να παρέχει στους ερευνητές γλωσσολόγους δεδομένα και συμπεράσματα που δύσκολα θα μπορούσαν να εξαχθούν διαφορετικά.

Κλείνοντας την παρούσα εργασία αξίζει να τονιστεί η αξία του μεθοδολογικού πλουραλισμού ως μοντέλου επιστημονικής έρευνας που είναι πολλά υποσχόμενο. Η συνδυαστική αξιοποίηση ποικίλων επιστημονικών μεθοδολογιών μπορεί να οδηγήσει σε πληρέστερα και εγκυρότερα συμπεράσματα. Το ίδιο ισχύει, σαφώς, και για όλους τους κλάδους των ανθρωπιστικών και όχι μόνο επιστημών, τους οποίους θα μπορούσε να εξελίξει η αξιοποίηση ΣΚ και νέων μεθοδολογικών εργαλείων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Baker, M. (1995). Corpora in Translation Studies. An Overview and Suggestions for Future Research. *Target* 7(2)-1995, 223-243.

Baker, P. et al. (2008). A Useful Methodological Synergy? Combining Critical Discourse Analysis and Corpus Linguistics to Examine Discourses of Refugees and Asylum Seekers in the UK Press. *Discourse & Society* 19(3), 273-306. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications.

Baker, P. (2016). The Shapes of Collocation. *International Journal of Corpus Linguistics* 21(2), 139-164.

Brezina, V., McEnery, T., Wattam, S. (2015). Collocations in context: A new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics* 20(2), 140-166 < <https://tinyurl.com/y3ax73g2> >.

Γούτσος, Δ. (2012). *Γλώσσα. Κείμενο, Ποικιλία, Σύστημα*. Αθήνα: Κριτική.

Γούτσος, Δ., Φραγκάκη, Γ. (2015). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Αθήνα: Κάλλιπος.

Evert, S. (2008). Corpora and Collocations. *Corpus Linguistics. An International Handbook*, 223-233. Berlin, Germany: de Gruyter.

Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman.

Φέρλας, Α. Ε. (2011). *Ο προκατασκευασμένος λόγος στα Ελληνική και Αγγλικά. Μια μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων με προεκτάσεις στη διδασκαλία της γλώσσας*. Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Φραγκάκη, Γ. (2010). *Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας. Μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου*. Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών < <https://tinyurl.com/y4ebwph2> >.

Gambino, L. (2015, Dec 6). “No human being is illegal”: linguists argue against mislabeling of immigrants. *The Guardian*, < <https://tinyurl.com/yxc3asg4> >.

Gries, S. Th. (2013). 50-Something Years of Work on Collocations: What is or Should be Next. *International Journal of Corpus Linguistics*, 18(1), 137-166. DOI:10.1075/ijcl.18.1.09gri

Hardie, A., McEnery, T. (2012). *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Lee, D. (2001). Genres, Registers, Text Types, Domains and Styles: Clarifying the Concepts and Navigating a Path through the BNC Jungle. *Language Learning and Technology* 5(3)-Sept. 2001, 37-72.

Μπακάκου-Ορφανού, Αικ. (2005). *Η Λέξη της Νέας Ελληνικής στο Γλωσσικό Σύστημα και στο Κείμενο*. Αθήνα: Περιοδικό Παρουσία, παράρτημα 65.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1985). *Εισαγωγή στη Σημασιολογία*. Αθήνα: ι.ε.

- Phillips, M. (1989). *Lexical Structure of Text* [Discourse Analysis Monograph 12]. Birmingham UK: University of Birmingham.
- Rash, F. (2012). *German Images of the Self and the Other: Nationalist, Colonialist and Anti-Semitic Discourse 1871–1918*. UK: PALGRAVE MACMILLAN.
- Woods, N. (2006). *Describing Discourse: A Practical Guide to Discourse Analysis*. UK: Hodder Arnold.
- Reisigl, M., Wodak, R. (2001). *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Anti-Semitism*. London: Routledge.
- Σαριδάκης, Ι. Ε. (2010). *Σώματα Κειμένων και Μετάφραση: Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Σαριδάκης, Ι. Ε. (2016). Λεξιλόγιο και Σημασιολογική Πληροφορία στην Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων. *Civitas Gentium* 4:1, 227-228.
- Saridakis, I.E., Mouka, E. (2017). Representations of refugees, asylum seekers and immigrants in the Greek press (2010-2016): a critical corpus-driven study. *Europe in Discourse: Identity, Diversity, Borders*, 408-429 < <https://tinyurl.com/yysdzoyk> >.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press.
- Stubbs, M. (1995). Collocations and Semantic Profiles: On the Cause of the Trouble with Quantitative Studies. *Functions of Language* 2(1)-1995, 23-55.
- Stubbs, M. (1996). *Text and Corpus Analysis*. Oxford: Blackwell.
- Stubbs, M. (2001). *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell.
- Taylor, Ch. (2009). *The Representation of Immigrants in the Italian Press*. Siena: Università Degli Studi di Siena.
- van Dijk, T. (1985). *Handbook of Discourse Analysis: Dimension of Discourse*. Vol 2. London: Academic Press.
- van Dijk, T. (1997). Discourse analysis. In T. van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction*. London: Sage.
- Wodak, R. (2001). “The Discourse Historical Approach” in R. Wodak and M. Meyer (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*, 63-94. London: SAGE.
- Wray, A. (2002). *Formulaic Language and the Lexicon*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Παράρτημα 1. Συνολικός πίνακας παραδειγμάτων από όλα τα συλλεχθέντα subcorpora.

subcorpora	Παραδείγματα
efsyntakt_corpus	1) «Η κυβέρνηση Ορμπάν έχει καταφύγει άλλωστε σε ωμή ισλαμοφοβική και τρομολαγνική ρητορεία, ισχυριζόμενη πως οι μουσουλμάνοι μετανάστες απειλούν τους χριστιανούς της Ευρώπης. Ενδεικτικό ερωτηματολόγιο που στάλθηκε [...] σε 8 εκατομμύρια πολίτες της Ουγγαρίας και διερευνά μεταξύ άλλων αν οι αλλοδαποί απειλούν τα μέσα βιοπορισμού τους ή αν προωθούν την τρομοκρατία!» (efsyntakt_corpus, 110, 20/06/2015)
efsyntakt_corpus	2) «Ειδικά για τους αναγνώστες της “Εφημερίδας των Συντακτών” δεν χρειάζεται να εξηγήσω πόσο βάνουσο και απαξιωτικό είναι να αποκαλούμε τους μετανάστες και τους πρόσφυγες “λαθρομετανάστες”, τους μαύρους “αράπηδες”, τις γυναίκες “κυρα-Κατίνες” κ.ο.κ.» (efsyntakt_corpus, 69, 15/09/2015)
efsyntakt_corpus	3) «Επιπλέον, ο όρος “λαθρομετανάστες” είναι ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από ακροδεξιά κόμματα και τη ναζιστική Χρυσή Αυγή, προκειμένου να συσκοτίσουν τα πραγματικά αίτια της οικονομικής κρίσης, μέσω της δημιουργίας αποδιοπομπαίων τράγων» (efsyntakt_corpus, 69, 15/09/2015)
efsyntakt_corpus	4) «Τουλάχιστον 10.000 παιδιά πρόσφυγες σε κίνδυνο.» (efsyntakt_corpus, 185, 31/01/2016)
efsyntakt_corpus	5) «Την αντίστροφη διαδρομή ακολουθούν σήμερα κατά ομάδες εκατοντάδες πρόσφυγες, που απεγνωσμένοι επιχειρήσαν χθες τη μεγάλη έξοδο προς την ΠΓΔΜ [...].» (efsyntakt_corpus, 189, 15/03/2016)
efsyntakt_corpus	6) «Το ΚΚΕ καταγγέλλει ότι «ο υπουργός της δήθεν Μεταναστευτικής Πολιτικής ανέλαβε και το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης υλοποίησε την απειλή που περιέφερε για μία εβδομάδα στα κανάλια της ντροπής και της διαπλοκής: Να καθαρίσει την Ειδομένη απ’ τους ανεπιθύμητους πρόσφυγες και τους απελπισμένους μετανάστες, αν χρειαστεί, μάλιστα, μ’ ένα καλό ξυλοφόρτωμα.» (efsyntakt_corpus, 145, 10/12/2015)
efsyntakt_corpus	7) «Ακόμα και για εκδορές σε αστυνομικά κράνη, χάραγμα αστυνομικής αρβύλας, φθορά επιγονατίδας και ράγισμα ασπίδας κατηγορούνται και οι 35 συλληφθέντες πρόσφυγες και μετανάστες στη Μόρια. Αίσθηση προκαλεί το κατηγορητήριο, που είναι κοινό για όλους, χωρίς να προσωποποιεί τις κατηγορίες.» (efsyntakt_corpus, 14, 25/07/2017)
efsyntakt_corpus	8) «Ουσιαστικά, το προσφυγικό κύμα είναι ένα μεγάλο κύμα, το οποίο έχει παρασύρει όχι μόνο Σύρους, αλλά και ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων που αντιλήφθηκαν ότι μπορούν να μετακινηθούν γρήγορα, φτηνά και σχετικά εύκολα.» (efsyntakt_corpus, 142, 02/11/2015)
efsyntakt_corpus	9) «[...] κυβέρνηση – σκορποχώρι σε μια χώρα στην οποία οι παράνομοι μετανάστες είναι ευπρόσδεκτοι.» (efsyntakt_corpus, 95, 16/04/2015)
efsyntakt_corpus	10) «Οι επιδρομές που γίνονται από ειδικές κατασταλτικές αστυνομικές δυνάμεις έχουν εντατικοποιηθεί και οι παράνομοι μετανάστες προσπαθούν να πηδήξουν στο τραίνο, όχι μέσα στα κατοικημένα μέρη στα οποία διέρχεται αυτό, αλλά κατά τη διάρκεια της διαδρομής του μέσα σε αφιλόξενες επικίνδυνες ερήμους γεμάτες δηλητηριώδη φίδια και πρόχειρους καταυλισμούς κοντά στις γραμμές του τραίνου.» (efsyntakt_corpus, 162, 07/02/2016)
efsyntakt_corpus	11) «[...] οι δημοτικές αρχές του Μιλάνο έκαναν έκκληση για βοήθεια, προκειμένου να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις συνεχείς αφίξεις μεταναστών [...] οι οποίοι χωρίς κατάλυμα ή άλλη βοήθεια κατακλύζουν τον κεντρικό σταθμό της πόλης.» (efsyntakt_corpus, 103, 12/06/2015)
efsyntakt_corpus	12) «[...] ο κ. Αβραμόπουλος θα βρεθεί στην Ιταλία μετά από ένα ακόμα ναυάγιο με θύματα εκατοντάδες μετανάστες, με τον αριθμό των θυμάτων στη θάλασσα της Μεσογείου να ξεπερνά τους 1.500 από την αρχή του έτους.» (efsyntakt_corpus, 97, 19/04/2015)

subcorpora	Παραδείγματα
efsyntakt_corpus	13) «Η Πολιτεία [...] έχει αφήσει εδώ και μήνες πρόσφυγες και μετανάστες σε συνθήκες άθλιες και ταυτόχρονα δοκιμάζει τις αντοχές των κατοίκων του νησιού» (efsyntakt_corpus, 10, 26/07/2017)
efsyntakt_corpus	14) «[...]όπου σε χιλιάδες hotspots, στρατόπεδα θα στοιβάζονται χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες» (efsyntakt_corpus, 165, 21/02/2016)
efsyntakt_corpus	15) «η Ουγγαρία [...] αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει αυτό το συρματοπλέγμα που στόχο δεν έχει την αποτροπή αλλά τη δολοφονία μεταναστών και προσφύγων» (efsyntakt_corpus, 183, 25/01/2016)
efsyntakt_corpus	16) «[...] την Ευρώπη που έκλεισε τα σύνορά της και ύψωσε συρματοπλέγματα απέναντι στους πρόσφυγες των πολέμων που η ίδια δημιούργησε και συντηρεί.» (efsyntakt_corpus, 52, 25/11/2016)
efsyntakt_corpus	17) «Μέσα ενημέρωσης μετέδωσαν ότι οι πρόσφυγες συγκρούστηκαν με αστυνομικές δυνάμεις στο προσφυγικό κέντρο Οπάτοβατς, με τις αρχές να χρησιμοποιούν δακρυγόνα. [...] Σύμφωνα με τις αρχές, η αστυνομία έκανε χρήση σπρέι πιπεριού «για να σώσει τις ζωές παιδιών από ένα ποδοβολητό [...]» (efsyntakt_corpus, 71, 23/09/2015)
kath_corpus	18) «[...] να ενημερώνονται οι αιτούντες άσυλο για τις δυνατότητες μετεγκατάστασής τους σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.» (kath_corpus, 103, 07/12/2015)
kath_corpus	19) «Όσοι αλλοδαποί οδηγούνται στο κέντρο ταυτοποίησης στη Μόρια της Λέσβου δεν κρατούνται αλλά αφήνονται άμεσα ελεύθεροι, καθώς η ΕΛ.Α.Σ δεν έχει δυνατότητα να τους παράσχει φαγητό» (kath_corpus, 239, 22/09/2015)
kath_corpus	20) «[...] στις καμπίνες του επέβαιναν 92 αλλοδαποί, ανάμεσά τους 13 παιδιά.» (kath_corpus, 42, 05/06/2017)
kath_corpus	21) «Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής [...] απαγόρευσε τον όρο “λαθρομετανάστης”. Τους μετονόμασε σε “παράτυπους μετανάστες” και “πρόσφυγες” και τους επέτρεψε να κάνουν ηλιοθεραπεία στην πλατεία Βικτωρίας.» (Καθημερινή, 178, 19/04/2015)
kath_corpus	22) «[...] κύματα μεταναστών – ένα φορτίο που δυσκολεύονται να σηκώσουν τα νησιά» (kath_corpus, 245, 07/09/2014)
kath_corpus	23) «διογκωμένο κύμα προσφύγων από την Τουρκία στην Ελλάδα» (kath_corpus, 158, 20/10/2015)
kath_corpus	24) «Αυτή την εβδομάδα περισσότεροι από 120 παράτυποι μετανάστες (κυρίως Μαροκινοί) βρίσκονταν στο κέντρο κράτησης της Κορίνθου, ενώ περισσότεροι από 70 συμπατριώτες τους παρέμεναν σε κρατητήρια αστυνομικών τμημάτων νησιών του ανατολικού Αιγαίου.» (kath_corpus, 91, 25/12/2015)
kath_corpus	25) «Η Ελλάδα έχει κάνει πρόοδο στην καταγραφή μεταναστών.» (kath_corpus, 149, 14/10/2015)
kath_corpus	26) «Οι Ευρωπαίοι αναλυτές επισήμαναν ότι οι παράνομοι μετανάστες κατέβαλλαν στο παρελθόν 2.000 έως 5.000 ευρώ για τη μεταφορά τους από τη χώρα καταγωγής μέχρι τον τελικό τους προορισμό, ενώ σήμερα καλούνται να πληρώσουν έως και 3.000 ευρώ για ένα μόνο σκέλος του ταξιδιού τους.» (kath_corpus, 58, 14/09/2016)
kath_corpus	27) «Ψαρεύει παράνομους μετανάστες που ήθελαν να ταξιδέψουν παράνομα στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη» (kath_corpus, 225, 18/03/2016)
kath_corpus	28) «[...] το γεγονός ότι στα νησιά φτάνουν πλέον περισσότεροι μετανάστες από ό,τι πρόσφυγες, οι οποίοι εμφανίζουν συχνά παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με την ΕΛ.Α.Σ, καθιστούν αναγκαία τη λειτουργία κλειστών κέντρων στα νησιά που υποδέχονται τις ροές.» (kath_corpus, 79, 04/03/2017)
kath_corpus	29) «Η Επιτροπή προτείνει για πρώτη φορά να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός προσωρινής κατανομής μεταναστών για τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν αιφνίδια εισροή μεταναστών [...]» (kath_corpus, 202, 27/05/2015)

subcorpora	Παραδείγματα
kath_corpus	30) «οι παράτυποι μετανάστες φιλοξενούνται υπό άθλιες συνθήκες σε λιμεναρχεία και αστυνομικά τμήματα» (kath_corpus, 90, 10/04/2015)
kath_corpus	31) «Την πραγματοποίηση συνόδου των Υπουργών Εσωτερικών και Εξωτερικών για να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ανακοίνωσε η Ε.Ε. με αφορμή τη νέα τραγωδία στη Μεσόγειο που στοίχισε τη ζωή σε εκατοντάδες μετανάστες.» (kath_corpus, 180, 16/04/2016)
kath_corpus	32) «Περισσότεροι από 18.000 εκτιμάται ότι είναι οι πρόσφυγες που βρίσκονται στην Αθήνα εκ των οποίων 2.500-3.000 φιλοξενούνται σε καταλήψεις σε διάφορα σημεία της πόλης» (kath_corpus, 5, 20/04/2017)
kath_corpus	33) «Είναι ίδιος ο πρόσφυγας του 1922 που πέρασε από τη Σμύρνη στη Χίο και ίδιος ο Αφγανός που έρχεται από την Καμπούλ στην πλατεία Βικτωρίας.» (kath_corpus, 71, 01/01/2017)
kath_corpus	34) «[...] οι μητέρες τους έφτασαν με ψαροκάικα στη Λέσβο από τα αντικρινά Μοσχονήσια το 1922, στη Μικρασιατική καταστροφή. Οι εικόνες αυτής της εξόδου που περιέγραψαν αργότερα στις κόρες τους θυμίζουν τις τωρινές αφίξεις των Σύρων προσφύγων στο νησί.» (kath_corpus, 187, 17/01/2016)
kath_corpus	35) «Οι πλατείες της Αθήνας μετατρέπονται ξανά σε τόπο διαμονής για εκατοντάδες ταλαιπωρημένους πρόσφυγες που περιμένουν να βρουν ένα εισιτήριο προς τον Βορρά.» (kath_corpus, 237, 01/09/2015)
kath_corpus	36) «Χρειαζόμαστε περισσότερες νόμιμες και ασφαλείς διόδους στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους πρόσφυγες, ώστε να μην έχουμε τέτοιες τραγικές απώλειες, ούτε την εκμετάλλευση των προσφύγων από τους διακινητές.» (kath_corpus, 234, 04/09/2015)
kath_corpus	37) «[...] οι 54,000 που αντιστοιχούσαν στην Ουγγαρία θα μοιραστούν τώρα ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία και όποια άλλη χώρα αντιμετωπίσει μεγάλα προσφυγικά κύματα στο άμεσο μέλλον.» (kath_corpus, 129, 25/09/2015)
kath_corpus	38) «Το μεγαλύτερο πρόβλημα για τους πρόσφυγες και μετανάστες του Ελληνικού είναι η έλλειψη επίσημης ενημέρωσης» (kath_corpus, 1, 26/04/2017)
kath_corpus	39) «Δεν γνωρίζουν όμως ότι εφόσον αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, το μέλλον τους είναι άδηλο και ίσως χειρότερο, εφόσον δεν προβλέπεται στέγαση και σίτιση για τους πρόσφυγες.» (kath_corpus, 1, 26/04/2017)
kath_corpus	40) «Η μεικτή εικόνα των συναισθημάτων μας για τους ξένους συμπυκνώνεται στα εξής: Αποδεχόμαστε τα παιδιά των μεταναστών στο ελληνικό σχολείο (83%), θεωρούμε ότι οι οικογένειές τους [...], δεν δημιουργούν προβλήματα στις γειτονιές (88%), αλλά παράλληλα δεν θέλουμε άλλους μετανάστες στη χώρα μας θεωρώντας τους υπάρχοντες ήδη πολλούς (88%).» (kath_corpus, 75, 15/02/2007)
kath_corpus	41) «Περισσότεροι από 30 πρόσφυγες, οι περισσότεροι από αυτούς παιδιά, πνίγηκαν χθες ανοικτά των ακτών της Λιβύης μετά την ανατροπή της λέμβου που τους μετέφερε στην Ιταλία. [...] τα περισσότερα πτώματα ανήκουν σε μικρά παιδιά», δήλωσε χθες ο συνιδρυτής της οργάνωσης, Κρις Κατραμπόνε.» (kath_corpus, 39, 25/05/2017)
ngos_corpus	42) «Εξετάστηκαν από κλιμάκια του ΚΕ.ΕΛ.Π.Ν όλοι οι αλλοδαποί που για διάφορους λόγους κρατούνται στους χώρους κράτησης στην περιοχή της Αττικής.» (ngos_corpus, 76, 2015)
ngos_corpus	43) «Αιτών διεθνή προστασία θεωρείται και ο αλλοδαπός ο οποίος μεταφέρεται στην Ελλάδα [...]» (ngos_corpus, 10, Ιούνιος 2013)
ngos_corpus	44) «[...] ο αλλοδαπός που δεν μιλά την ελληνική γλώσσα να τυγχάνει της καλύτερης δυνατής προάσπισης των δικαιωμάτων του.» (ngos_corpus, 111, 06/10/2014)
ngos_corpus	45) «[...] ένστολος κατέστρεψε φάρμακα τα οποία ο αλλοδαπός είχε προμηθευτεί από ιατρείο ΜΚΟ.» (ngos_corpus, 77, 2012)

subcorpora	Παραδείγματα
ngos_corpus	46) «[...] συχνά ο συλλαμβανόμενος αλλοδαπός αντιμετωπίζεται από τις αστυνομικές αρχές ως ενήλικος και όχι ως ανήλικος, ακόμα και όταν προσκομίζει έγγραφα απόδειξης του ισχυρισμού του με την αιτιολογία ότι στερούνται επίσημης επικύρωσης.» (ngos_corpus , 111, 06/10/2014)
ngos_corpus	47) «[...] τα κράτη προσφέρουν πολύ διαφορετικά είδη προστασίας στους αιτούντες άσυλο, τα οποία ποικίλουν από την πλήρη απολαβή κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων μέχρι τους αυστηρούς περιορισμούς στα δικαιώματα αυτά.» (ngos_corpus , 2, 2012)
ngos_corpus	48) «Τα εθνικά συστήματα ασύλου είναι αυτά που αποφασίζουν ποιοι από τους αιτούντες άσυλο δικαιούνται διεθνή προστασία.» (ngos_corpus , 1, -)
ngos_corpus	49) «Οι πόλεις μας έχουν καταληφθεί από λαθρομετανάστες, θα τις ανακαταλάβουμε – Έλληνας Πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς, μιλώντας για την μετανάστευση στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 2012, όταν ήταν αρχηγός της αντιπολίτευσης.» (ngos_corpus , 19, 2014)
ngos_corpus	50) «Ορθώς αντικαταστάθηκε ο όρος “λαθρομετανάστες” με τον όρο “υπήκοοι τρίτων χωρών”.» (ngos_corpus , 87, -)
ngos_corpus	51) «[...] τα δεινά ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων που έχουν απομείνει αποκλεισμένοι στην Ελλάδα σε άθλιες συνθήκες και με μικρή προοπτική για πρόσβαση σε διεθνή προστασία, κινδυνεύουν να ξεχαστούν.» (ngos_corpus, 24, Απρίλιος 2016)
ngos_corpus	52) «Χιλιάδες πρόσφυγες αντιμετωπίζουν εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες βαρυνειμωνιάς σε αντίσκηνα τα οποία διαπερνάει το ψύχος σε ολόκληρη την Ελλάδα, με θερμοκρασίες που φτάνουν έως και τους -14 βαθμούς Κελσίου. Τα άτομα με αναπηρία συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο.» (ngos_corpus, 40, 18/01/2017)
ngos_corpus	53) «Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αποτελεί σήμερα βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες, που εισέρχονται στη χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στο πλαίσιο των μικτών μεταναστευτικών ροών.» (ngos_corpus, 8, 2012)
ngos_corpus	54) «[...] στην παρούσα έκθεση διαπιστώνεται ότι, με την άφιξή τους στα ιταλικά λιμάνια της Αδριατικής, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μετανάστες και ενήλικες αιτούντες άσυλο υποβάλλονται σε ανεπαρκείς ή ανύπαρκτες διαδικασίες ελέγχου που παραβιάζουν το εθνικό και διεθνές δίκαιο, δεδομένου ότι παραλείπεται, μεταξύ άλλων, η εξέταση της ηλικίας και η παροχή ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους.» (ngos_corpus, 13, 2013)
ngos_corpus	55) «[...] δήλωση του Πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά τον Οκτώβριο 2013 σε συνάντηση με τον Μαλτέζο ομόλογό του, όπου δήλωσε: “Έχουμε τόσους άνεργους όσους και παράνομους μετανάστες και αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί”.» (ngos_corpus, 23, 2014)
ngos_corpus	56) «Εναλλακτικά μέτρα στην κράτηση πρέπει να είναι διαθέσιμα σε όλους τους παράνομους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο, είτε έχουν τα απαραίτητα έγγραφα είτε όχι, με βάση την ατομική αξιολόγηση της ιδιαιτερότητας της περίπτωσης τους.» (ngos_corpus, 57, Νοέμβριος 2007)
ngos_corpus	57) «[...] τα κρατικά εκείνα όργανα, που έχουν αναλάβει τη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, από τη μία να αδυνατούν να αποτρέψουν την εισροή μεταναστών στη χώρα και από την άλλη να τους ωθούν στην κοινωνική περιθωριοποίηση [...]» (ngos_corpus, 152, -)
ngos_corpus	58) «Το αδιέξοδο του εγκλωβισμού μεγάλου αριθμού “μη νόμιμων μεταναστών”, των οποίων η νόμιμη μετάβαση σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ είναι αδύνατη [...]» (ngos_corpus, 9, 16/06/2011)
ngos_corpus	59) «Συντάχθηκε επιχειρησιακό σχέδιο και “Μνημόνιο Συνεργασίας” των συναρμόδιων Υπουργών, ώστε να παρέχεται ιατρική υποστήριξη σε όλους τους χώρους κράτησης μη νόμιμων μεταναστών [...] από Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας / Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Υγείας.» (ngos_corpus, 76, 2014)

subcorpora	Παραδείγματα
ngos_corpus	60) «[...] το εξαρτώμενο μέλος (συνήθως γυναίκα) ζει υπό το καθεστώς του φόβου της σύλληψης και της απέλασης» (ngos_corpus, 147, 2009)
ngos_corpus	61) «[...] τα άτομα που υπάγονται στην εντολή της Ύπατης Αρμοστείας συνεχίζουν να είναι θύματα λεκτικών και σωματικών επιθέσεων για την αντιμετώπιση των οποίων δεν αναλαμβάνεται καμία ενέργεια.» (ngos_corpus, 5, Δεκέμβριος 2014)
ngos_corpus	62) «[...] δεκάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στη θάλασσα. Τα θύματα ήταν κυρίως Σύροι, Αφγανοί και Σομαλοί.» (ngos_corpus, 5, Δεκέμβριος 2014)
ngos_corpus	63) «Η UNICEF ανησυχεί για τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών.» (ngos_corpus, 54, 01/03/2016)
ngos_corpus	64) «Σε ορισμένες περιπτώσεις, πάλι, οι γυναίκες πρόσφυγες καταφεύγουν στο λεγόμενο “σεξ επιβίωσης” για να στηρίζουν τις οικογένειές τους.» (ngos_corpus, 2, 2012)
ngos_corpus	65) «Η παράλυση της Ευρώπης αφήνει χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβισμένους στην Ελλάδα.» (ngos_corpus, 25, -)
ngos_corpus	66) «Οι ελλείψεις του ελληνικού συστήματος ασύλου και η ταπεινωτική μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους μετανάστες σημαίνουν ότι δεν είναι ασφαλής η επιστροφή των αιτούντων άσυλο στη συγκεκριμένη χώρα» (ngos_corpus ,41, 13/12/2016)
ngos_corpus	67) «[...] κρατούνται σε συνθήκες υπερπληθυσμού και ορισμένοι αναφέρουν ότι συνελήφθησαν στο σπίτι τους στη μέση της νύχτας.» (ngos_corpus , 58, -)
ngos_corpus	68) «Περίπου 2.000 άνθρωποι εκτιμάται ότι περπάτησαν για περίπου 6 χιλιόμετρα για να βρουν ένα κενό στο συνοριακό φράχτη για να περάσουν παράτυπα στην Π.Γ.Δ.Μ., σε αυτό που έγινε γνωστό ως “Πορεία Ελπίδας”.» (ngos_corpus , 24, Απρίλιος 2016)
ngos_corpus	69) «Σύνορο ελπίδας και φόβου» (ngos_corpus , 11, 2014)
legal_corpus	70) «Αλλοδαποί μη υποκείμενοι στην υποχρέωση θεωρήσεως μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος των συμβαλλόμενων μερών επί τρεις μήνες κατ’ ανώτατο όριο[...].» (legal_corpus, 25, 22/09/2000)
legal_corpus	71) «Το άρθρο 81 [...] όριζε ότι οι πολίτες των Δημοκρατιών της πρώην ΣΟΔΓ που δεν είχαν αιτηθεί τη σλοβενική ιθαγένεια εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, ή των οποίων η αίτηση είχε απορριφθεί, καθίσταντο αλλοδαποί.» (legal_corpus, 046, 26/06/2012)
legal_corpus	72) «Οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.» (legal_corpus, 052, 21/01/2010)
legal_corpus	73) «Δεν αποκλείεται [...] το σύστημα να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσλειτουργίες εντός ορισμένου κράτους μέλους, οπότε οι αιτούντες άσυλο διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο, σε περίπτωση μεταφοράς σε αυτό το κράτος μέλος, να τύχουν μεταχείρισεως αντίθετης προς τα θεμελιώδη δικαιώματά τους.» (legal_corpus, 051, 21/12/2011)
legal_corpus	74) «Οι διαθέσιμες πληροφορίες της CPT έδειξαν ότι δεν παρασχέθηκε καμία τέτοια ευκαιρία ή εγκαταστάσεις στους μετανάστες που αναχέτησαν στη θάλασσα από τις ιταλικές αρχές κατά την εξεταζόμενη περίοδο.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	75) «Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και άλλοι που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους προκειμένου να προσεγγίσουν τα νότια σύνορα της Ευρώπης, κυρίως με ακατάλληλα για τη ζωή τους πλωτά μέσα.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	76) «Τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμα γενικά ενημερωτικά φυλλάδια στα οποία εξηγούνται τα βασικά στοιχεία του τυποποιημένου εντύπου σε τουλάχιστον πέντε από τις γλώσσες τις οποίες χρησιμοποιούν συχνότερα ή κατανοούν καλύτερα οι λαθρομετανάστες που εισέρχονται στο συγκεκριμένο κράτος μέλος.» (legal_corpus, 034, 24/12/2008)
legal_corpus	77) «[...] η Διεθνής Αμνηστία επισκέφτηκε το κέντρο κράτησης [...] στο οποίο μερικές εκατοντάδες παράνομοι μετανάστες κρατούνταν σε εξαιρετικά υπερπλήρεις συνθήκες, και κατάφεραν να πάρουν μία σύντομη συνέντευξη από αρκετούς από τους κρατούμενους.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)

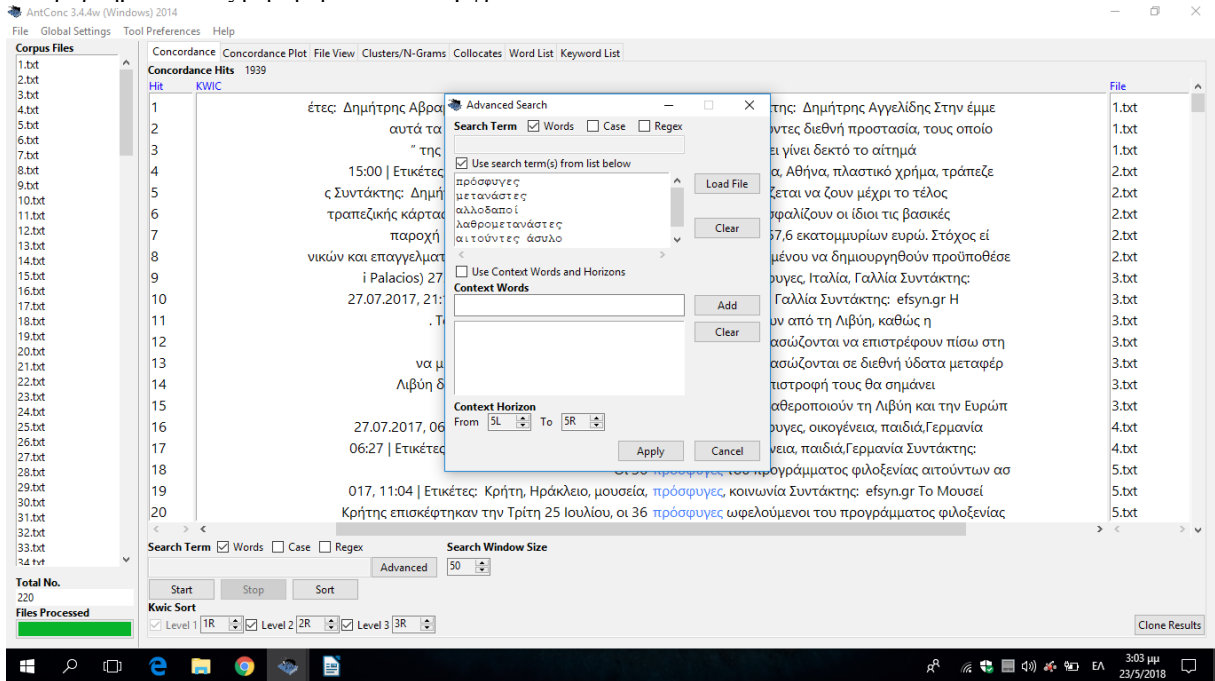
subcorpora	Παραδείγματα
legal_corpus	78) «[...] ο ισχυρισμός τους περί του ότι η μεταφορά του στην Ελλάδα συνιστούσε προσβολή των δικαιωμάτων που του παρέχει η ΕΣΔΑ ήταν προδήλως αβάσιμος [...]» (legal_corpus, 051, 21/12/2011)
legal_corpus	79) «Σε τρεις υποθέσεις το 2009, τα ίδια Τμήματα είχαν αντίθετη άποψη και αποφάσισαν την αναστολή μεταφορών προς την Αθήνα, θεωρώντας ότι το Γραφείο Αλλοδαπών θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη, στην αιτιολογία του, πληροφορίες σχετικά με την γενική κατάσταση στην Ελλάδα.» (legal_corpus, 052, 21/01/2010)
legal_corpus	80) «Οι ιταλικές αρχές ανάγκαζαν τους πλωτούς μετανάστες να επιβιβαστούν σε Λιβυκά πλωτά μέσα ή τους μετέφεραν κατευθείαν πίσω στη Λιβύη, όπου οι αρχές προέβαιναν αμέσως σε κράτησή τους.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	81) «[...] στο πλαίσιο της προστασίας που εγγυάται η Σύμβαση, πριμοδοτούνται οι υποψήφιοι μετανάστες που εισέρχονται ή διαμένουν στη χώρα και δεν συμμορφώνονται προσηκόντως και εντίμως με τους θεσπισμένους κανόνες που διέπουν τη διαμονή έναντι των μεταναστών που σέβονται την ισχύουσα μεταναστευτική νομοθεσία [...]» (legal_corpus, 112, 2014)
legal_corpus	82) «[...] στις 25 Μαΐου 2009 ο υπουργός δήλωσε ότι μεταξύ 6 και 10 Μαΐου 2009, περισσότεροι από 471 παράνομοι μετανάστες αναχαιτίστηκαν στην ανοιχτή θάλασσα και μεταφέρθηκαν στη Λιβύη.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	83) «[...] μια συλλογική επιχείριση επαναπροώθησης κατά την οποία δεν πραγματοποιήθηκαν εκ των προτέρων ενέργειες προκειμένου να ταυτοποιηθούν οι παράνομοι μετανάστες.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	84) «Ισχυρίστηκαν ότι τα προβλήματα σχετικά με την ταυτοποίηση των εν λόγω ατόμων αποτελούσαν το άμεσο αποτέλεσμα του θέματος της προσφυγής, δηλαδή μία συλλογική επιχείριση επαναπροώθησης κατά την οποία δεν πραγματοποιήθηκαν εκ των προτέρων ενέργειες προκειμένου να ταυτοποιηθούν οι παράνομοι μετανάστες» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	85) «Εγγραφο του Ο.Α.Ε.Δ. ότι έχει ερευνηθεί η αγορά εργασίας και δεν υπάρχουν άνεργοι, ημεδαποί, πολίτες της ΕΕ, αναγνωρισμένοι πρόσφυγες ή ομογενείς που να ενδιαφέρονται να εργαστούν σε θέσεις εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας για την οποία ζητείται η άδεια εργασίας.» (legal_corpus, 103, 19/10/2012)
legal_corpus	86) «Για τους απάτριδες και τους έχοντες νομικό καθεστώς πρόσφυγα, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων από τις διεθνείς συμφωνίες που έχουν υπογράψει τα κράτη μέλη [...] ο καθορισμός της υποχρέωσης θεώρησης ή της απαλλαγής από αυτήν πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση με την τρίτη χώρα όπου κατοικούν τα πρόσωπα αυτά και η οποία τους χορήγησε τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα συγκαταλέγεται στις χώρες οι υπήκοοι των οποίων απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης.» (legal_corpus, 029, 21/03/2001)
legal_corpus	87) «[...] οι επιχειρήσεις επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων και τα μέτρα ελέγχου των συνόρων δεν επηρεάζουν τη συγκεκριμένη προστασία που παρέχεται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο σε ευάλωτες κατηγορίες, όπως σε πρόσφυγες, απάτριδες, γυναίκες και ασυνόδευτα παιδιά, θύματα εμπορίας ανθρώπων ή άτομα που διατρέχουν κίνδυνο εμπορίας ανθρώπων, ή θύματα βασανισμού και τραυματισμών.» (legal_corpus, 056, 23/02/2012)
legal_corpus	88) «Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να παρέχει δικαιώματα μόνο για εκείνα τα μέλη της οικογένειας που επανευρίσκονται με εργαζόμενο τρίτης χώρας για να διαμείνουν σε οποιοδήποτε κράτος μέλος στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης [...]» (legal_corpus, 007, 23/12/2011)
legal_corpus	89) «[...] καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομάκρυνσης και επαναπατρισμού, με βάση κοινούς κανόνες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους.» (legal_corpus, 117, 12/01/2016)

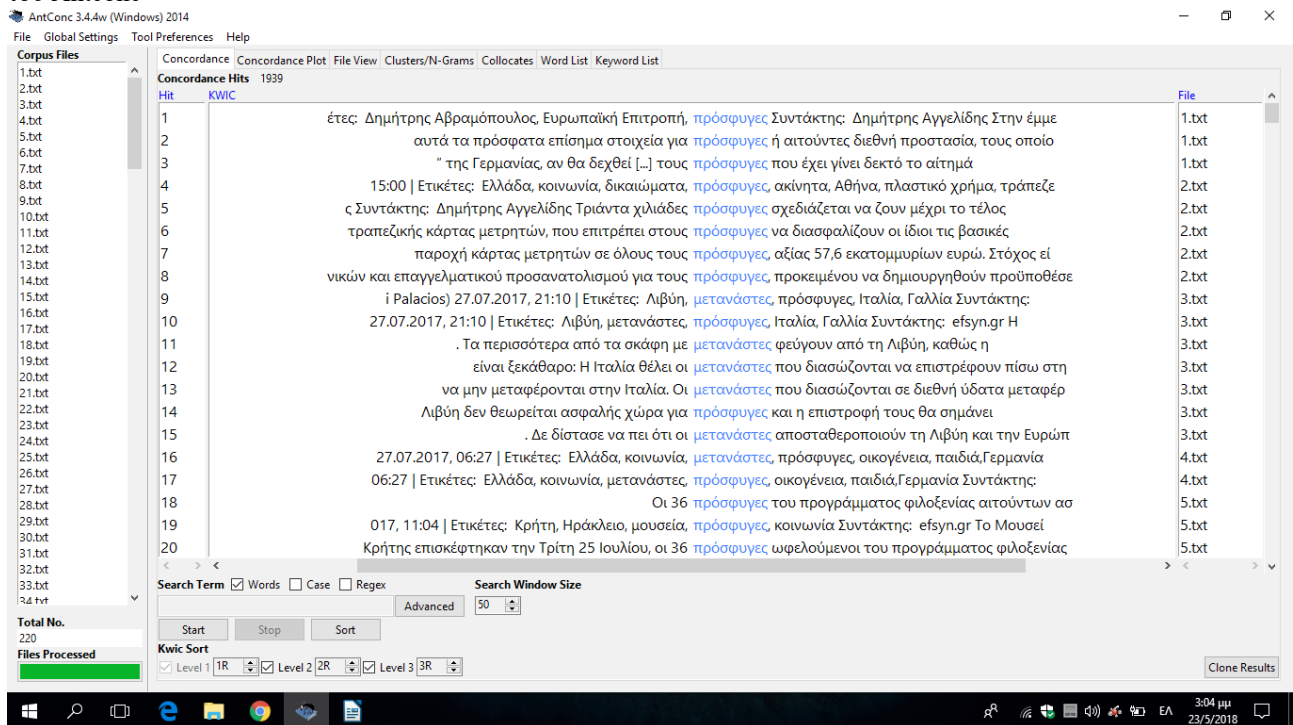
subcorpora	Παραδείγματα
legal_corpus	90) «Με σκοπό να συνεχισθεί η περαιτέρω ανάπτυξη συνεκτικής πολιτικής μετανάστευσης και να μειωθεί η ανισότητα δικαιωμάτων που υπάρχει μεταξύ των πολιτών της Ένωσης και των υπηκόων τρίτων χωρών που εργάζονται νόμιμα σε ένα κράτος μέλος [...], θα πρέπει να θεσπιστεί σύνολο δικαιωμάτων ιδίως για να ορίσει τους τομείς πολιτικής στους οποίους κατοχυρώνεται η ισότητα μεταχείρισης των υπηκόων ενός κράτους μέλους και των υπηκόων τρίτων χωρών που δε έχουν ακόμα αποκτήσει το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος.» (legal_corpus, 007, 23/12/2011)
europ_corpus	91) «[...] το κράτος μέλος της ΕΕ με το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών ήταν το Λουξεμβούργο, αφού οι αλλοδαποί αντιστοιχούσαν στο 46% του συνολικού πληθυσμού.» (europ_corpus, 20, -)
europ_corpus	92) «Ένα τμήμα όμως της τοπικής κοινωνίας επιθυμούσε ειδικότερα οι αλλοδαποί να είναι παραθεριστές, να έχουν δηλαδή μια στοιχειώδη οικονομική άνεση και να έχουν οικονομική δραστηριότητα στο νησί.» (europ_corpus, 95, -)
europ_corpus	93) «Για [...] τους αιτούντες άσυλο, το δίκαιο της ΕΕ προβλέπει ένα ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων, ενώ για άλλους, όπως οι φοιτητές, ρυθμίζει απλώς ορισμένες πτυχές ενώ αφήνει άλλα δικαιώματά τους στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών της ΕΕ.» (europ_corpus, 22, 2014)
europ_corpus	94) «η Επιτροπή [...] θα θεσπίσει ένα προσωρινό ευρωπαϊκό σύστημα μετεγκατάστασης για τους αιτούντες άσυλο που έχουν σαφή ανάγκη διεθνούς προστασίας.» (europ_corpus, 14, 13/05/2015)
europ_corpus	95) «Οι θέσεις της Χ.Α. είναι πολύ συγκεκριμένες αναφορικά με την μεταναστευτική πολιτική και την πολιτική ασύλου. Στον πυρήνα τους βρίσκεται η διάκριση των Ελλήνων πολιτών από τους αλλοδαπούς υπηκόους νόμιμα διαμένοντες στη χώρα και από τους λαθρομετανάστες εισβολείς.» (europ_corpus, 59, Μάρτιος 2013)
europ_corpus	96) «Όσον αφορά στην πολιτική για την επιστροφή μεταναστών, το κερτημένο Σένγκεν έχει σίγουρα επηρεάσει την Ελληνική μεταναστευτική πολιτική, καθώς και την Ελληνική πολιτική για την επιστροφή ειδικότερα [...]» (europ_corpus, 78, Σεπτέμβριος 2006)
europ_corpus	97) «Μια αξιοσημείωτη νομική πρόβλεψη σχετικά με την εθελούσια επιστροφή, είναι ότι οι παράνομοι μετανάστες που επιθυμούν να εγκαταλείψουν τη χώρα οικειοθελώς, μπορούν να το κάνουν χωρίς διοικητικές κυρώσεις [...]» (europ_corpus, 78, 2006)
europ_corpus	98) «Σε πολλά κράτη παράνομοι μετανάστες υποβάλλονται σε διοικητική κράτηση, καθώς δεν συμβιβάζονται με τους νόμους για τη μετανάστευση.» (europ_corpus, 28, 2009)
europ_corpus	99) «Τα μεταναστευτικά ρεύματα, που έθεσαν σε δοκιμή τα εξωτερικά μας σύνορα, εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση για την ικανότητα της Ένωσης να επιτύχει αλληλεγγύη.» (europ_corpus, 46, 25/10/2016)
europ_corpus	100) «Η δραματική προσπάθεια χιλιάδων μεταναστών που διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να διασχίσουν τη Μεσόγειο μας έχει όλους συγκλονίσει. Ως πρώτη και άμεση αντίδραση, η Επιτροπή παρουσίασε σχέδιο δέκα σημείων με μέτρα άμεσης εφαρμογής.» (europ_corpus, 14, 13/05/2015)
europ_corpus	101) «Το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Ελλάδας στις αρχές Μαρτίου 2016, είχε ως αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα – συχνά χωρίς επαρκή καταλύματα, υγειονομική περίθαλψη και πρόσβαση σε εκπαίδευση.» (europ_corpus, 112, Ιούλιος 2017)
europ_corpus	102) «Γυναίκες πρόσφυγες θύματα εξαναγκασμού σε πορνεία.» (europ_corpus, 61, 20/03/2007)

subcorpora	Παραδείγματα
europ_corpus	103) «Η εξασφάλιση αυτής της πρόσβασης [των προσφύγων στις υπάρχουσες δομές παροχής υπηρεσιών] μπορεί να αποτελέσει πρόκληση, καθώς η εισροή προσφύγων δημιουργεί σημαντική δημοσιονομική πίεση στις χώρες υποδοχής, δεδομένου μάλιστα ότι είναι συνήθως ευάλωτες οικονομίες με χαμηλά εισοδήματα.» (europ_corpus, 37, 26/04/2016)
europ_corpus	104) «Οι μαθητές με αμφίθυμες στάσεις συμφωνούν ότι οι μετανάστες είναι βρώμικοι ή καθαροί;» (europ_corpus, 111, 27/06/2010)
europ_corpus	105) «Η μετανάστευση από τρίτες χώρες θεωρείται ως ένα μέρος της λύσης για την αντιμετώπιση των αναγκών εργασίας και των πόρων που χρειάζεται για να υποστηριχτεί ο μεταβαλλόμενος πληθυσμός της Ευρώπης, αλλά οι εν λόγω μετανάστες που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην κυκλική οικονομική ύφεση μπορεί να αντιμετωπίσουν πολύπλοκους εθνικούς κανόνες σχετικά με τις προϋποθέσεις για τη λήψη παροχών.» (europ_corpus, 104, 18/01/2014)
europ_corpus	106) «Κριτήρια τρωτότητας του ΟΗΕ: γυναίκες και κορίτσια που κινδυνεύουν επιζώντες βίας και / ή βασανιστηρίων πρόσφυγες που έχουν ανάγκη από νομική και / ή σωματική προστασία· πρόσφυγες με ιατρικές ανάγκες ή αναπηρίες· παιδιά και έφηβοι που κινδυνεύουν.» (europ_corpus, 72, 20/04/2016)
europ_corpus	107) «Οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση τους εγκλήματος στην Κύπρο.» (europ_corpus, 111, 27/06/2010)
kath_corpus	108) «[...] το γεγονός ότι στα νησιά φτάνουν πλέον περισσότεροι μετανάστες από ό,τι πρόσφυγες, οι οποίοι εμφανίζουν συχνά παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με την ΕΛ.ΑΣ, καθιστούν αναγκαία τη λειτουργία κλειστών κέντρων στα νησιά που υποδέχονται τις ροές.» (kath_corpus, 79, 04/03/2017)
ngos_corpus	109) «[...] σχεδόν οι μισοί από όσους εισέρχονται παράτυπα στην Ευρώπη ξεφεύγουν από συρράξεις και διωγμούς [...]» (ngos_corpus, 11, 2014)
europ_corpus	110) «Η ΕΕ έχει ανάγκη από αύξηση ερευνητών, ορισμένοι από τους οποίους θα πρέπει να έρθουν από τρίτες χώρες, αν πρόκειται να γίνει η οικονομία της όσο δυναμική και καινοτόμα χρειάζεται» (europ_corpus, 53, 04/05/2011)

i Παράρτημα 2. Αναζήτηση όρων στον συμφραστικό πίνακα του Antconc

ii Παράρτημα 3. Αποτελέσματα αναζήτησης για τα λήμματα πρόσφυγες και μετανάστες στους συμφραστικούς πίνακες του Antconc

iii Παράρτημα 4. Παραδείγματα χρήσης του λήμματος λαθρομετανάστες στο υποσώμα κειμένων efsyntakt_corpus

AntConc 3.4.4w (Windows) 2014

File Global Settings Tool Preferences Help

Corpus Files

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

File View Hits 5 File 69.txt

Διεθνοποίηση του θέματος. Στο πλαίσιο της αρχής της διεθνούς συνευθύνης «shared responsibility» θα μπορούσαμε να προτείνουμε τη διεξαγωγή, στην Ελλάδα, μιας διεθνούς διάσκεψης κρατών - δωρητών για το προσφυγικό.
Μάνια Μπαρσέφσκι, ΛΑ.Ε.
«Η λέξη-κλειδί είναι η αλληλεγγύη»

Μάνια Μπαρσέφσκι, ΛΑ.Ε.

1 Κανένας άνθρωπος δεν είναι λαθραίος. Ο όρος «λαθρομετανάστες» είναι ρατσιστικός, αποπροσανατολιστικός και δεν αντιστοιχεί στις ιδέες και τις αξίες της Αριστεράς. Επιβλήθηκε και χρησιμοποιείται επικοινωνιακά (δυστυχώς και με ευθύνη μεγάλης μερίδας των ΜΜΕ), προκειμένου να στοχοποιηθούν άνθρωποι που έφυγαν από τους τόπους καταγωγής τους κληνημένοι, είτε από αγριους περιφερειακούς πολέμους είτε από ακραία φτώχεια.

Επιπλέον, ο όρος «λαθρομετανάστες» είναι ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από ακροδεξιά κόμματα και τη ναζιστική Χρυσή Αυγή, προκειμένου να συσκοτίσουν τα πραγματικά αίτια της οικονομικής κρίσης, μέσα της δημιουργίας «αποδιοπομπαίων τράγων».

2 Η λέξη-κλειδί για την αντιμετώπιση του προσφυγικού/μεταναστευτικού είναι η αλληλεγγύη. Σε ευρωπαϊκό, αλλά και σε εγχώριο επίπεδο. Ταυτόχρονα με τη διεκδίκηση του αιτήματος της αναλογικής κατανομής των προσφύγων στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, πρέπει να διαμορφώσουμε και στη χώρα μας κέντρα ανοιχτής, ανθρώπινης και αξιοπρεπούς φιλοξενίας. Αυτά τα κέντρα, για πάρα πολλούς λόγους, δεν πρέπει να έχουν τον χαρακτήρα «γκέτο».

3 Καμία καταστολή δεν μπορεί να αποτρέψει την προσπάθεια των απελπισμένων να διαφύγουν, γιατί καμία φρίκη δεν συγκρίνεται με τη φρίκη των πολέμων και των συνεπειών τους. Η κατασκευή του φράχτη στον Εβρο δεν ανέκοψε το κύμα των προσφυγικών εισροών, απλώς το ανακατεύθυνε προς τα νησιά, με τραγικές συνέπειες.

Οι πολιτικές της αποτροπής δημιουργήσαν ανθρώπινες εκατόμβες. Τέτοιου είδους πολιτικές είναι αδιανόητες για την Αριστερά. Αυτό που χρειάζεται είναι να

Search Term Words Case Regex Hit Location
λαθρομετανάστες Advanced 5

Total No. 220
Files Processed

Start Stop Clone Results

3:06 μμ 23/5/2018

iv Παράρτημα 5. Παράδειγμα χρήσης του λήμματος λαθρομετανάστες στο υποσώμα κειμένων ngs_corpus

AntConc 3.4.4w (Windows) 2014

File Global Settings Tool Preferences Help

Corpus Files

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

Concordance Hits 8

Hit	KWIC	File
1	76 του ίδιου νόμου και δεν αφορούν στους λαθρομετανάστες (sic), η φύλαξη των οποίων γίνεται	120.txt
2	ρμόσουν τις ευνοϊκότερες αυτές ρυθμίσεις για τους λαθρομετανάστες (sic) :ου καταλαμβάνονται να εισέρ	87.txt
3	βαρύτητας. Παρ. 3: Ορθώς αντικαταστάθηκε ο όρος «λαθρομετανάστες» με τον όρο «υήκοοι τρίτων χωρών»	87.txt
4	ης προτεινόμενης διάταξης δεν είναι οι λεγόμενοι «λαθρομετανάστες» (αυτοί όπως προελέχθη απελαύνονται	90.txt
5	ήμερα στην Ελλάδα και που συλλήβδην αποκαλούνται «λαθρομετανάστες», δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί.	8.txt
6	άρτιος 201233 «Οι πόλεις μας έχουν καταληφθεί από λαθρομετανάστες, θα τις ανακαταλάβουμε» Έλληνας Πρ	19.txt
7	άρτιος 201233 «Οι πόλεις μας έχουν καταληφθεί από λαθρομετανάστες, θα τις ανακαταλάβουμε» Έλληνας Πρ	53.txt
8	αντίθετος και στη χρήση του όρου ανήλικοι «λαθρομετανάστες», που ενισχύει την εντύπωση του «λ	148.txt

Search Term Words Case Regex Search Window Size
λαθρομετανάστες Advanced 50

Total No. 169
Files Processed

Start Stop Sort Clone Results

Kwic Sort
 Level 1 1R Level 2 2L Level 3 2L

3:12 μμ 23/5/2018

ν Παράρτημα 6. Παράδειγμα χρήσης του λήμματος *πρόσφυγες* στο υποσώμα κειμένων *ngos_corpus*

AntConc 3.4.4w (Windows) 2014

File Global Settings Tool Preferences Help

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

File View Hits 3 File 24.txt

0 ΠΑΠΙΔΕΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΑΠΟΦΕΥΧΘΕΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016 1 ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΠΙΔΕΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Μια προσφυγική κρίση που θα μπορούσε να αποφευχθεί ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ Απρίλιος, 2016 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Εισαγωγή

2 Μεθοδολογία .....4 Παγιδευμένοι στην

Ελλάδα.....6 Κλείνοντας το διάδρομο των Βαλκανίων .....7 Μια υπόσχεση που έμεινε κενό

γράμμα: Το σύστημα μετακατάστασης της Ε.Ε..... 11 Συνθήκες υποδοχής ..... 18 Αποκλεισμένοι στη Ειδομένη σε

άλλες συνθήκες .....20 Υποδοχή στην Αθήνα .....22 Χώροι προσωρινής διαμονής

.....22 Ένας άτυπος καταυλισμός στην Αθήνα: Το λιμάνι του Πειραιά .....24 Έλλειψη συστηματικής παροχής

ενήμερωσης.....26 Ταυτοποίηση ευάλωτων προσφύγων και μεταναστών/τριων ..... 32 Ασυρόδετα ανήλικα

..... 35 Συστάσεις ..... 37 2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ Με την προσοχή των ηγετών της

Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) σταθερά εστιασμένη στην εφαρμογή της πρόσφατης συμφωνίας Ε.Ε. - Τουρκίας **τα δευιά** ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων που έχουν απομείνει αποκλεισμένοι στην Ελλάδα σε άλλες συνθήκες και με μικρή προοπτική για πρόσβαση σε διεθνή προστασία, κινδυνεύουν να ξεχαστούν. Στις 7 Μαρτίου 2016, οι επικεφαλής κρατών ή κυβερνήσεων της Ε.Ε. ανακοίνωσαν στις Βρυξέλλες ότι οι «[π]αράτυπες ροές μεταναστών/τριων κατά μήκος του διαδρόμου των Δυτικών Βαλκανίων έχουν πλέον τερματιστεί».1 Την επόμενη μέρα, δεν επετράπη σε κανέναν να διασχίσει τα σύνορα από την Ελλάδα προς την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.), αφήνοντας πάνω από 46.000 πρόσφυγες και μετανάστες αποκλεισμένους στην ηπειρωτική Ελλάδα με στοιχεία έως τις 11 Απριλίου 2016.2 Την ίδια ώρα, η υπόσχεση της Ε.Ε. ότι θα μία νόμιμη οδός εξόδου από την Ελλάδα για αιτούντες άσυλο, έχει παραμείνει σε μεγάλο βαθμό ανεκπλήρωτη. Σύμφωνα με πληροφορίες που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 12 Απριλίου, μόνο 615 από τους 66.400 αιτούντες άσυλο για τους οποίους υπήρχε δέσμευση ότι θα μετακατασταθούν από την Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2015, είχαν μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε., σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας της έλλειψης πολιτικής βούλησης εκ μέρους των χωρών υποδοχής.3 Ενώ η Ελλάδα, με τη βοήθεια της Ε.Ε., έχει ανοίξει 31 χώρους προσωρινής διαμονής στην ηπειρωτική Ελλάδα, με χωρητικότητα περίπου 33.000 αιτούντων άσυλο και μεταναστών/τριων, οι συνθήκες σε πολλές από αυτές τις υπερπλήρεις και χωρίς επαρκείς 1 Η δήλωση είναι διαθέσιμη στο <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/07-euturkey-meeting-statement/>. 2 Υπήρχαν περίπου 6.976 πρόσφυγες που εμπόδιζαν στους όρους της συμφωνίας Ε.Ε. – Τουρκίας, στα ελληνικά νησιά, ως τις 11 Απριλίου 2016. Αριθμοί που παρέχει το Συντονιστικό Κέντρο Διαχείρισης Προσφυγικής Κρίσης στην Ελλάδα, διαθέσιμοι στο: <http://www.media.gov.gr/index.php/%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1/summary-statement-of-refugee-flows-11-04-2016>. 3 European Commission, Member States' Support to Emergency Relocation Scheme, 12 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο:

Search Term Words Case Regex Hit Location

τα δευιά Advanced 1

Total No. 169

Files Processed

Clone Results

νι Παράρτημα 7. Παραδείγματα αναφοράς στους *μετανάστες* ως *τζιχαντιστές* από το υποσώμα κειμένων *kath_corpus*

AntConc 3.4.4w (Windows) 2014

File Global Settings Tool Preferences Help

Concordance Concordance Plot File View Clusters/N-Grams Collocates Word List Keyword List

Concordance Hits 6

Hit KWIC File

1 μεταναστών. Γι' αυτά πολλοί μετανάστες είναι **τζιχαντιστές**. Θα προτιμούσαν να φύγουν, γιατί η

2 μαζί με τους πρόσφυγες εισέρχονται και **τζιχαντιστές**. Ο κ. Μουζάλας τονίζει ότι τη

3 μας κολλήσουν, την άλλη ότι είναι **τζιχαντιστές** – δεν υπάρχει τέτοιο θέμα. Την ίδια

4 να έχουν περάσει στην Ευρώπη και **τζιχαντιστές** υπό τον μανδύα των προσφύγων, απάντη

5 αυτό το πρόβλημα: «Έχουμε πολλούς Ευρωπαίους **τζιχαντιστές** που φεύγουν από εδώ και πανε

6 των περιοσιών τους. Τώρα που οι **τζιχαντιστές** του «Ισλαμικού Κράτους» και οι δυνάμει

Search Term Words Case Regex Search Window Size

τζιχαντιστές Advanced 50

Total No. 258

Files Processed

Clone Results